

GSI JOURNALS

SERIE A
ADVANCEMENTS IN
TOURISM, RECREATION AND
SPORTS SCIENCES
(ATRSS)

VOLUME: 4 ISSUE: 1 YEAR: 2021
E-ISSN: 2645-9116

GSI JOURNALS SERIE A: ADVANCEMENTS IN TOURISM,
RECREATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 4 Issue: 1

JOURNAL INFO (COPYRIGHT)

Journal Name	GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences
E-Mail	Takicanmetin@gmail.com
Web	https://dergipark.org.tr/en/pub/atrss
Adress	Karakaş Mah. Edirne Cad. No:5 Yeşil Sitesi C Blok D Girişi Merkez/Kırklareli
Publisher	Taki Can METİN
E-ISSN	2645-9116

GSJ JOURNALS SERIE A: ADVANCEMENTS IN TOURISM,
RECREATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 4 Issue: 1

EDITORIAL BOARD

Chef in Editor

Öner Demirel - Kırıkkale University

Co-Editor

Taki Can METİN - Kırıkkale University
Hilmi Rafet Yüncü - Anadolu University

Editorial Board Members

Şükran ŞAHİN - Ankara University
Alper ÇABUK - Eskişehir Technical University
Saye Nihan ÇABUK - Eskişehir Technical University
Koray VELİBEYOĞLU - İzmir Institute of Technology

Özkan TÜTÜNCÜ - Dokuz Eylül University
Elif TOKDEMİR DEMİREL - Kırıkkale University
Onur ÇAKIR - Kırıkkale University
Nedim KEMER - Kırıkkale University

Field Editors

Ömer Kamil ÖRÜCÜ - Süleyman Demirel University
M. Bihter BİNGÜL BULUT - Kırıkkale University
Özlem ERDOĞAN - Kırıkkale University

Onur ÇAKIR - Kırıkkale University
Arif YÜCE - Eskişehir Technical University
Hakan KATIRCI - Eskişehir Technical University

Layout Editors

M. Bihter BİNGÜL BULUT - Kırıkkale University
Emrullah TÖREN - Kırıkkale University
Tuba Gizem AYDOĞAN - Kırıkkale University

Kader GEDİK - Kırıkkale University
Seyhan SEYHAN - Karadeniz Technical University
Pınar Özge YENİÇIRAK - Karadeniz Technical University

Statistic Editors

Oytun Emre SAKICI - Kastamonu University

Foreign Language Editors

Elif TOKDEMİR DEMİREL - Kırıkkale University

International Advisory Board

Amitabh UPADHYA - Skyline University College
Andjela J. STOJANOVIĆ - Mediteranean University
Athula GNANAPALA - Sabaragamuwa University
Dimitrios DIAMANTIS - Les Roches Glb. Hosp. Edu.
Francesco FAVIA - Universitas Sancti
Gamal S. A. KHALİFA - Lincoln University College
Giuliano BİFOLCHİ - University of Rome Tor Vergata
Haywantee RAMKISSOON - Curtin University
İldikó BALATONİ - University of Debrecen
Mir Abdul SOFİQUE - University of Burdwan
Mohammed Adel ATTİA - Minia University
Mukhles Al-ABABNEH - Al-Hus. Bin Tal. University
Piyush SHARMA - Amity University
Rogelio Jr. FLORES - University of Averio
Salvatore AMADUZZI - University of Udine
Sergej GRİČAR - University of Novo mesto
Sonia MİLEVA - Sofia University
Stephanie MORRİS - The Emirates Acad. of Hosp.
Timo DERİCKS - HZ University of Applied Sciences
Vojtěch MERUNKA - Czech Uni. of Life Sciences

National Advisory Board

Mustafa Cevdet ALTUNEL - Kırıkkale University
Kerem Yıldırım ŞİMŞEK - Eskişehir Technical University
Savaş EVREN - Gümüşhane University
Melike ULUÇAY - Yaşar University
Serhat Adem SOP - Mehmet Akif Ersoy University
Mustafa KESİCİ - Kırıkkale University
Serkan TÜRKMEN - Çanakkale Onsekiz Mart University
Yeşim KOBA - Dokuz Eylül University
Şebnem ERTAŞ BEŞİR - Akdeniz University
Ebru GÜNLÜ - Dokuz Eylül University
Sonay ÇEVİK - Karadeniz Technical University
Atilla GÜL - Süleyman Demirel University
Kaplan UĞURLU - Kırıkkale University
Elif BAYRAMOĞLU - Karadeniz Technical University
Mehmet Han ERGÜVEN - Kırıkkale University
Seçkin ESER - Kırıkkale University
Bilal DEVECİ - Kırıkkale University
İlke BAŞARANGİL - Kırıkkale University
Nilufer TOYLAN VATANSEVER - Kırıkkale University
Sibel SÜ ERÖZ - Kırıkkale University

GSJ JOURNALS SERIE A: ADVANCEMENTS IN TOURISM,
RECREATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 4 Issue: 1

CONTENTS

Authors	Article	Page
Research Articles		
Zehra Yarıd	Türkiye'deki Cittaslow Kavramına Yönelik Bir Yazın İncelemesi Write A Review for Cittaslow Concepts in Turkey	1-18
Serkan Türkmen Sinan Gökdemir	Bisiklet Turizmi Motivasyonlarının Belirlenmesi Determining the Bicycle Tourism Motivations	19-32
Esra Çetin Okan Ünver Halime Dinç Metin Argan	"Akıp Giden Zamanları Bir Yerlerde Bulsam!": Covid-19 Pandemisi Esnasında Akış Kuramı Üzerine Bir Fotoses İncelemesi "Flow and Catch The Time!": A Photovoice Study on Flow Theory During the Covid-19 Pandemic	33-52
Soner Yeler	Kırklareli Üniversitesi Fitness Merkez Binasının Mimari Tasarım Süreci Architectural Design Process of Kırklareli University Fitness Center Building	53-64
Review Articles		
Esra Özhancı	Türkiye Turizm Destinasyon Görüntülerinde Algısal ve Mekansal Peyzaj Etkinliği Investigation of Turkish Tourism Destination Images in Terms of Perceptual and Spatial Landscape Efficiency	65-81
Seyhan Seyhan Öner Demirel	Almanya ve İngiltere Örneklerinde Korunan Alan Politikaları ve Planlaması ile Orman Rekreasyon Alanlarının Yasal Statüleri ve Mevzuatları Protected Area Policies and Planning and Legal Status and Legislation of Forest Recreation Areas in the Examples of Germany and England	82-98

GSJ JOURNALS SERIE A: ADVANCEMENTS IN TOURISM, RECREATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 4, Issue: 1, p. 1-18, 2021

(Received: 02.01.2021 Accepted: 25.02.2021 – Research Article)

TÜRKİYE'DEKİ CITTASLOW KAVRAMINA YÖNELİK BİR YAZIN İNCELEMESİ

A LITERATURE REVIEW ON THE CONCEPT OF CITTASLOW IN TURKEY

Zehra Yarıd¹

Özet

Yavaş hareketi dünyada her gün değişen yeni trendlerden biri gibi gözüke de 1999 yılında başlamış bir hareket olup günümüze kadar çok sayıda destekçi bulup büyük bir topluluk haline gelmiştir. Küreselleşen dünyada birbirine benzemeye başlamış olan toplumlar giderek çoğalmaktadır. Artık her şey zamanla ölçülmekte ve hızlı olan başarılı sayılabilmektedir. Hızlı yemek, hızlı ulaşım, hızlı turizm, hızlı öğrenme ve hızlı turizm günümüzün gerekliliği halini almıştır. Cittaslow felsefesi bu hızla yaşarken hayattan tat almamaya başlayan insanları bir araya getirmiştir. Yavaş yaşamayı, yerel yemek kültürünü ve sakinliği benimsemiş insanların yarattıkları talep zamanla dünyada var olan güzellikleri keşfetme isteğiyle birleşmiş ve turizmi hareketlendirmeye başlamıştır. Bu çalışmanın amacı dünyadaki bu hareketlenmeyle birlikte 18 üye kentle bu hareketin bir parçası haline gelmiş olan Türkiye'de Cittaslow hareketini inceleyen çalışmalarını doküman analizi yöntemiyle değerlendirmektir.

Anahtar kelimeler: Cittaslow, Yavaş Şehir, Turizm Destinasyonu.

Abstract

Although the slow movement seems to be one of the new trends that are changing every day in the world, it has started in 1999 and it has become a large group until today. Societies that have started to resemble each other in a globalizing world are increasing. Now everything is measured over time and fast is considered successful. Fast food, fast transportation, fast tourism, fast learning and fast tourism have become the necessities of today. The Cittaslow philosophy brought together people who started not to enjoy life while living at this speed. The demand created by the people who have adopted the slow, the local food culture and the calm, is united with the desire to discover the beauties that exist in the world and started to mobilize tourism. There are a total of 18 cittaslow city in turkey. The aim of this study was to evaluate the studies conducted related to Cittaslow in Turkey with document analysis methods.

Keywords: Cittaslow, Slow Cities. Tourism Destination.

---

¹ Lecturer, İstinye University, Vocational School, zyardi@istinye.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8328-973X

1. GİRİŞ

Küreselleşen dünyada var olan ortak sorunların birçoğunun temelinde insan faktörü yer almaktadır. Gittikçe kalabalıklaşan yeryüzü finansal, çevresel, altyapısal ve kültürel birçok problemle karşı karşıya kalmaktadır. Tüm bu problemler bir çözüm için insanlığın yardımını beklemektedir. Kalabalıklaşan şehirler sahip oldukları kendine has özelliklerini yitirmekte ve onları var eden kimliklerini zamanla yeni alışkanlıklara bırakmaktadır. Bunun nedenlerinden birinin de yeni yetişen nesillerin eski belki demode buldukları hayat tarzlarını, artık her gün takip ettikleri sosyal medyanın da etkisiyle yeniyi ve trend olanla değiştirme isteği olduğunu söyleyebiliriz. Bu doğrultuda yerleşim yerlerinde görülen kalabalıklaşma, kargaşa ve hızlı yaşam kültürü şehirleri gündün güne daha yorucu hale getirmektedir. Eskiden trend olan hızlı hayat artık yerini huzuru arama, sakin şehirler, sağlıklı ve organik yemekler gibi kavramlara bırakmıştır. Cittaslow yani ‘Sakin Şehir’ olarak adlandırılan bu hareket dünyada birçok bölgeye ulaşmış ve fark yaratmıştır (Cittaslow Manifesto, 2020).

1999 yılında başlamış olan bu hareket gün geçtikçe yeni destekçiler bulmasıyla birlikte akademik dünyada da merak uyandıran bir konu haline gelmiştir. Yavaş şehirler ve yavaş yemekle ilgili olarak yapılan çalışmaların sayısı gittikçe artarak etkileri araştırılmaya devam etmektedir (Cittaslow, 2020).

Dünyada yirmi sekiz ülkede yer edinmiş olan Cittaslow hareketi, Türkiye’de de yer alan yavaş kentler ile aktif bir şekilde devam ettirilmektedir (Cittaslow, 2020). Bu çalışmanın yapılmasının amacı Türkiye’de her yıl artan Cittaslow ile ilgili yapılan çalışmalar ile ilgili bir literatür taraması gerçekleştirmek, yapılan çalışmaları genel olarak değerlendirmek ve önerilerde bulunmaktır. Çalışmanın kapsamını 2010- 2018 yılları arasında Dergipark’ta derlenmiş ve yayınlamış olan ‘‘Cittaslow’’ kelimesi aratılarak bulunan 47 makale oluşturmaktadır.

2. CITTASLOW KAVRAMI

Cittaslow hareketi İtalya’da Greve in Chianti’nin eski belediye başkanı Paolo Saturnini tarafından kentnin kalkınmasını halkın kendi yerel kaliteli yaşam standartlarını oluşturmalarında öncülük etmiştir. Bu hareket zamanla büyümüş ve bugün 30 ülkede 264 üye kent sayısına ulaşmayı başarmıştır (Cittaslowturkiye, 2018).

‘‘Citta’’ İtalyanca şehir, ‘‘Slow’’ ise İngilizce yavaş kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuş olan Cittaslow kavramı, Slow Food hareketinden esinlenerek oluşmuş ve yerel kültürlerin korunmasını sağlamaya, yaşam standartlarını korumaya yönelik bir harekettir (Onaran, 2013).

Endüstrileşme ile insan gücüne dayalı üretimin azalmasıyla insanların serbest zaman süreleri sanayi devriminden öncesine göre önemli oranda artmıştır. Fakat modern hayatın getirdiği yaşam standartları ve her şeye yetişme kaygısı insanları daha fazla hızlı yaşamaya ve kısa sürelere daha fazla aktiviteyi sığdırmaya zorlamaktadır. Zamanla teknolojinin de ilerlemesiyle küreselleşen dünyada bu etkileşimin de etkisiyle hız gün geçtikçe daha önemli hale gelmiştir (Honero, 2008).

Yavaş hareketi, İtalya’da başlamış bir hareket olmuş fakat zamanla tüm dünyaya yayılmaya başlamıştır. Küreselleşen dünyada tüketime dayalı olarak gelişen hızlı ve doğadan kopuk bir şekilde yaşam şartlarını değiştirmeye yönelik örgütlenmiş bir harekettir (Onaran, 2013).

3. TÜRKİYE’DE CITTASLOW

Dünyada kitleler üzerinde etki uyandırmış olan yavaş yaşam stili, küreselleşmenin bir sonucu olarak Türkiye’de de bu hareketi destekleyen kitlelere ulaşmıştır. Türkiye coğrafi ve kültürel yapısı bakımından bu harekete uygun bir zemine sahiptir. Dünyada 1999 yılında başlamış olan bu harekete

Türkiye’den ilk üyelik 2009 yılında topluluğa kabul edilen Seferihisar ile başlamıştır. Türkiye’nin 2020 yılı itibariyle Cittaslow’a üye olan 18 kenti bulunmaktadır. Bunlar; Akyaka, Eğirdir, Gökçeada, Gerze, Göynük, Halfeti, Mudurnu, Perşembe, Şavşat, Seferihisar, Taraklı, Uzundere, Vize, Yalvaç, Güdül, Köyceğiz, Ahlat ve Yenipazar’dır.

4. TÜRKİYE’DE CITTASLOW İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALARLA İLİŞKİN YAZIN TARAMASI

Türkiye’de Seferihisar’ın ilk cittaslow kenti olmasıyla başlayan süreçte birlikte, hareketin turist sayısı, yerel kalkınma ve sosyal olarak birçok etkisi gözlenmiştir. Tüm bu değişimler akademik çevrelerce dikkat çekici bulunduğundan kısa süre içerisinde çok sayıda çalışma yapılmıştır.

Türkiye’de cittaslow olarak seçilmiş ilk ilçe olan Seferihisar ile ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Konuları yerel halk, yerel işletmeler ve yerel yönetimlerle ilgili olmak üzere küreselleşmenin etkisindeyken sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması adına yapılması gereken uygulamalar gibi geniş bir alana yayılmıştır.

Yurtseven ve arkadaşlarının (2011) yaptıkları çalışmalarının amacını yavaş turistlerin kim olduklarını belirlemek olarak göstermişlerdir. Bu nedenle araştırma, Türkiye’nin ilk Cittaslow ve yavaş varış noktası olan Seferihisar’da gerçekleştirilmiştir. Cittaslow prensiplerine göre, Seferihisar ziyaretçileri üç farklı kategoride sınıflandırılmıştır: özel, ilgili ve tesadüfi yavaşlayan turistler. Sonuç olarak ise yavaş turist türlerinin tamamının arasında çekicilik açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğuna karar vermişlerdir.

2011 yılında Cittaslow unvanına kavuşan Gökçeada’da bulunan yavaş yemek akımının bölge turizmüne olan olumlu ve olumsuz etkileri bölgeyi ne yönde etkilemektedir sorusuna cevap arayan Bucak (2016), çalışmasında nitel araştırma tekniklerinden biri olan görüşme yöntemini kullanmıştır. Son yıllarda artış olan yiyecek hizmeti veren işletmelerin temel nedeninin doğrudan yavaş yemek akımı olmadığı ve bu akımın bu sektörde olumlu etkilerinin olmasının yanında Gökçeada için henüz bir marka değeri oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.

Ergüven (2011), çalışmasında Kırklareli’nin bir ilçesi olan Vize’yi Cittaslow unvanı kazanma sürecine ilişkin teorik ve uygulama perspektifiyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda Türkiye Cittaslow seçilmenin daha çok kentin tanıtımı ve turistik açıdan çekici hale gelmesi anlamına geldiği, pazarlama ve tanıtımla bağdaştırıldığı sonucuna varılmıştır.

Özgen’in (2012) çalışmasının amacı Seferihisar’da yaşayan yerel halkın yaşam biçimleri ve şehirlerini “yavaş şehir” olarak sürdürülebilirlik açısından değerlendirmelerini ve sanayi dünyasının yaşam tarzları ve gönüllü sadeliği hakkındaki görüşlerini incelemektir. Bu makalede vaka çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın bulguları katılımcıların Seferihisar’da yaşayıp Seferihisar’da “yavaşlık” konusunda mutlu olduklarını ve gönüllü basit yaşam tarzlarını tercih ettiklerini göstermiştir.

Hepcan vd.’nin (2012) çalışmalarının amacı, Seferihisar’da yürütülen büyük projelerin başarı ve başarısızlıklarını incelemektir. Bu amaçla peyzaj mimarlığı için örnek olay incelemesi metodolojisi kullanılmıştır. Cittaslow politikalarına ve hedeflerine (mükemmellik gereklilikleri) dayanan projelerin başarılarını ve başarısızlıklarını araştırmak için bir değerlendirme formu tasarlanmıştır. Çalışmadaki bilgiler saha ziyaretleri, projeler ve literatür taramasından toplanmıştır. Sonuçlar Seferihisar’ın farkındalık konusunda çok başarılı olduğunu, çevre politikalarında ve altyapı politikalarında başarılı olduğunu, ancak yerli üretimini korumak, yavaş gıda faaliyetleri ve projelerini desteklemek, finans ve bakım ve yönetimi desteklemek gibi konularda ılımlı olduğunu

göstermiştir. Kentsel kalite, misafirperverlik ve tesisler konusunda zayıf oldukları sonucuna varılmıştır.

Yapılan çalışmalarda Cittaslow sertifikası alamaya hak kazanan ilçelerin yanında Türkiye’de bu statü için uygun olan ilçeler için öneriler de yapılmıştır. Özhancı (2013) çalışmasında Erzincan’ın Tercan ilçesinin mevcut doğal ve kültürel özelliklerini örnek göstermiş ve ileride bu ilçede geliştirilebilecek projeler ve planlarla ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur. Tercan ilçesinin Cittaslow sertifikası kazanmasıyla birlikte yerel kalkınmanın sağlanacağı, yerel halkın çalışma hayatında aktif olabileceği, ekolojik olarak gelişmeye katkıda bulunacağı gibi önerilere çalışmada yer vermiştir.

Karataş vd. (2013), çevre eğitimi üzerine yaptıkları çalışmalarında daha yaşanabilir bir dünya oluşturmak için atılmış bir adım olan Cittaslow hareketinde çevre eğitiminin önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada kullanılan bilgi ve veriler, ulusal ve uluslararası çeşitli makalelerden, kitaplardan, web sitelerinden ve devlet kurumlarının yapmış olduğu yayınlardan toplanmıştır. Çevresel değerlere saygılı bir topluluk, gelecek nesiller için daha yaşanabilir bir dünyayı devralmak için büyük önem taşımaktadır. Yıkıcı değil koruyucu davranışlar gösterip tüm canlılara, tarihlerine, kültürlerine ve çevrelerine duyarlı olunması Cittaslow hareketinin ana odağını oluşturmaktadır. Daha yaşanabilir bir çevre için faaliyetler açısından bir yaşam felsefesi olan Cittaslow hareketinin başarısı şüphesiz çevre bilincine sahip kişilerin desteğine bağlıdır. Bu amaçla, çevre sorunlarının arkasındaki gerçek nedenleri gösteren bir çevre eğitimi onlara yardımcı olabilir.

Cittaslow üyeliği ve bunun getirdiği gereklilikler ve zorunluluklar dünyadaki sürdürülebilir kalkınmayı ne ölçüde etkiler. Yalçın (2013), şehirler ve ülkeler kendi amaçları ve ihtiyaçları doğrultusunda planlar uygulayarak kalkınma modelleri oluşturmaktadırlar. Cittaslow’a üye olmak Seferihisar’da üretim ve kadınların çalışma hayatına katılması, Kolombiya’da devlet tarafından desteklenmek, Hollanda’da çevre kirliliğinin azaltılması ve İtalya’da sertifikayı alan ilçenin onurlandırılması olarak algılanabilmektedir. Yerel kalkınma küresel olana tamamlanmaktadır. Doğru yöntemlerle sağlanan bir yerel kalkınma uzun vadede sağlıklı bir küresel kalkınma sağlayacaktır.

Baldemir vd. (2013), çalışmalarında sertifikalandırılacak Cittaslow kriterleri arasında hangisinin en anlamlı olduğu ve hangisinin araştırıldığı hedefler arasında en iyi alternatif hangisi olduğuna karar vermek için ölçümler yapmışlardır. Analiz sonucunda, çevre politikasının Cittaslow olmanın en önemli kriterleri olduğu kanıtlanmış ve kriterlere göre ağırlıklar, alternatifler (varış yerleri) arasındaki karşılaştırmalar sonucunda değerlendirilmiştir.

Ordu’nun Perşembe ilçesinin yavaş şehir ilan edilmesinden sonraki süreçte markalaşma sürecini inceleyen Karaahmet (2013), bu unvanın kent için olumlu bir gelişme olduğu sonucuna varmıştır. Seçildikten sonra medyada yer alan haberler, insanlar tarafından bilinirliğinin artması, kentin sahip olduğu değerlerin tanıtımı bu şehrin bir marka değeri olmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada dikkat edilen en önemli kavram kentin basında çıkmış olan haberlerin niteliği ve sayıları olmuştur.

Karadeniz (2013) çalışmasında, sürdürülebilir turizme hizmet eden bölgesel kalkınma modeli olan “Cittaslow Perşembe”, çevresel ve kültürel dokuyu koruyan, bölgesel mutfak, müzik, sanat ve folklor unsurlarını ön planda tutan turizm potansiyeli değerlendirilmiştir. Sürdürülebilir turizme hizmet veren bu çalışmada, çevresel ve kültürel, yerel mutfak, müzik, sanat ve folklor unsurlarının korunması için yerel bir kalkınma modelinin, "Cittaslow Perşembe"nin önemi turizm potansiyeli açısından değerlendirilmiştir.

Korkmaz vd. (2014), turizm endüstrisinde yoğun bir rekabet yaşanması nedeniyle markalaşma hedeflerinin ve ürün farklılaşması rekabet avantajı sağlamak için gerekli olduğunu ve Cittaslow'un hedef markalaşmada son yıllarda kayda değer olan araçlardan biri olduğunu belirtmişlerdir. Cittaslow'un temel felsefesi, gidilecek yerlerin yerel değerlerini ve diğer yerlerden gelen farklı öğeleri ön plana çıkarmaktır. Bu nedenle Cittaslow etiketli destinasyonlarda korunmuş yerel ve ekolojik önem taşır. Bu çalışmada, Türkiye'nin ilk Cittaslow etiketli varış yeri olan Seferihisar'daki değişiklikler incelenmiştir. Bu bağlamda, Cittaslow olmanın etkisi göz önünde bulundurularak Seferihisar'ın bir değerlendirmesi yapılmıştır

Doğan vd. (2014) çalışmalarında Cittaslow markasının Seferihisar turizmine konaklama şirketleri aracılığıyla etkisini araştırmıştır. Araştırmada nitel araştırma yönteminde görüşme yöntemi kullanılmıştır. Seferihisar'da yapılan araştırmada, 41'in nüfusunu oluşturan toplam 80 konaklama şirketi ile görüşülmüştür. Birincil kaynaklardan elde edilen verilere göre, Cittaslow'un Seferihisar'ın turizmi üzerinde etkisinin olduğu tespit edildi. Çalışmanın sonucunda müşteri sayısının artması ve imar ve inşaat artışının önemli olumsuz etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Şahin ve Kutlu'nun (2014) çalışmasında yerel kalkınmanın amacı; Yerel toplulukların bölgesel dinamikleri, fiziksel, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanları sürdürülebilir kalkınmanın ilkelerine uygun olarak harekete geçirerek kalkınmayı sağlamak olarak açıklanmıştır. Cittaslow, doğal değerlerin korunması ve yerel kalkınma anlayışı ile savunulmaktadır. İlişkili olarak bu iki kavram, farklı bir bakış açısı sunmakta ve kalkınma yaklaşımına katkıda bulunmuştur. Bu tanım ışığında, çalışmada farklı yaklaşımlara sahip şehirlerin sürdürülebilirliği incelenmiştir.

Çakıcı vd.'nin (2014) çalışmalarının amacı, Seferihisar sakinlerinin şehirlerinde Cittaslow ile ilgili algılarını ve Cittaslow'un yaşam memnuniyetini etkileyip etkilemediğini belirlemektir. İlişkisel arama modeli ile betimsel bir araştırma türü olarak tasarlanmıştır. Veriler literatüre dayalı olarak geliştirilen bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Kotaların ilçe ve yaş gruplarına göre belirlendiği kota örnekleme ile Seferihisar sakinlerine yüz yüze anket uygulanmış ve tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra, faktör ve regresyon analizi kullanılmıştır. Seferihisar'da yaşayanlar, şehirlerinde Cittaslow uygulamalarının sonuçlarını dört faktör altında algılamışlardır bunlar; doğal çevre üzerindeki etkiler, refah üzerindeki etkiler, kültürel etkiler ve ekonomik etkiler. Seferihisar sakinlerinin turizme karşı olumlu bir tutuma sahip oldukları ve Cittaslow olduktan sonra Cittaslow'a dayalı turizm gelişiminin yaşam memnuniyetlerini olumlu yönde etkilediğini düşündükleri görülmüştür.

Coşar (2014) çalışmasında yavaş şehir olgusunun yaşam kalitesi ve sürdürülebilir yaşam standartları ile ilgili başlıklar üzerinde durmuştur. İlk olarak kaliteli yaşam olgusu üzerinde durmuş sonrasında ise yavaş şehir algısının yerel halk üzerinde kaliteli yaşam standartlarına ne ölçüde etkisi olduğu üzerine yerel halk, belediye ve işletmelerle görüşmeler yapılmıştır.

2014 yılında Tayfun tarafından yapılmış olan çalışmada ise Rize'nin Çamlıhemşin ilçesi halihazırda cittaslow kriterleri için gerekli olan kriterlerin %51'ini sağlıyor olması açısından dikkat çekici bulunarak öneri olarak sunulmuştur. Çamlıhemşin'in üyelik başvurusu aşamalarında kurulması gereken organizasyon yapısı, yapılması gerekenler ve izlenilmesi gereken yollar ile ilgili olarak yol gösterici niteliğinde bir çalışma niteliğindedir.

Cittaslow hareketi, küreselleşmeye ve hızlı trendlere karşı üretim ve tüketimdeki yavaşlamayı ve yerelliği merkezine alan bir algıdır. Darıcı (2015) araştırmasında, Sürdürülebilir Gelişme ve yavaş şehir hareketi ile birlikte aynı zamanda sorular ve rasyonel birey kavramını analiz ediyor. Sonuç olarak rasyonel seçim ve tercihler rasyonel davranışların her zaman gerçekleştirilmediğini ortaya koymaktadır.

Pajo ve Uğurlu (2015) bu çalışmada, Slow Food ve Cittaslow kavramları, Cittaslow şehirlerinin Slow Food aktiviteleri ve bu aktivitelerin Cittaslow olma önemi vurgulamış ve Türkiye'den ve dünyadan örnekler vermiştir. Çalışmada Cittaslow yerel yönetimleri tarafından gerçekleştirilebilecek yavaş yemek faaliyetlerine ve sürdürülebilirliklerine çözümler öneriliyor.

Eşitti vd. (2015), çalışmalarında derinlemesine görüşmeler yapmak için düzenlenen yarı yapılandırılmış görüşme formu olarak tasarlanan nitel bir araştırma formatını izlemişlerdir. Ayrıca, alandaki gözlemlerle sağlanan üçgenleme, doküman analizi ve veriler tanımlayıcı analizlerle analiz edilmiştir. Sonuç olarak, yerel halkın genel olarak Cittaslow oluşumunu kabul ettiği ve Dünya Pazar'ı projesine olumlu baktıkları tespit edilmiştir. Ancak, Dünya Piyasası projesi hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir.

Üstündağlı vd. (2015), çalışmalarında Seferihisar'ın yerel ekonomisinin, Yavaş Şehir hareketine üyeliğinden sonraki ekonomik ve sosyal konulardaki değişimlerini incelemektedirler. Bu çalışmada, amaçlı örnekleme kullanılmış ve veriler aktif olarak Cittaslow faaliyetlerinde bulunan Seferihisar Belediyesi ekibinden mülakat yöntemiyle toplanmıştır. Veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışmanın sonunda, Seferihisar'ın yerel ekonomisinin küresel ağdaki statü, yerel üretim ve tüketim ve sosyal durum alanlarında değiştiği tespit edilmiştir.

Deviren ve Yıldız (2015), yavaş şehirlerin sürdürülebilir şehirlerin varlığını tehdit eden kontrolsüz kentsel büyümeye karşı bir hareket olduğunu ve sürdürülebilir şehirlerin sorunlarında çözüme yönelik arayışın bir sonucu olarak görmektedirler. Yavaş Şehirleri yavaşlama felsefesi ve yerel kent kimliğinin arayışı üzerine değerlendirdikten sonra yapılan bu çalışmada, ülke deneyimleri temelinde kontrolsüz kentsel büyümeye karşı bir hareket olarak ele alınmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın teşviki sürecinde Yavaş Şehirlerin rollerini artıracak teklifler sunulmuştur.

Dünyada hedefi sürdürülebilirlik olan çok çeşitli yerleşim modelleri vardır. Bu modellerin ölçek veya yöntemlerinde bazı farklılıklar olsa bile, en büyük benzerlik amaçları çevre dostu ve sürdürülebilirlik sağlamaktır. Günümüzde en yaygın modeller eko-şehirler ve yavaş şehirlerdir (cittaslow). Çetinkaya vd. (2016), çalışmasında eko-kent ve yavaş kent'in karşılaştırmasını değerlendirmiştir. Bu modellerin sürdürülebilirliği, ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutları ile karşılaştırılmıştır. Benzerlikleri, modellerin farklılıkları ve kentsel tipolojilerin etkilerinden bahsedilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, Türkiye'deki eko-şehirler ekolojik boyuta dikkat ediyor. Türkiye'deki yavaş şehirlere gelince, neredeyse tüm eşitlikleri içeren projeleri yürütmektedirler.

Kıyı kaynakları, doğal yaşam alanları, tarihi alanlar, iklimsel kaynaklar ve hatta kültürel çeşitlilik, çok çeşitli turistik aktiviteler içeren ve farklı türler oluşturan temel cazibe merkezleridir. Son yıllarda, harika oteller veya doğal olmayan ortamlarda tatil yapmak yerine insanlar, daha sağlıklı yiyecekler tüketerek ve daha sakin bir dinlenme deneyimleyerek daha doğal ortamlarda tatil yapmayı tercih etmiş ve bu tercihler "cittaslow" ve "yavaş turizm". Seferihisar, Türkiye'nin ilk yavaş şehri ve şimdi bu tür şehirlerin sayısı on beşe yükseldi. Ünal (2016), çalışmasında yavaş şehir ve yavaş turizm kavramlarının ortaya çıkışı ve özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca yavaş şehirlerin turizm coğrafyasındaki yerini ve Türkiye'deki gelişimlerini açıklamayı amaçlamıştır.

Atalan ve Makaklı'ya (2016) göre yerel bir kalkınma modeli olarak da düşünülebilecek olan Cittaslow, ülkenin sayısız tarihi ve kültürel zenginliğini ortaya çıkaran fırsat sunma özelliğine sahiptir. Besni (Adıyaman-Türkiye), Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, yavaş bir şehir olmaya uygun, önemli doğal, kültürel ve tarihi mirasa sahip küçük bir şehirdir. Çalışmalarında Besni'nin

doğal, kültürel ve tarihi potansiyeli Cittaslow prensiplerine göre incelenmiştir. Ve kent kalitesinin arttırılması, kültürel değerlerin korunmasına yönelik önerilerde bulunulmuştur

Ünal vd. (2016), çalışmalarının konusunu Yavaş Hareket oluşturmaktadır. Yavaş hareket sadece yemekle sınırlı değil aynı zamanda küreselleşmenin olumsuz etkilerinin hissedildiği hayatın diğer bölgelerinde yavaşlama sağlayan alternatif yavaş hareketlere de yol açmıştır. Bu çalışma yavaş hareket oluşumunu ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Sonuç olarak henüz küçük bir hareket olan yavaş hareketin küreselleşmeye bütünüyle olmasa da olumsuz etkilerini azaltma konusunda yardımcı olacağı sonucuna varılmıştır.

Kent önerisi yapılan bir diğer çalışma Üzümcü'nün (2016) Kandıra ilçesini önermiş olduğu mevcut yapılmış çalışmalara ve ikincil veri kaynaklarına göre yapılmış olan çalışmadır. Bu araştırmada Kandıra ile ilgili olarak resmi devlet kurumlarından alınmış olan bilgiler ve Kandıra ilçesinin sahip olduğu özelliklerin bizzat gözlemlenmesi esas alınmıştır. Doküman incelemesi niteliğinde olan bu çalışmada Kandıra için daha kesin ve uygulanabilir yöntemlerden bahsetmek için nitel ve nicel başka çalışmaların da yapılması gerekliliğinden bahsedilmiştir.

Çıtak'a (2016) göre bu çalışmanın amacı, çevresel ve kültürel değerlerin korunmasını, bu faktörlerin turistleri nasıl etkileyebileceğini ve yavaşlama faktörünün kitle turizminden nasıl uzaklaşabileceği ve sürdürülebilir turizm kavramına nasıl daha yakın olabileceğini tartışmaktır. Bu nedenle 9 yavaş şehir ziyaret edilmiş ve bu şehirlerde insanlarla görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın yöntemi gözlem ve bağımsız görüşmeye şeklindedir. Çalışma TÜBİTAK projesi kapsamında yürütülmüştür. Çalışma yavaş şehirlerde hızlı turizm ile Cittaslow markası arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin sonuçlarını ortaya koymayı amaçlamıştır.

Özür'ün (2016) çalışmasında Cittaslow ile ortaya çıkan kavram ve uygulamalar tartışılmış ve yerleşme coğrafyasının nasıl geliştirilebileceği değerlendirilmiştir. Cittaslow sayısının artması durumunda yeni yerleşim anlayışı ortaya çıkacaktır. Bu yeni anlayış, yerleşim planı, arazi kullanımı, sosyal ve ekonomik faaliyetler için bile değişmeyi ve inovasyonu ortaya koymuştur. Yerleşim coğrafyasının bu değişen yönü, bölgenin bir parçası olarak incelenmeli ve değerlendirilmelidir.

Özmen vd.'nin (2016) çalışmalarının amacı, Türkiye'deki Cittaslow şehirlerinde Cittaslow kriterlerinin hangi özelliklerinin öne çıktığını ve yaşam kalitesi sorunlarını arttırmak için belediyeler tarafından ne tür faaliyetlerde bulunduğunu cevaplamaktır. Çalışmaları TÜBİTAK SOBAG destekli No: 113K624 projesinin bir parçası olarak yapılmıştır ve yarı yapılandırılmış görüşmeler, belediye başkanları, STK ve Cittaslow temsilcileri gibi Cittaslow şehirlerinin yerel temsilcileri ile yapılmıştır.

Cittaslow Hareketi, şehirlerin doğaya zarar vermeden gelişebileceğini savunan bir yerel kalkınma modelidir. Bu model 70 kriterle sahiptir ve bu kriterlerin bir boyutu kültürel unsurları oluşturmaktadır. Özmen vd. (2017), bu çalışmada Cittaslow'da yapılan maddi olmayan kültürel mirasların korunması, katılımcı gözlem yöntemiyle toplanan verilerden oluşturulmuştur. Sosyal katılım boyutu, 9 Türk Cittaslow'daki 585 kadının anketi ile ortaya çıkmış ve sonuç olarak kadınların maddi olmayan kültürel mirasın aktarılmasında aktif bir rol oynadığı ve Cittaslow'daki çalışmalara aktif olarak katıldıkları tespit edilmiştir.

Günümüzde kent markalaşmasının önemi artmaktadır. Stratejik markalaşma kararları dahilinde şehirlerin amacı, turistleri çekmek, yerel halkın refahını yükseltmek ve ekonomik kalkınmayı sürdürmektir. Kamu refahını korumak ve yerel üretimi geliştirmek için, Seferihisar Cittaslow hareketine katıldı. Bu bağlamda Gökaliç'in (2017) araştırmasının amacı, Seferihisar'ın marka konumlandırmasının stratejik kararlarını incelemektir. Seferihisar belediyesinde, vatandaşlarda ve yerli turistlerde bir memur ile derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçları, Seferihisar'ın marka konumlandırmasının Cittaslow felsefesine uygun olduğunu göstermektedir. Vatandaşların Cittaslow hareketi hakkında olumlu görüşleri vardır ve yerli turistlere göre, Seferihisar sakin, huzurlu ve yaşayacağı şehir kavramında kendini konumlandırmaktadır.

Sağır (2017) bu çalışmada, küreselleşmenin kentlerin yaşam kalıpları üzerindeki olumsuz etkisini düşünmeyi öngörmekte ve yavaş gıda ve Cittaslow hareketlerinin kentsel ve bireysel yaşam stillerine etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın sonucunda bu tarz akımların kurtarıcı olarak sunulmasına rağmen kökten sonuçlar doğurmadığı fakat küreselleşmenin olumsuz etkilerini yavaşlattığı sonucuna varılmıştır.

Küçükali ve Şen (2017) çalışmalarında, Uzundere'nin Cittaslow olmasından sonraki süreçte Uzundere'de kamu ve özel sektörde çalışan kent sakinlerinin çalışma yaşamındaki ve yaşam kalitesindeki değişiklikleri incelemiştir. Çalışmanın sonucunda Uzundere'de çalışan bireylerin Cittaslow'dan oldukça memnun olduğunu ve bunun çalışmanın performansını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Uzundere çalışanları, kentsel yönetime katılımın iyileştirilmesi, sosyal fırsatların iyileştirilmesi ve çevresel değerlerin korunmasındaki eksikliklerin giderilmesi durumunda Uzundere'nin bu süreçten daha fazla kazanacağını düşünüyor.

Özmen vd.'nin (2017) çalışması Cittaslow ve Cittaslow'un çevresel, kültürel ve ekonomik gelişme boyutlarını içeren Türkiye'deki 14 Cittaslow kentinden biri olan Yalvaç'ta yapılmıştır. Anket, 2016 yılında toplam 251 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Anketler sonucunda Cittaslow olmanın çevre ve kültürel değerlerin korunmasında Yalvaç'a katkı sağladığı, ekonomik ve kalkınmaya katkıda bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışma TÜBİTAK'ın 113K624'te desteklediği "Çevresel İletişim, Çevresel Topluluk Katılımı, Yavaş Şehirlerde İş birliği ve Uzlaşma Stratejileri bağlamında Analizin Belirlenmesi Araştırması" projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Tuncer vd. (2017) bu çalışmada öncelikle, özellikle turizm başta olmak üzere, özellikle yerel alanlarda kent yaşamına önemli katkı sağlayan Cittaslow Hareketi tanıtılmış ve ikinci olarak, Türkiye'nin ilk Cittaslow'u Seferihisar üzerinden, bu hareketin ekonomik ve mali açıdan sağladığı veya sağlayabileceği katkılar incelenmiştir. Çalışmada; Seferihisar'da özellikle organik tarım, turizm, kadın istihdamı ve yenilenebilir enerji gibi alanlarda yaşanan olumlu gelişmeler gösterdiği, bugün Türkiye'de bulunan diğer Cittaslow şehirlerinde daha yaygın olabileceği ve gelecekte bu sisteme dahil edilebileceği sonucuna varmıştır. Ayrıca, hükümetin Cittaslow uygulamasının önemini ve bu bağlamdaki projeler için destekleyici ve düzenleyici çerçevelerde özel mevzuat ve özel teşvik programlarının hazırlanmasının önemini vurgulamışlardır.

Yavuzçehre vd.'nin (2017) çalışmalarının amacı, Türkiye'deki yavaş şehirlerde belediyelerin yürüttüğü kamusal alanların durumunu ve kamusal alanlardaki uygulamaları incelemektir. Çalışmanın kapsamı, 2015 yılından önce Yavaş Şehir unvanını alan dokuz Türk kentinin (Akyaka, Gökçeada, Halfeti, Perşembe, Seferihisar, Taraklı, Vize, Yalvaç, Yenipazar) incelemesidir. Kentlere üyelik kriterleri çerçevesinde kamusal alanlarda saha araştırması analizinin yapılmıştır. Buna göre, dokuz Yavaş Şehir ziyaret edilmiş ve kamusal alanlar gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, Yavaş Şehirler tarafından belirlenen ölçütler çerçevesinde gerçekleştirilen kamusal alan düzenlemeleri her şehirde farklılık göstermekte olduğu ve bu nedenle, Yavaş Şehirlerde halka açık alan için ortak proje türlerinden veya düzenlemelerden söz etmenin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, şehirleri iyi bir yaşam kalitesi ve sürdürülebilir yerel kalkınmaya otantik bir şekilde ulaşmalarını teşvik eden Slow City hareketi ile tutarlıdır. Öte yandan, belirtilen hedeflere ulaşmak için Türkiye'deki Yavaş Şehirlerde kamusal alanlar için daha fazla çaba ve düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Cittaslow şehirlerinin çekici yanları, burada yaşam alanı olarak yaşamayı seçen birçok insanın buraya göç etme ihtimaline sahip. Böyle bir göç, Cittaslow olma ölçütü olan 50.000 kişi sınırının aşılmasının ve Cittaslow kimliğinin kaybı gibi bir tehdidi meydana getirmektedir. Türkiye'deki Cittaslow şehirleri ile sınırlı olan Pajo (2017), bu çalışmada, söz konusu şehirlerin göç edip etmeyeceğini ve 50.000 kişinin üst sınırını aşip aşmadığı incelenmiştir. İlk olarak, çalışmada göç kavramı vurgulanmış, göç hareketleri ve Türkiye'nin nedenleri, olumlu ve olumsuz yönleri üzerinde durulmuş, Türkiye'deki Cittaslow Şehirleri tanıtılmış ve Cittaslow Şehirleri'nin toplulukları Cittaslow olmalarından bir yıl öncesine kadar incelenmiştir. Sonuç bölümünde Cittaslow Şehirleri'nin göç alıp almadığı ve nüfusunun 50.000 kişi sınırına yaklaştığına odaklanılmıştır.

Ongun vd.'nin (2017) araştırması nitel bir araştırma olup, görüşme tekniği ve literatür taraması kullanılmıştır. Buna göre birincil ve ikincil veriler veri toplama tekniği olarak kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formu birincil kaynak olarak veri toplama tekniği olarak kullanılmış ve ilçe belediye başkanı ile görüşülmüştür. İkincil verilerde literatür taramasıyla değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle Eğirdir ilçesinde Yavaş Şehir hareketi felsefesi ve sürdürülebilir kırsal turizm potansiyeli incelenmiştir. Ayrıca, birincil kaynaklardan elde edilen veriler tanımlayıcı olarak aktarılmıştır. Çalışmanın son bölümünde, Eğirdir ilçesinin Yavaş Şehir olması nedeniyle ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlara yönelik öneriler sunulmuştur.

Taşpınar ve Karakaş (2017) araştırmalarında, dünyanın ilk ve tek Cittaslow adası olan Gökçeada'da yavaş turistlerin önemini ve memnuniyet düzeylerini ile karşılaştırmışlardır. Araştırmanın evreni Gökçeada'yı ziyaret eden turistler, örneklem ise 2016 yazında Gökçeada'yı ziyaret eden ve Gökçeada'daki turizmle ilgili 444 ziyaretçidir. Araştırmada, anket tekniği nicel araştırma teknikleri ile uygulanmıştır. Anket formu ile ziyaretçilerin beklentilerini ve memnuniyetlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu verilerle önem ve memnuniyet arasındaki ilişkiler incelenmiş, Cittaslow Gökçeada için eksik ve önemli maddeler belirlenmiştir.

Özmen vd. (2018), çalışmalarında Isparta'nın Yalvaç ilçesinin 2012 yılında Cittaslow'a üye olana kadar olan süreçte belediye, üniversiteler, sivil toplum kuruluşlarının destekleriyle oluşturulan "Yalvaç Kültürel-Doğal Değerlerin Korunması, Geliştirilmesi ve Turizmin Çeşitlendirilmesi Projesi" nin birliğe üye olma sürecinde ne ölçüde katkıda bulunduğu, birliğin zorunlu tuttuğu gereklilikler ve ilçenin projesi dâhilinde uygulamış olduğu yöntemlerin birbiriyle olan etkileşimi incelenmiştir.

Cittaslow üyesi olan Seferihisar'da yemek hizmeti veren işletmelerin Tripadvisor üzerinden almış oldukları olumlu ve olumsuz yorumları inceleyen Temiztürk (2018), bu doğrultuda işletmelere önerilerde bulunmuştur. Oy kullananların davranışları, algıladıkları değerler, demografik özellikleri nitel olarak incelenmiştir. 589 yorumun nitel olarak incelendiği çalışmada kısmı memnuniyetsizliklere rağmen yorumların genel olarak olumlu nitelikte oldukları sonucuna varılmıştır.

Alagöz (2018), bu çalışma kapsamında Cittaslow üyesi Isparta ilçesi olan Eğirdir ilgili bilgi verilmiştir. Cittaslow hareketi ile kentin doğasına, esnafına, kültürüne, tarihine, yemeğine ve ürünlerine saygı duyarak sosyal ve ekonomik yaşamı canlandırmak hedeflenmiş ve ayrıca, Eğirdir ilçesinin bir kimliğinin yaratılması konusunda, Eğirdir ilçesi "Cittaslow" felsefesinin anlamını ve önemini kavrama ve burada bu felsefenin kriterleri bağlamında incelenmiştir. Çalışmanın konusu yazılı kaynaklar, internet veritabanı ve Eğirdir Büyükşehir Belediyesi gibi devlet kurumlarından alınan bilgiler kullanılarak açıklanmıştır. Sonuç olarak, Eğirdir'de cittaslow kapsamında

sürdürülebilir mimari, çevre ve ekonomik kalkınmadan söz etmenin mümkün olduğu sonucuna varılmıştır.

Yalım (2018), çalışmasında “Yavaş Şehir” ağına 2012 yılında katılan ve “Yavaş Şehir” kapsamında yürüttüğü Vize'nin kent markalaşması ve şehir iletişimi açısından incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda yerel üretimin desteklenmesi gerektiği kalkınmanın bu şekilde sağlanabileceği sonucuna varılmıştır.

Bozkurt ve Dücan (2018) çalışmalarında, çevre etiketlemesini ve gelen turistler üzerindeki etkilerini, turizm gelirlerini, ekonomik ve sosyal gelişmeleri araştırmayı hedeflemektedir. Mavi Bayrak sık kullanılan eko etiketleme sistemlerinden biridir ve kullanılan şehre ekonomik faydaları olduğu için seçilmiştir. Bulgular, Mavi Bayraklı kuruluşlar ile bölgeyi ziyaret eden turist sayısı arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Tüm dünyada pek çok Cittaslow şehri var ve etkileri uzun zamandan beri literatürde tartışılmaktadır. Ancak, bu çalışmaların hiçbiri, gerçek etkiyi nicel anlamda değerlendirmek için Cittaslow Hareketi'nin etkilerini modellemedi. Genç (2018), çalışmasında literatürdeki bu boşluğu doldurmayı ve belirli şehirlerde Cittaslow Hareketi'nin değişken doyum, zaman vb. gibi olası etkilerini ölçmek için matematiksel bir model kurmayı amaçlamıştır. Araştırmada Cittaslow Hareketi'nin tarihsel gelişimi, kültür, miras, sürdürülebilirlik ve yaşam kalitesi gibi Cittaslow Hareketi ile ilgili temel kavramları tartışılmış ve daha sonra, Cittaslow Hareketi'nin turistik yerlerdeki etkisi bir model sunularak tartışılmıştır. Model, Cittaslow Hareketinin etkisinin, memnuniyet değişkeninin nicel bir yansıması olarak kabul edilebilecek “yaşam kalitesi” kavramı temelinde ölçülmesini önermiştir. Model, yalnızca analiz hedefi için turistlerin yaşam kalitesindeki değişimi dikkate almamış, aynı zamanda hizmet sağlayıcıların (örneğin, turistik destinasyonlardaki paydaşların) Cittaslow Hareketi sunumundan nasıl etkileneceğini de dikkate almıştır. Çalışmanın sonucunda hem turistlerin hem de yerel hizmet sağlayıcıların yaşam kalitesindeki genel bir gelişme olduğu sonucuna varılmıştır. Sonuçta, Cittaslow Hareketi, turizm faaliyetlerini yavaşlatarak ve eğlenceye odaklanarak bireyleri tüketici anlayışından korumayı hedefleyen bir yeniliktir.

Akman vd. (2018) yapmış olduğu çalışmada, 2009 yılında Cittaslow üyesi olduğundan beri Türkiye'deki ilk Cittaslow Seferihisar'daki faaliyetlere ilişkin vatandaşların algılarını tasvir etmeyi amaçlamışlardır. Bu kapsamda, Seferihisar'da yapılan anket sonucunda Cittaslow kriterlerinin çoğu belediye tarafından yerine getirilmiş olsa da yerel sakinlerin bir kısmı bazı politika uygulamalarında eksiklikler olduğunu belirtmişlerdir.

Türkiye’de cittaslow olarak seçilmiş ilk ilçe olan Seferihisar ile ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Konuları yerel halk, yerel işletmeler ve yerel yönetimlerle ilgili olmak üzere küreselleşmenin etkisindeyken sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması adına yapılması gereken uygulamalar gibi geniş bir alana yayılmıştır.

Yapılan çalışmaların çeşitliliği Türkiye’de ilk başta sadece pazarlama ve turizmle bağdaştırılan Cittaslow hareketinin aslında birçok sektör ve alanla bağlantılı olduğunu göstermektedir. Çalışmalarda incelenen birçok alan yeni çalışmalara öncü olmakta ve zamanla kendi içerisinde de gelişme göstermektedir.

5. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde

ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" şeklinde tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Doküman incelemesi yöntemi ile araştırılmak istenen konu veya konular ile ilgili yazılı kaynakların analizi yapılabilir ve bu yöntem doküman incelemesi olarak tek başına bir veri toplama tekniği olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ulakbim çatısı altında yer alan Dergipark üzerinden ulaşılan makaleler, yazar, başlık, yayınlandığı yıl, yayınlandığı dergi gibi başlıklar altında gruplandırılmıştır. Tüm bu çalışmalar yöntemleri ve konularına göre derinlemesine incelenmiştir. Çalışmada DergiParkın seçilmesinin nedeni ülkemizde yayınlanan akademik dergiler için ortak ve kapsamlı bir platformdur. 2020 yılı itibariyle platformda yayınlanan dergi sayısı 2015' dir (DergiPark, 2020, Gül ve Sezerel, 2019).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de cittaslow ile ilgili makalelerin profilini belirlemektir. Ayrıca cittaslow kavramının turizmle ilişkisi incelenmiş ve turizme etkilerine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

İlgili literatürde cittaslow kavramının bibliyografik profilini ortaya koyan sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmanın sonucunda, cittaslow üzerine gelecekte yapılacak bilimsel çalışmaların oluşturulması konusunda fayda sağlanabilecektir.

Bu doğrultuda bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

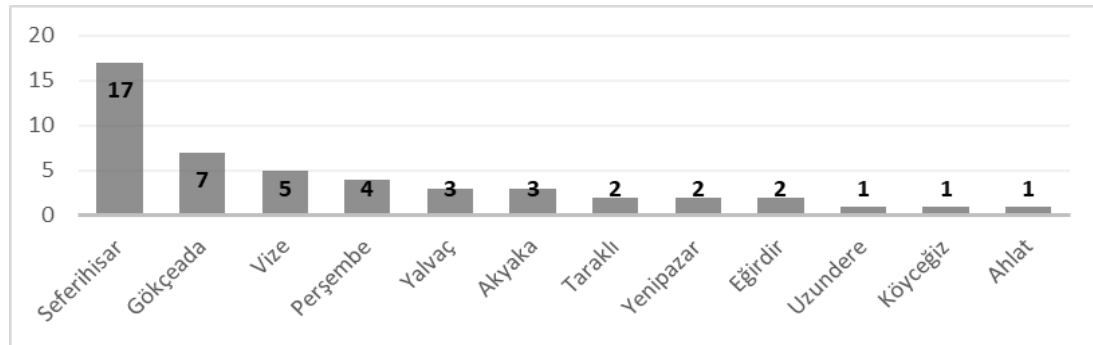
- Makalelerin yayın yıllarının dağılımı nasıldır?
- Makalelerin kaç yazarı var?
- Makalelerin araştırma konuları nelerdir?
- Makale Sayılarına Göre Cittaslow Kentleri hangileridir?

Bu çalışmada, cittaslow başlık, anahtar kelime ve özet bölümleri taranmış ve Dergipark veritabanında dizinde aranmış ve toplam 83 makale bulunmuştur. 83 makalenin incelenmesi sonucunda veri eksikliği nedeniyle 8 makale çalışma dışı bırakıldı. 2010-2020 yılı sonuna kadar olan bir aralık için Dergipark'da yayınlanan 75 makale için bibliyometrik analiz yapılmıştır. Makalelerin analizi için Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında bulunmak istenen cevaplara yönelik tüm bilgiler Microsoft Excel tablosuna işlendi ve bibliyometrik analiz sonuçları grafik ve tablolar oluşturularak değerlendirildi.

6. BULGULAR

Bibliyometrik analizi yapılan makalelerin sonuçları kentlerin gruplandırılması, makalelerde yer alan kentlere, yazar sayılarına, çalışmaların konularına göre grafik ve tablolar halinde açıklanmıştır.

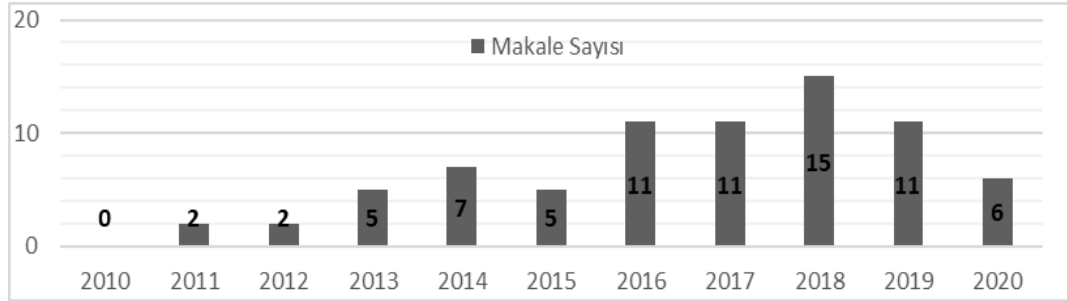
Grafik 1: Çalışmalarda yer alan Cittaslow kentleri

Yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımının ise farklılık gösterdiği söylenebilir. 2018 yılının yayınlanmış olan 15 çalışmayla en çok çalışma yayınlanan yıl olduğu görülmektedir. 2016, 2017 ve

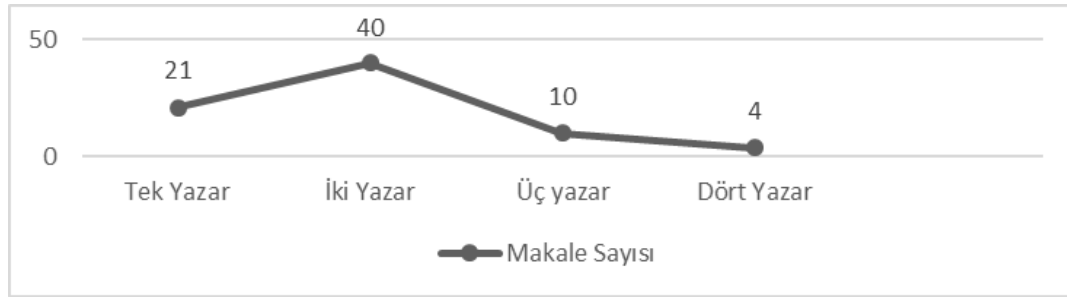
2019 yıllarında 11 çalışma yayınlanmakla beraber incelenmiş olan yıllar içerisinde 2010 yılında yayınlanmış bir makaleye rastlanılmamıştır (Grafik 2).

Grafik 2: Yayınlanan makale sayılarına göre Cittaslow kentleri

Yayınlanan makalelerin yazar sayıları incelendiğinde genel olarak iki yazarlı olarak çalışmalar yapıldığı söylenebilir. İki yazarlı olarak yayınlanan makalelerin sayısı 40 olmakla beraber tek yazarlı makale sayısı 21'dir. Makale sayıları temel alındığında ortaklaşa yürütülen çalışmaların sayısının dört yazarlı olarak yürütülmesinin çok tercih edilmediği söylenebilir (Grafik 3).

Grafik 3: Yazar sayısına göre makaleler

Yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışma alanlarının çeşitliliği, etkileşimde olunan sektörler coğrafi olarak çalışma alanının genişliği araştırmaların yönünü belirlemektedir. Bu çalışmada incelenen makalelerde çalışılan konulara bakıldığında Tablo 1'de alternatif turizm, cittaslow kriterleri, kalkınma, kent önerisi, markalaşma, sürdürülebilirlik, yavaş turistler, yavaş yemek, yerel kent ve paydaşlar ilgili olarak dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 1: Çalışmaların konularına göre dağılımları

Konu	Çalışmalar	Sayı
Alternatif Turizm	(Kılıç vd, 2019), (Çorumluoğlu ve Kazma, 2020), (İçli, 2017)	3
Cittaslow Kriterleri	(Hepcan vd., 2012), (Özmen vd., 2018), (Baldemir vd., 2013), (Özmen vd., 2016), (Özmen vd., 2017), (Ünal vd.,2016), (Karataş vd., 2013), (Ergüven, 2011), (Eşitti vd., 2015), (Ünal, 2016), (Pajo, 2017), (Akpinar vd., 2019), (Erdoğan, 2020), (Ekincek ve Aksöz, 2016), (Akay ve Yılmaz, 2018), (Özdemir ve Ayhan, 2020)	17
Kalkınma	Yalçın, 2013), (Üstündağlı vd., 2015), (Doğan vd., 2014), (Şahin ve Kutlu, 2014), (Bozkurt ve Dücan, 2018), (Özür, 2016), (Alagöz, 2018), (Karadeniz, 2013), (Tuncer vd., 2017), (Genç, 2018), (Mesci ve Karagöz, 2019), (Kocaş, 2019), (Şengür ve Atabeyoğlu, 2018)	13

Kent önerisi	Özhancı, 2013), (Üzümcü, 2016), (Tayfun, 2014), (Atalan ve Makaklı, 2016), (Baytar ve Doğan, 2018), (Özlu ve Kaleli, 2019), (Yüce ve Yaleze, 2018)	7
Markalaşma	(Korkmaz vd., 2014), (Karahmet, 2013), (Gökaliler, 2017), (Yalım, 2018), (Çoban ve Sarman, 2016)	5
Sürdürülebilirlik	(Deviren ve Yıldız, 2015), (Çıtak, 2016), (Özmen vd., 2017), (Darıcı, 2015), (Ongun vd., 2017), (Çetinkaya vd., 2016), (Andarabi ve Hassan, 2019), (Özdemir ve Ayhan, 2019), (Cansaran, 2018), (Demir, 2018)	10
Yavaş Turistler	(Yurtseven vd., 2011), (Taşpınar ve Karakaş, 2017), (Andarabi ve Hassan, 2018)	3
Yavaş Yemek	(Temiztürk, 2018), (Bucak, 2016), (Pajo ve Uğurlu, 2015)	3
Yerel Halk ve Paydaşlar	(Özgen, 2012), (Sağır, 2017), (Küçükali ve Şen, 2017), (Çakıcı vd., 2014), (Akman vd., 2018), (Coşar, 2014), (Ak, 2019), (Kurnaz ve İpar, 2020), (Akpınar ve Pektaş), (Numanoğlu ve Güçer, 2018), (Aksu ve Görman, 2019), (Uslu ve Avcı, 2020), (Çiçek ve Sarı, 2018), (Alkan, 2020)	14

7. CITTASLOW'UN TURİZME ETKİLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Cittaslow hareketi hızla akıp giden yaşam tarzından daha yavaş ve kişiselleştirilmiş bir yaşam tarzına geçişi temsil etmektedir. Bununla uyumlu olarak daha yavaş, daha küçük ve daha sürdürülebilir kavramları temel olarak almaktadır. Cittaslow kavramına turizm açısından bakıldığında turistler ve yerel halk dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir.

Cittaslow'un yerel kültüre ve tarihe duyarlı bir hareket olması cittaslow kentlerine oluşabilecek yoğun turist talebi karşısında tehlikeye düşebilmektedir. Sakinliğin temel alındığı bu düşünce belli bir bölgeye yoğun bir şekilde turist çekilmesi mantığıyla taban tabana zıt bir anlayışa sahiptir. Burada amaç daha çok talep değil turistlerin ihtiyaç duydukları sakin, duyarlı ve sürdürülebilir ihtiyaçlara cevap verebilmektir. Bu noktada sürekli yapılmakta olan denetimler kentler için cittaslow unvanının korunması açısından yerel yönetimlere sorumlulukların yerine getirilmesi konusunda zorunluluklar yüklemektedir.

Yerel halk açısından değerlendirildiğinde yerel üretimlerin arttırılması, kültürel etkinliklerin korunması, misafirperverlik anlayışının benimsenmesi, halkın sürece tamamiyle katılabilmesi, halkın yaşam kalitesinin iyileştirilmesi bu hareketin olumlu özellikleri olarak gösterilebilir. Bununla beraber yerel halkın bu süreci ciddiye almama, uygulamalara katılmayı reddetme, oluşabilecek turizm talebinden rahatsız olabileme olasılıkları bulunmaktadır.

Yerel olarak başlayan bu hareketin zamanla dünyada örneklerinin oluşması küreselleşmeyi hızlandırmıştır. Gerekliliklerin sağlanması neticesinde elde edilen bu unvan başka bir boyuta evrimleşmesine izin verilmemesi adına çok sıkı bir denetim mekanizmasına ihtiyaç duymaktadır.

8. SONUÇ

Cittaslow hareketi turizm başta olmak üzere birçok sektörü ve birçok konu başlığına bağlı olarak gelişim göstermektedir. Harekete katılmak için gerekli olan kriterlerin kentlere getirmiş olduğu zorunluluklar üye olacak kentlerin halkından, işletmelerine ve yönetimlerine kadar birçok faktöre etkilerde bulunmaktadır.

Türkiye'de yapılmış olan çalışmalara bakıldığında, 75 adet yapılmış çalışmanın 48 tanesinde cittaslow üyesi kentlerden sadece bazıları örnek olay olarak tercih edilmiştir. Bu çalışmalardan 17

tanesi sadece Seferihisar ile ilgili yapılmış çalışmalardır. Seferihisar ile ilgili daha fazla çalışma yapılmasının nedeni Türkiye’de cittaslow olarak yetkilendirilmiş ilk ilçe olması gösterilebilir. Diğer çalışma yapılan ilçeler ise Tablo 2’de görüldüğü gibi Gökçeada, Yalvaç, Perşembe, Vize, Eğirdir, Akyaka, Taraklı, Yenipazar, Köyceğiz, Ahlat, Mudurnu, Şavşat, Göynük, Güdül, Halfeti, Gerze ve Uzundere’dir.

Cittaslow olarak seçilmiş olan 18 ilçeye ek olarak, aynı standartlara yakın olan ya da yaklaşması mümkün olan ilçelerle ilgili olarak önerilerin olduğu çalışmalar sürdürülebilir yerel kalkınma ve memnuniyet açısından önemlidir. Bu anlamda yapılan çalışmalara bakıldığında Erzincan’ın Tercan, Kocaeli’nin Kandıra, Rize’nin Çamlıhemşin ve Adıyaman’ın Besni ilçeleri Cittaslow hareketine üyeliği için önerilen çalışmalarda yer almışlardır.

Genel olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde çoğu çalışmada Cittaslow kavramının turizm açısından incelenerek yerel halk, yerel işletmeler ve yerel yönetimlerin işleyişi açısından avantajları ve dezavantajları üzerinde durulmuştur. Turizme kitlesel olarak olmasa da Cittaslow standartları çerçevesinde kültürel ve otantik olarak yeni bir imaj sağlaması ve dünyada bilinirliğinin sağlanması açısından katkıda olduğu sonucuna varılmıştır (Şahin ve Kutlu, 2014, Üstündağlı vd., 2015, Yıldırım ve Karahmet, 2013).

Cittaslow kavramı çalışmalarda en çok sürdürülebilirlik ve küreselleşme kavramlarıyla birlikte kullanılmaktadır. Yavaş hareketin doğası gereği fazla yapılaşma ve fazla insan kavramından uzak olarak şekillenmesi gerekirken gün geçtikçe dikkat çeken bir hareket olduğundan önemli ölçüde korunmaya ve denetlenmeye mecburdur.

Türkiye’de ilgiyle takip edilen bu harekete tanıtım ve pazarlama açısından dikkate alınan bir anlayışla yaklaşılmaktadır. Bu bakış açısı bu hareketin temelini oluşturan kavramları tehlikeye atmaktadır. Tanıtımlar ve pazarlama hareketleriyle cazibe merkezleri haline getirilen destinasyonlar zamanla sakin hareketinden uzaklaşmaya başlayacaktır. Bu nedenle bilinirliğinin artmasını hedefleyen ve bu doğrultuda tanıtım ve pazarlama yapmak isteyen şehirler ilk olarak kendilerine bu anlayış bu şehre uygun mudur ve sürdürülebilir bir anlayışa sahip olabilecek midir sorularını sormalıdır. Bu doğrultuda bu harekete başvuru yapılmadan önce detaylı olarak şehirlerin sosyal, ekonomik ve çevresel koşulları ortaya konulmalı, getiri ve götürüleri ortaya konulmalıdır. Yapılan çalışmaların sonuç kısımlarında özellikle vurgulanan bu korku şehirlerin cittaslow unvanını uzun süre taşıyamayacakları üzerinedir.

Turizm kavramını gelir yaratıcı yönüyle benimsemiş ülkelerde turistik talebi arttırabilecek tüm girişimler bu yönde bir bakış açısına sahip olabilmektedir. İnsan ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda şekillenen turistik hareketlerde bu ihtiyaca cevap verebilmek tüm bu ihtiyaç ve istekleri anlayıp benimseyebilmek neticesinde gerçekleşebilir. Cittaslow hareketi bu nedenle turistik bir hareket olmaktan çok daha derin bir felsefeyi içeren bir yaşam tarzıdır. Önemli olan gelir yaratmak değil turistlerin isteklerini karşılayabilmektir. Alternatif bir turizm hareketi olarak görülen cittaslow hareketi bu doğrultuda değerlendirilme ve planlanmalıdır.

Cittaslow hareketinin sonuçlarının daha net analiz edilebilmesi için uygulamaların belirli bir sürece yayılması gerekmektedir. Henüz uygulamaların, politikaların ve kararların net olarak oluşmadığı bir ortamda incelenecek faktörler için elde edilen veriler yeterli olmayabilmektedir. Türkiye’de 1999 yılında unvan alan tek kentle başlamış olan bu süreç genel olarak değerlendirilebilmesi için elde edilebilecek verilerin artması, yerel halkın ve paydaşların bakış açısının gelişmesi ve turist algılarının incelenmesi gerekmektedir.

9. TARTIŞMA

Yapılan çalışmalar konularına göre sınıflandırıldığında alternatif turizm, cittaslow kriterleri, kalkınma, kent önerisi, markalaşma, sürdürülebilirlik, yavaş turistler, yavaş yemek, yerel kent ve paydaşlar açısından değerlendirildiği söylenebilir.

Seferihisar açısından yapılan çalışmalara bakıldığında yerel halkın mutlu olduklarını ve gönüllü basit yaşam tarzlarını tercih ettikleri (Özgen, 2012), Cittaslow'a üye olmanın üretim ve kadınların çalışma hayatına katılması olarak algılandığı (Yalçın, 2013), ziyaretçilerini özel, ilgili ve tesadüfi yavaşlayan turistler olarak sınıflandırıldığı (Yurtseven vd., 2011), farkındalık konusunda çok başarılı olduğunu, çevre politikalarında ve altyapı politikalarında başarılı olduğu (Hepcan, 2012), marka konumlandırmasının Cittaslow felsefesine uygun olduğu, yerli turistlere göre, Seferihisar sakin, huzurlu ve yaşayacağı şehir kavramında kendini konumlandıkları (Gökalliler, 2017), organik tarım, turizm, kadın istihdamı ve yenilenebilir enerji gibi alanlarda yaşanan olumlu gelişmeler gösterdiği (Tuncer, 2017) gibi olumlu sonuçların yanı sıra kentsel kalite, misafirperverlik ve tesisler konusunda zayıf oldukları (Hepcan, 2012), müşteri sayısının artması ve imar ve inşaat artışının önemli olumsuz etkileri olduğu (Doğan vd., 2014), Cittaslow kriterlerinin çoğu belediye tarafından yerine getirilmiş olsa da yerel sakinlerin bir kısmı bazı politika uygulamalarında eksiklikler olduğu (Akman, 2018) sonuçlarına varılmıştır.

Kentlerin tanıtılması açısından bakılan ve markalaşma sürecini inceleyen çalışmalarda ise Gökçeada'nın markalaşma sürecine bir değer oluşturmadığı (Bucak, 2016), Perşembe ilçesinin ise medyada yer alan haberler, insanlar tarafından bilinirliğinin artması, kentin sahip olduğu değerlerin tanıtımı bu şehrin bir marka değeri olmasına katkı sağlayacağı (Karaahmet, 2013) ve genel olarak yapılan bir çalışmada ise Cittaslow'un hedef markalaşmada son yıllarda kayda değer olan araçlardan biri olduğu (Korkmaz vd., 2014) sonuçlarına varılmıştır.

Küreselleşme ve sürdürülebilirlik kapsamında yapılan çalışmalarda yavaş hareketin küreselleşmeye bütünüyle olmasa da olumsuz etkilerini azaltma konusunda yardımcı olacağı (Ünal, 2016), bu tarz akımların kurtarıcı olarak sunulmasına rağmen kökten sonuçlar doğurmadığı fakat küreselleşmenin olumsuz etkilerini yavaşlattığı (Sağır, 2017), yavaş şehirlerin sürdürülebilir şehirlerin varlığını tehdit eden kontrolsüz kentsel büyümeye karşı bir hareket olduğunu ve sürdürülebilir şehirlerin sorunlarında çözüme yönelik arayışın bir sonucu olduğu (Deviren ve Yıldız, 2015), Akyaka, Gökçeada, Halfeti, Perşembe, Seferihisar, Taraklı, Vize, Yalvaç, Yenipazar'ın iyi bir yaşam kalitesi ve sürdürülebilir yerel kalkınmaya otantik bir şekilde ulaşmalarını teşvik eden Slow City hareketi ile tutarlı olduğu (Yavuzçehre, 2017), Eğirdir'de cittaslow kapsamında sürdürülebilir mimari, çevre ve ekonomik kalkınmadan söz etmenin mümkün olduğu (Alagöz, 2018) gibi saptamalara değinilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akman, E. Akman, Çiğdem ve Karakuş, M. (2018). Yavaş Şehir Kriterleri Çerçevesinde Seferihisar Belediyesinin Faaliyetlerinden Yerel Halkın Memnuniyet Düzeyi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (2): 65-84.
- Alagöz, M. (2018). Sürdürülebilir Kent Bağlamında Cittaslow Yaklaşımı, Eğirdir İlçesinin Cittaslow Kriterleri Açısından İncelenmesi, *Asia Minor Studies*, 6 (10): 139-149.
- Atalan, Ö. ve Makaklı, E. S. (2016). Cittaslow Hareketi ve Tarihsel Kentler, *International Journal Of Social Science*, 42 (3): 547-558.
- Baldemir, E. Kaya, F. ve Şahin, T. K. (2013). Sürdürülebilir Şehir Bağlamında Bir Yönetim Stratejisi: Cittaslow, *Procedia- Social And Behavioral Sciences*, 99 (2013): 75 – 84.

- Bozkurt, A. ve Dücan, E. (2018). Eko-Etiketlerin Turizme ve Yerel Ekonomiye Etkileri, *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2 (1): 68-85.
- Bucak, T. ve Turan, Özlem. (2016). Bölge Turizmine Yeni Akımların Etkisi: Gökçeada Yavaş Yemek Örneği, *Journal Of Yasar University*, 11(43): 211-219.
- Coşar, Y. (2014). Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25 (2): 226- 240.
- Çakıcı, C. ve Yenipınar, U. (2014). Yavaş Şehir Hareketi: Seferihisar Halkının Tutum ve Algıları ile Yaşam Doyumları, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11 (3): 26-41.
- Çetinkaya, Z. ve Ciravoğlu, A. (2016). Sürdürülebilir Yerleşim Modellerinin Karşılaştırılması: Eko-Kent ve Yavaş Kent, *Kent Araştırmaları Dergisi*, 18 (7): 246-267.
- Çıtak, Ş. Ö. (2016). Sakin Şehirler Hızlı Turistler, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (5): 2692-2706.
- Cittaslow. (2020), Cittaslow Felsefesi, <https://cittaslowturkiye.org/#cittaslow>.
- Cittaslow Manifesto. (2020), Cittaslow, <https://www.cittaslow.org/content/cittaslow-manifesto>.
- Darıcı, B. (2015). Sürdürülebilir Kalkınma, Yavaş Şehir (Cittaslow) Anlayışı; Rasyonel İnsan'ın (Homo Economicus) Yeniden Sorgulanması, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (40): 641-647.
- DergiPark (2020), DergiPark Hakkında, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/about>.
- Deviren Vatansever, N. ve Yıldız, O. (2015). Kontrolsüz Kentsel Büyüme Karşıtı Bir Hareket: Ülke Deneyimleriyle Yavaş Şehirler, *Akademik Bakış Dergisi*, 51 (9): 346-367.
- Doğan, M. Aksu, M. Çelik, Ö. ve Kaymak, H. (2014), Cittaslow Markasının Turizme Etkisi: Seferihisar'daki Konaklama İşletmeleri Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 4 (2): 06-11.
- Erdoğan, N. (2020). Evaluation of Cittaslow Standards' Traditional Urban Texture and Buildings Aspects: From Traditional to Cittaslow-Taraklı Case. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD)*, 5(1), 108–118.
- Ekincek, R. A. S., Aksöz, (2016). Evaluation of the Cittaslow Administrators to the Process of Cittaslow Participation and Sustainability. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(4), 171–190.
- Ergüven, M. H. (2011). Cittaslow – Yaşamaya Değer Şehirlerin Uluslararası Birliği: Vize Örneği, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3 (2): 1309-8039.
- Eşitti, B., Harputluoğlu, D. D. (2015). Citta Slow Şehirlerde Yerel Halkın Earth Markete Yaklaşımı: Gökçeada Destinasyonu Örneği, *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 3 (1): 64-71.
- Farhadi Andarabi, F., Tunç Hassan, A. (2019). Environmental Management Practices in Hospitality Establishments in Slow Cities: Akyaka Example. *The Journal of International Scientific Researches*, 4(1), 1–15.
- Genç, R. (2018). Turizm İçin İnovatif Yaklaşım: Cittaslow Etkisi, Kent Kültürü ve Yönetimi, *Hakemli Elektronik Dergisi*, 11 (33): 256-263.
- Gökalliler, E. (2017). Şehirlerin Markalaşması Sürecinde Marka Konumlandırmasının Rolü: Seferihisar cittaslow Üzerine Bir İnceleme, *Erciyes İletişim Dergisi*, 5 (1): 326-342.
- Gül, İ., Sezerel, H. (2019), Helal Turizmin Yerli Alanyazındaki Dayanaklarının Tartışılması. İçinde O. Emir, E. O. Aksöz, Ç. H. Özel (Ed.), 20. Ulusal Turizm Kongresi, (ss. 887- 892). Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Hepcan, Ç. Eser, Ç. ve Hepcan, N. S. (2012). Successes And Failures Of The First Slow City In Turkey: The Case Of Seferihisar, *Landscape Research*, 1: 333-344.
- Honero, C. (2008). *Yavaş: Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi* (Çeviren, Gür E.) İstanbul: Alfa Yayınları.

<https://cittaslowturkiye.org/#cittaslow> [Erişim Tarihi: 12.01.2019].

- Karadeniz, C. B. (2013). Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Sakin Şehir Perşembe, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (29): 85-107.
- Karataş, A. ve Karabağ, Ö. (2013). Cittaslow Hareketinde Çevre Eğitiminin Önemi, *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (29): 1-21.
- Korkmaz, H. Mercan, O. ve Atay, L. (2014). Hedef Markalaşmada Cittaslow'un Rolü: Seferihisar Örneği, *Current Issues Of Tourism Research*, 1: 5-10.
- Küçükali, A. ve Şen, U. (2017). Sakin Kent Hareketinin Çalışanlara Etkisi: Uzundere Örneği, *Emek ve Toplum*, 6 (15): 259-279.
- Onaran, D. C. (2013). Yavaş Şehirlerde Kentsel Kimlik. Yüksek Lisans Tezi, *M.S.G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Ongun, U. Gövdere, B. Kiliç, U. ve Yeşiltaş, M. (2017). Sürdürülebilir Kırsal Turizmle Bütünleşen Eğirdir İlçesinin Sakin Şehir (Cittaslow) Kapsamında Kırsal Kalkınmaya Etkisi", *Journal Of Current Researches On Social Sciences*, 7 (2): 147-162.
- Özhancı, E. Ardahanlıoğlu, Z. B. ve Yılmaz, H. (2013). Sakin Şehir Üyelik Süreci Analizi, *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43 (2): 163-173.
- Özgen, Ö. (2012), Seferihisar: A Sustainable Place In A Fast World", *Millî Folklor*, 24 (95): 135-146.
- Özmen, A. ve Can, M.C. (2018). Cittaslow Kenti Yalvaç'ın Kentsel Koruma Yaklaşımı, *Megaron*, 13(1):13-23.
- Özmen, Ş. Y. Birsen, H. ve Birsen, Ö. (2017). Sakin Şehir Yalvaç Örneğinde Sürdürülebilirlik, Sakin Şehirler ve Toplumsal Katılım, *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3): 140-158.
- Özmen, Ş. Y. Birsen, H. ve Birsen, Ö. (2017). Sakin Şehirlerde Toplumsal Katılım: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Kadınların Rolü, *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 4 (14): 59-71.
- Özmen, Ş. Y. Birsen, Ö. ve Birsen, H. (2016), Kentleşme Dinamiklerine Cittaslow Kentler Üzerinden Bakmak: Türkiye'deki Cittaslow Şehirleri Üzerine Bir Araştırma, *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Hakemli Dergisi*, 24 (2): 9-22.
- Özür, N. K. (2016). Sakin Şehir/Cittaslow Hareketi ve Yerleşme Coğrafyası, *Sdü Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37(4): 151-179.
- Pajo, A. (2017). Türkiye'deki cittaslow Kentleri ve 50.000 Kişilik Nüfus Kriteri, *Electronic Journal Of Vocational Colleges*, 10: 25-31.
- Pajo, A. ve Uğurlu, K. (2015). Cittaslow Kentleri İçin Slow Food Çalışmalarının Önemi, *Electronic Journal Of Vocational Colleges*, Aralık 2015.
- Sağır, G. (2017). Küreselleşmeden Geleneksele Dönüşte Slow Food ve Cittaslow Hareketi, *The Journal Of Social Science*, 1 (2): 50-59.
- Şahin, İ. ve Kutlu, S. Z. (2014). Cittaslow: Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Bir Değerlendirme, *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 2 (1): 55-63.
- Şengür, Ş., Atabeyoğlu, Ö. (2018). Slow City Movement : A Case Study Perşembe -Ordu. *Kastamonu University Journal of Engineering and Sciences*. 4(1), 25–33.
- Taşpınar, O. ve Karakaş, N. (2017). Destinasyon Konumlandırma Stratejisi Kapsamında Cittaslow Hareketi; Gökçeada Örneği, *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2): 18-35.
- Tayfun, A. ve Acuner, E. (2014). Cittaslow: Çamlıhemşin İçin Bir Model Önerisi, *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 2 (1): 46-54.
- Temiztürk, S. ve Akbaba, A. (2018). Bir Yavaş Şehir Olan Seferihisar'daki Restoranlarla İlgili Müşterilerin Sosyal Medyadaki Yorumlarının Analizine Yönelik Bir Çalışma, *International Journal Of Contemporary Tourism Research*, 1(2018): 78–94.

- Tunçer, M. ve Olgun, A. (2017). Seferihisar'ın Ekonomik ve Mali Yapısı Üzerinden Sakin Şehir Uygulamalarına İlişkin Bir İnceleme, *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 3 (1): 47-72.
- Ünal, Ç. (2016). Turizm Coğrafyasında Yeni Kavramlar "Yavaş Şehirler ve Yavaş Turizm", *Doğu Coğrafya Dergisi*, 36: 13-28.
- Ünal, Murat ve Zavalı, Y. S. (2016). Küreselleşme Karşıtı Bir Hareket: Yavaş Hareketi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (4), 889- 912.
- Üstündağlı, E. Baybars, M., Güzeloğlu, E. B. (2015). İşbirlikçi Sürdürülebilirlik: Cittaslow Bağlamında Ekonomik ve Sosyal Çıktıların Analizi, *Business And Economics Research Journal*, 6 (1): 125-144.
- Üzümcü, T. P. Çelik, A. ve Özkul, E. (2016). Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Yavaş Şehir Anlayışı: Kandıra Örneği, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 6 (2): 41-51.
- Yalçın, A. ve Yalçın, S. (2013). Sürdürülebilir Yerel Kalkınma İçin Cittaslow Hareketi Bir Model Olabilir Mi, *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 5 (1), 32-41.
- Yalım, F. (2018). Yavaş Şehir (cittaslow) Hareketi Ekseninde Kent Markalaşması ve Kent İletişimi: Kırklareli "Vize" Yavaş Şehir Örneği", *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1-28.
- Yavuzçehre, P. S. ve Donat, O. (2017). Türkiye'de Sakin Kent (cittaslow) Üyeliğinin Kamusal Mekânlara Etkisine Yönelik Bir İnceleme, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27 (5): 299-320.
- Yıldırım, A. ve Karahmet, A. (2013). Yavaş Şehir Hareketinin Kent İmajına Katkısı: Ordu Perşembe Örneğinin Yerel Basın Üzerinden Analizi, *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 5 (1): 11-20.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yurtseven, R. ve Kaya, O. (2011). Yavaş Turistler: Cittaslow İllelerine Dayalı Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *American International Journal Of Contemporary Research*, 1 (2): 91-98.

BİSİKLET TURİZMİ MOTİVASYONLARININ BELİRLENMESİ

DETERMINING THE BICYCLE TOURISM MOTIVATIONS

Serkan Türkmen¹, Sinan Gökdemir²

Özet

Bisiklet turizmi ana turizm pazarları içerisinde yer almayan ancak son yıllarda turistlerin ilgi duyduğu ve büyümekte olan yeni turizm trendlerinden biridir. Bu açıdan turizm destinasyonları için farklı turist grupları çekebilmek için önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Bu yeni turizm pazarının istek ve ihtiyaçlarının anlaşılması çok önemlidir. Bu araştırmanın amacı bisiklet turistlerinin seyahat motivasyonlarının belirlenmesidir. Araştırmanın bisiklet turistlerinin motivasyon unsurlarını belirlemek ve bu unsurlara göre turizm stratejileri belirlenmesine yardımcı olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma verileri Çanakkale’de 2018 yılında 24-25 Mart tarihleri arasında düzenlenen Bisiklet Turu Festivali’ne katılan şehir Çanakkale dışından gelen Türk turistlerden elde edilmiştir. Anket tekniği ile 369 katılımcıdan araştırma verileri elde edilmiştir. Elde edilen verilere açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda bisiklet turizmi motivasyonları beş boyutta ortaya çıkmıştır. Bu boyutlar sırasıyla doğayı keşfetme ve rahatlama; yetkinlik-ustalık; yeni deneyim ve bilgi; saygınlık kazanma ve sosyalleşme olarak adlandırılmıştır. İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapıldığında bisiklet turizmi motivasyonunda en etkili olan boyutlar yetkinlik –ustalık, yeni deneyim-bilgi ve sosyalleşme boyutları olmuştur. Turistlerin en yüksek düzeyde katılım gösterdikleri boyut doğayı keşfetme ve rahatlama boyutu olurken, saygınlık kazana boyutuna en düşük düzeyde katılım göstermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Bisiklet Turizmi, Bisiklet Turistleri, Seyahat Motivasyonları

Abstract

Bicycle tourism is one of the new tourism trends that is not included in the main tourism markets, but has been growing and attracting tourists in recent years. In this respect, it provides an important opportunity to attract different tourist groups for tourism destinations. Understanding the demands and needs of this new tourism market is essential. The aim of this research is to determine the travel motivation of bicycle tourists. The research is thought to be important in determining the motivation factors of bicycle tourists and helping to determine tourism strategies according to these factors. Research data were obtained from Turkish tourists coming from outside the Canakkale city, who participated in the Bicycle Tour Festival held in Çanakkale between 24-25 March in 2018. Research data were obtained from 369 participants by using the survey technique. Explanatory and confirmatory factor analysis was applied to the data obtained from the participants. As a result of the research, cycling tourism motivations determined in five dimensions. These dimensions are named as discovering / relaxing nature; competence / mastery; new experience / knowledge and gaining dignity / socializing. When the second-level confirmatory factor analysis was done, the most effective dimensions in bicycle tourism motivation were competence / mastery, new experience / knowledge and socialization. The dimension in which the tourists participated at the highest level was the dimension of discovering nature and relaxation. The lowest level of participation was the dimension of gaining prestige.

Keywords: Bicycle Tourism, Cyclist Tourists, Travel Motivations

¹ PhD, Çanakkale Onsekiz Mart Uni., Faculty of Tourism, serkanturkmen17@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-0921-6102

² PhD, Çanakkale Onsekiz Mart Uni., Faculty of Tourism, sinangokdemir@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9360-086X

1. GİRİŞ

Boş zamanlarını değerlendirmek isteyen insanların ne tür etkinliklere katılacaklarına ve bu etkinlikleri nerede yapmak istediklerine cevap verebiliyor olmaları, genel ve karma turizm kavramlarının yanına özel ilgi turizminin de eklenmesine neden olmuştur. Genel ve karma turizmde zaman, ekonomik koşullar, güncel ve beğenilen yerler dikkate alınarak öncelikle gidilecek çekim yeri kararı, ardında çekim yerinin sunduğu etkinliklerden yine şartlar el verdiği ölçüde hangilerinin yapılacağı kararı verilir. Özel ilgi turizminde ise çekim yeri seçiminden önce belirli bir etkinliği yapmaya yönelik özel bir ilgi, merak ve istek mevcuttur. Seçimi yapılacak çekim yeri, bu faaliyete yönelik en iyi çekim unsurlarına ve koşullara sahip çekim yerleri arasından seçilebilmektedir. Literatürde alternatif turizm olarak da geçen özel ilgi turizmi 1980'li yıllardan itibaren alan yazında görülmeye başlamıştır. İngilizcesi "Special Interest" ya da "Niche Tourism" olarak bilinen özel ilgi turizmine her geçen gün yeni çeşitler eklenmektedir (Kruja & Gjyzezi, 2011). Özel ilgi turizmi, odaklanılan ve merak uyandıran belirli bisiklet turizmi gibi bir alan üstüne faaliyetler gerçekleştirmek amacıyla bu alan ile ilgili çekim unsuru olan bir bölgeyi veya çekim yerini kapsayan bir turizm türüdür (Albayrak, 2013). Farklı bir tanımda, ilgi ve merakları belirli bir konuya odaklanan ve söz konusu konuya yönelik ilgilerine deneyim katmak isteyen kişilerin, turizm müşterisi olarak belirli bir çekim yerine seyahat etmeleridir (Tanrısevdi & Çavuş, 2003). Özel ilgi turizmi, kırsal turizm, macera ve doğa temelli turizm, kültür ve kültürel miras turizmi, festival ve etkinlik turizmi dahil turistlerin ve yerel halkın ihtiyaçlarına cevap verebilmek amacıyla yeni turizm çeşitlerine odaklanarak, genel turizmine bir tepki olarak doğmuştur (Akoğlan Kozak & Bahçe, 2009). Douglas, Douglas ve Derrett'e (2001) göre özel ilgi turizmi "sürdürülebilir turizmin" bir neticesi olarak değerlendirilmektedir. Aslında, diğer bir açıdan bakıldığında özel ilgi turizmi, yerelden küresel çevreye uzanan geniş bir çevre, bir talep sistemi ve medya destekli bir arz sisteminden oluşan disiplinler arası koordine ihtiyacı olan genel turizm sisteminin bir parçası olarak değerlendirilmelidir (Trauer, 2006). Bisiklet turizmi genellikle festival ve etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Belirli alanlarda yapılan belirli tarih aralıklarını kapsayan ve ülkesel ya da uluslararası bir katılım sağlanan bisiklet turizmi son yıllarda ilgi görmeye başlamıştır.

Bir özel ilgi turizmi olarak sayılabilecek olan bisiklet turizmi, sürüş etkinliğinin yapıldığı çekim merkezlerine ve o çekim merkezinin sakinlerine sosyal, ekonomik ve en önemlisi de çevresel katkılar sağlayan, her geçen gün gelişim gösteren bir turizm türüdür (Faulks vd., 2007: 7; Ritchie vd., 2010: 409). Alan yazında bu konuda yapılan çalışmalar her geçen gün artmaktadır. Bu anlamda macera turizmi, spor turizmi, sağlık turizmi, sürdürülebilir turizm ve özel ilgi turizmi gibi turizm türleri ile ilintili çalışılan bu kavram (Aşan ve Akoğlan Kozak, 2015; Han vd., 2017; Kaplan vd., 2015; Lee & Huang, 2014; Nickerson vd., 2014; Piket vd., 2013; Payne & Dror, 2015; Sağlam, 2020), gün geçtikçe farklı disiplinlerle ilişkilendirilerek çalışılmaktadır. Bu çalışma bisiklet turizmine katılan bireylerin motivasyon unsurlarını ölçmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın bisiklet turistlerinin motivasyon unsurlarını belirlemek ve bu unsurlara göre turizm stratejileri belirlenmesine yardımcı olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

2. BİSİKLET TURİZMİ

Bisiklet turizmi hem uluslararası hem de ulusal boyutta farklı akademisyenler tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu bağlamda, bisiklet turları kısa süreli turlardır ve genellikle hafta sonlarında bu turizm türüne ilgi duyan kişilerin yakın çevrelere yaptıkları, acentalar ya da topluluklar tarafından planlanmış kısa süreli etkinliklerdir (Pratte, 2006: 63). Bir diğer tanımda Lamont (2009) bisiklet turizmini, ana faaliyeti bisiklet sürmek olan bir kişi ya da grubun tatil ya da boş zamanlarında yaşadıkları yerden en az 40km ya da 4 saat uzağa yapılan sürüşleri içeren

günübirlik ya da konaklamalı etkinliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca bu etkinlikler izlemek amacıyla pasif olarak etkinliğe katılan kişiler de bisiklet turizmi içerisinde değerlendirilmektedir (Lamont, 2009). Bisiklet turları günübirlik organize edilebildiği gibi konaklamalı da organize edilebilmektedir. Bu anlamda literatürde de bir tartışma mevcuttur. İlk defa 1998’de yayımlanan bir çalışmada bu turizm türüne katılan kişilerin bu turizm türünde en az 24 saat harcamaları gerektiği belirtilmiştir (Ritchie, 1998: 568). Bu konuda başka bir araştırmacı bu turizm türünün bir günü aşan sürede olabileceği gibi bir gün hatta bir günden daha kısa süre de yapılabileceği konusunda tanım yapmıştır (Lumsdon, 1996). Başka bir araştırmacı da, bisiklet turizmine katılan kişiler günübirlik bir etkinliğe katılsalar bile, yiyecek içecek ve diğer turistik ürünlerden faydalandıkları için bisiklet turizmi içine değerlendirileceklerini savunmuştur (Lamont, 2009). Nihayet 2010 yılında yapılan başka bir tanımda hem günübirlikçi hem de konaklamalı katılımın olduğu etkinlikler bisiklet turizmi içerisinde değerlendirilmesi ile ilgili bir tanım yapılmış ve temel amacın bisiklet etkinliği olmasının yeterliliği ortaya konulmuştur. Son duruma göre bisiklet turizmi, turistik destinasyonlara yönelik tatil, spor, eğlence, etkinlik ve rekreasyon gibi etkinlikler kapsamında yapılan, bisiklet kullanma ya da etkinliği izleme amacıyla katılım sağlanan, konaklamalı ya da konaklamasız faaliyetlerin tümüdür (Faulks, 2010: 42).

Bisiklet etkinliklerinin yapılabilmesi için öncelikle etkinliğin yapılacağı yerin bir çekim unsuru olması ve sonrasında da gerekli ön hazırlıkların gerek yerel yönetimler gerek ise merkezi yönetim tarafından sağlanması gerekmektedir. Ardahan ve Mert’e (2014) göre, bisiklet ile ilgili organizasyonların yapılabilmesi için, öncelikle parkurun çizilip müsait hale getirilmesi gerekmektedir. Bu parkur, patika ya da terkedilmiş eski yollarda oluşturulabildiği gibi trafiğin yoğun olduğu parkurlarda da gerekli trafik önlemleri alındıktan sonra yapılabilir. Bu organizasyonlar günübirlik olabileceği gibi otel konaklamalı ya da çadır konaklamalı olarak da organize edilebilmektedir. Bisiklet turizminin organize edildiği çekim merkezine turizm açısından bazı yararlar sağladığı söylenebilir. Amerika Birleşik Devletleri Montana eyaletinde faaliyet yürüten Macera Bisikleti Derneğine (Adventure Cycling Association) (2021) göre, bisiklet turizmi kapsamında yapılan etkinlikler ekonomik etki anlamında dikkate değer bir büyüme sağlamıştır. Bu ekonomik etki Avrupa’da yaklaşık 45 milyar avro, İngiltere’de yaklaşık 3 milyar sterlin, ve Amerika’da 135 milyar dolar olarak hesaplanmıştır (ACA, 2021). Bu anlamda bisiklet turizmine katılan bireylerin motivasyon unsurlarının belirlenmesi ve Türkiye’nin bu unsurlar çerçevesinde strateji belirlemesi ve pastadan hak ettiği payı alması ülke ekonomisine katkı anlamında oldukça önemlidir.

Diğer tüm özel ilgi alanları gibi bisiklet turizmi de insanlar tarafından yoğun ilgi gören bir turizm türüdür. Dünyada ve Türkiye’de birçok insan bisiklet turizmi kapsamında organize edilen etkinliklere katılmakta ve bunu birçok zorluğa rağmen yapmaktadırlar. Bu anlamda başta Avrupa ve Amerika kıtası olmak üzere Okyanusya kıtasında da bisiklet turizmine yönelik altyapı yatırımları yapılmış, yeni rotalar oluşturulmuş ve bisiklet turizmine dayalı etkinlikler artırılmıştır (Çelik Uğuz & Özbek, 2018). Dünya genelinde başta gelen bisiklet temalı etkinlikler; Avrupa kıtasında düzenlenen en büyük bisiklet etkinliği olan 1903 yılında organize edilmeye başlanılan Tour De France (Fransa Bisiklet Turu) , Avusturya Global Bike Festival (Dünya Bisiklet Festivali), Amerika Birleşik Devletleri Arizona’da organize edilen Sedona Mountain Bike Festival (Sedona Dağ Bisikleti Festivali) ve California’da organize edilen The Sea Otter Classic Cycling Festival (The Sea Otter Klasik Bisiklet Festivali), Afrika’da organize edilen ve 44üncüsü düzenlenecek olan Cape Town Cycle Tour (Cape Town Bisiklet Turu) ve Avustralya’da organize edilen The Great Victoria Bike Ride (Büyük Viktorya Bisiklet Turu), Santos Festival of Cycling (Santos Bisiklet Festivali) olarak bilinenler bunlardan bazılarıdır. Türkiye’de başta gelen bisiklet temalı etkinlikler ise; 1963 yılından

beri yapılan Cumhurbaşkanlığı Türkiye Bisiklet Turu, 2000 yılından beri düzenlenen Cappadocia Cycling Festival (Kapadokya Bisiklet Festivali), Bodrum Bisiklet Turu, Veloturk Grand Fondo Çeşme, Malatya Uluslararası Bisiklet Festivali, Bursa Bisikletle Yüzyıllık Macera Turu, Gökova Bisiklet Turu, Eskişehir Velesbid Bisiklet Evi Etkinliği, İzmir Bisifest Karşıyaka ve Kale Çanakale Bisiklet Festivali bunlardan bazılarıdır.

2.1. Alan Yazın

Alan yazın incelendiğinde gerek uluslararası gerek ise ulusal anlamda bazı çalışmalara rastlanmıştır. Ritchie, Tkaczynski ve Faulks'un (2010) motivasyon teorilerine göre döngüsel turist davranış ve niyetlerini anlamak amacıyla Avustralya'daki 564 bisiklet kulübü üyesini örneklem olarak yapmış oldukları çalışmada katılımcıları beş kümeye ayırmışlardır. Bunlar, seyahat motivasyonları, seyahat davranışları, davranışsal niyetleri, sosyodemografik özellikleri ve bisiklet davranışları olarak tespit edilmiştir. Bu kümelemeler sayesinde ihtiyaç duyulan talepler değerlendirilmiş ve her biri için ayrı birer strateji oluşturulmuştur. Bu sayede bölge turizmden daha fazla pay almayı ve kalkınmayı amaçlamıştır. Bir diğer çalışma, Lee ve Huang'ın (2014) bisiklet turizminin destinasyon çekiciliği anlamında Tayvan'ın bir bisiklet turizmi destinasyonu olabilme potansiyelini analitik hiyerarşi süreci yöntemi ile irdeledikleri çalışmadır. Bu çalışmada, bisiklet kullanımı için rahat bir iklimin olması, ayrılmış bisiklet tesisleri ve yollarının bulunması ülkeyi ayırıştıran önemli unsurlar olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamdan çalışma raporları doğrultusunda eksik olan altyapı alanları belirlenmiş ve geliştirilmesi için önerilerden bulunulmuştur.

Kaplan, Manca, Nielsen ve Prato'nun (2015) yapmış oldukları çalışmada, tatildayken eğlence amaçlı bisiklet kullanımı için kentsel bisiklet paylaşımını kullanan turistlerin niyetlerinin altında yatan davranış faktörlerini araştırmak amaçlanmıştır. Bu amaçla Kopenhag'daki (Danimarka) şehir içi bisiklet kiralama sisteminden yararlanma ihtimali olan 655 potansiyel turist örneklem olarak alınmıştır. Kişilere varsayımsal bir tatil senaryosu açıklanmış ve davranışları ölçülmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak, sık sık ve çok amaçlı bisiklet kullanmaya olan büyük ilgi uyandırdığı, elektrikli bisikletlerin bisiklet teknolojisine yüksek ilgi duyan turistler için cazibe oluşturduğu ve son olarak bisiklet sürüş kolaylığı ve kolay ilerleme tanınması davranışların temel nedenlerini açıklamıştır. Bu sonuçlardan hareketle şehir içi bisiklet kiralama güzergahları düzenlenmiş bu sayede daha fazla bisiklet turizmine ilgi duyan turistlerin dikkatini çekmek amaçlanmıştır.

Aşan ve Akoğlan Kozak (2015) yapmış oldukları çalışmada bisiklet deneyiminin postmodern yanlarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Nitel araştırmada sonuç olarak bisiklet turizminde postmodern özelliklerinin, deneyimin çoğullaşması, aynılaşıma ve öznel olarak özgünlüğün algılanması olduğunu saptamışlardır. Bu sonuçtan hareketle Türkiye'de bisiklet turizmine katılan kişilerin daha çok sosyalleşme ve etkinlik yapma anlamında tercih edildiği söylenebilir. Payne ve Dror (2015) ABD Kaliforniya'da bir tur güzergahı oluşturmak amacıyla yapmış oldukları çalışmada, bir bisikletçinin çıkış noktası, varış noktası, ziyaret etmek istediği yerler ve bisiklet konusundaki uzmanlıkları göz önüne bulundurulmuş ve bu değişkenlere göre, gece konaklamalı bir tur güzergahı planlanmıştır. Henüz çok yeni olan bu tarz çalışmalar turizm sektöründe irdelenip turistlere zaman avantajı sağlamak düşünülebilir.

Han, Meng ve Kim'in (2017) yapmış oldukları çalışmada turistlerin bisiklet turu anlamında karar verme sürecini araştırmışlardır. Çalışmaları sonucunda planlı davranış teorisini genişletmiş ve kendi modellerinin orijinal modelden daha üstün olduğunu tespit etmişlerdir. Sonuç olarak, bisikletle seyahat eden kişilerin karar verme sürecinin sürdürülemez alternatiflerin çekiciliğine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çelik Uğuz ve Özbek (2018) tarafından Burhaniye Bisiklet Festivalinin ele alındığı ve bu festivalin Türkiye'ye ekonomik ve kültürel etkisinin ortaya

koyulmaya çalışıldığı araştırmada, bisiklet turizminde yaşanan değişim ve gelişmelerin ülke ekonomisine ve kültürüne olumlu katkı yaptığı tespit edilmiştir. Sağlam (2020) İzmir’de yapmış olduğu çalışmada bisiklet etkinliği katılımcılarının motivasyonlarını ve ilgilenimlerini incelemiş ve 451 katılımcıya ulaşmıştır. Sonuç olarak kişileri bisiklet turizmine yönelten motivasyon unsurlarını rahatlatma/kaçış, yetkinlik, sosyalleşme, macera/deneyimi ve meydan okuma olarak tespit etmiştir.

3. YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı Türk turistlerin bisiklet turizmine katılma motivasyonlarının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda bisiklet turizmi motivasyonunda yer alan yapıların ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmanın bisiklet turistlerinin motivasyon unsurlarını belirlemek ve bu unsurlara göre turizm stratejileri belirlenmesine yardımcı olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bisiklet turizmi motivasyonları diğer turizm motivasyonlarından farklı değildir. İlgili literatür incelendiğinde bisiklet turizmi motivasyonlarını inceleyen çalışmalarda da bu durum ifade edilmektedir (Ritchie vd., 2010; Ho vd., 2015; Fialho ve Eusebio, 2017). Bu çalışmada bisiklet turizmi motivasyonlarını belirlemek için veri toplama yöntemi olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket iki bölümde oluşmaktadır. Birinci bölümde bisiklet turizmi motivasyonlarını belirlemeye yönelik beş dereceli Likert ölçeğinde yararlanılmıştır (1=Hiç katılmıyorum...5= Tamamen katılıyorum). Anketin ikinci kısmında ise kişilerin belirli özelliklerini (yaş, cinsiyet vb.) belirlemeye yönelik betimleyici sorular yer almaktadır. Birinci kısımda yer alan bisiklet turizmi motivasyonları daha önce bu konuyu farklı ülkelerde araştırmış olan Gibson ve Chang’ın (2012), Ritchie vd. (2010) ve Faulks ve Ritchie’nin (2008) çalışmalarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Araştırma evreni olarak 2018 yılında organize edilen Kale Çanakkale Bisiklet Turu Festivali katılımcıları oluşturmaktadır. Bu festival Çanakkale İl Kültür Turizm Müdürlüğü tarafından 2018’in Troya Yılı ilan edilmesinden dolayı desteklenmiştir (ÇKTB, 2020). Festival 24-25 Mart 2018 yılında gerçekleşmiştir. Yaklaşık 200’ü yabancı olmak üzere 5000 kişi festivale katılmıştır (Çanakkale TV, 2020). Bu evrenin seçilmesinin temel nedeni Türkiye’nin farklı yerlerinden festivale katılım olması ve şehir dışından gelen katılımcıların bisiklet turisti olarak değerlendirilebilmeleridir.

Araştırma verileri 23-26 Mart 2018 tarihleri arasında yüz yüze anket tekniği ile toplanmıştır. Kişilere anket gönüllü olarak katılmak isteyip istemedikleri sorulduktan sonra şehir dışından geldikleri tespit edilen yaklaşık 430 kişiye anket dağıtılmış ve bunlardan 382 tanesi geri toplanabilmiştir. Daha sonra veri girişi yapılırken 13 tanesinde eksik veri olduğu anlaşılmış ve analize dahil edilmemiştir. Dolayısıyla araştırma örnekleme 369 bisiklet turistinden oluşmaktadır. Elde edilen veriler istatistik programlarında analiz edilmiş, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerine tabi tutulmuştur.

4. BULGULAR

Araştırmada anket uygulanan bisiklet turistlerinin sosyo-demografik özellikleri ve bisiklet turizmine katılırken kullandıkları ulaşım türlerine ilişkin elde edilen bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır. Araştırma grubunun yaklaşık % 80’ini erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaklaşık % 41’i lisans ve %27’si de önlisans mezunudur. Katılımcıların yaş dağılımları incelendiğinde, % 36’sı 18-25 yaş aralığında ve % 30’u 26-35 yaş aralığında yer almaktadırlar. Gelir dağılımına bakıldığında yaklaşık % 33’ü aylık 2000-4000 TL arasında ve % 31 4001-6000 TL arasında gelir elde etmektedirler. Bisiklet turizmine katılırken kullanılan ulaşım araçları incelendiğinde yaklaşık % 50’si otobüs ve % 44’ü de kendi araçları ile etkinlik bölgesine ulaşım sağlamışlardır

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Yaş		N	%	Eğitim		N	%
18-25 yaş		134	36,3	Ortaöğretim		87	23,6
26-35 yaş		110	29,8	Önlisans		98	26,6
36-45 yaş		69	18,7	Lisans		151	40,9
46+ yaş		56	15,2	Lisansüstü		33	8,9
Gelir		%	N	Ulaşım Türü		N	%
2000-4000 TL		121	32,8	Otobüs		186	50,4
40001-6000 TL		113	30,6	Havayolu		3	0,8
6001-8000 TL		78	21,1	Tren		17	4,6
8001 + TL		57	15,5	Şahsi araç		163	44,2
Cinsiyet		N	%				
Kadın		74	20,1				
Erkek		215	79,9				

Araştırma verilerini analiz etmeden önce ölçeğin güvenilirlik değeri (Cronbach'ın Alfa değeri) ve verilerin normal dağılımı kontrol edilmiştir. Kullanılan ölçeğin Cronbach'ın Alfa katsayısı 0,70'in üzerinde bulunmuş ve verilerin normal dağılımı çarpıklık-basıklık değerleri ile kontrol edilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin çarpıklık-basıklık değerleri $\pm 1,5$ arasında yer almış ve araştırma verilerinin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu şartlar sağlandıktan sonra açıklayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır.

Bisiklet turizmi motivasyonları ölçeği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,941 olarak tespit edilmiş ve Bartlett'in küresellik testi sonuçları anlamlı çıkmıştır ($p < .001$; $\chi^2/df = 7466,592/406$). AFA'da 4 maddenin binişik madde olması, 5 maddenin faktör yükünün 0,50'nin ve bir maddenin de ortak varyans yük değerinin 0,50'nin altında olması sebebiyle analizden çıkarılmıştır. Geriye kalan 29 madde beş boyut altında toplanmış ve toplam açıklanan varyans yaklaşık % 68 olarak tespit edilmiştir.

Birinci boyut yedi maddeden oluşmakta ve varyansın % 15,717'sini açıklamaktadır. Bu boyut içerisinde yer alan maddeler doğal çevre ve kişisel rahatlama ile ilgili ifadeler olduğu için "**doğayı keşfetme ve rahatlama**" olarak adlandırılmıştır. İkinci boyut altı maddeden oluşmakta ve varyansın yaklaşık % 13,7'sini açıklamaktadır. Bu boyutta yer alan maddeler Faulks vd. (2008) ve Ritchie vd. (2010) çalışmalarında yetkinlik-ustalık boyutu altında yer aldığı için bu boyuta "**yetkinlik-ustalık**" boyutu olarak adlandırılmıştır. Üçüncü boyut da altı maddeden oluşmakta ve varyansın yaklaşık % 13,64'ünü açıklamaktadır. Bu boyutta yer alan maddelerin bir kısmı Faulks vd. (2008) çalışmasında entelektüellik olarak ifade edilmiş, Gibson ve Chang'ın (2012) çalışmasında yeni deneyim ve bilgi olarak ifade edilmiştir. Bu çalışmada da bu boyut "**yeni deneyim ve bilgi**" olarak adlandırılmıştır. Dördüncü boyut beş maddeden oluşmakta ve varyansın yaklaşık % 12,63'ünü açıklamaktadır. Bu boyutta yer alan maddeler Faulk vd. (2018) çalışmasında başkalarının saygısını kazanma olarak ifade edildiği bu alısmada "**saygınlık kazanma**" olarak adlandırılmıştır. Beşinci boyut da beş maddeden oluşmakta ve varyansın yaklaşık % 12,33'ünü açıklamaktadır. Bu boyut altında yer alan ifadeler yeni insanlar tanışma ve etkileşimde bulunma ilgili ifadelerdir. Bisiklet turizmi motivasyonlarını araştıran birçok yazar tarafından sosyalleşme olarak ifade edilmektedir (Faulks vd., 2008; Ritchie vd., 2010; Gibson ve Chang, 2012; Ho vd., 2015). Bu çalışmada da bu boyut "**sosyalleşme**" olarak adlandırılmıştır.

Açıklayıcı faktör analizinden sonra ortaya çıkan yapılar doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile de sınanmıştır. Ortaya çıkan beş yapıyı bisiklet turizmi motivasyonlarının DFA ile test edilerek güvenilirlik ve geçerlilikleri kontrol edilmiştir. DFA’da doğayı keşfet ve rahatlama boyutunda yer alan “MU2” ve saygınlık kazanma boyutu altında yer alan “MU37” maddelerinin yük değerleri 0,50’nin altında olduğu için modelden çıkarılmıştır (Wixom ve Watson, 2001). DFA analizinde öncelikle araştırma verilerinin ölçüm modeline uyumu bazı uyum iyilikleri ile kontrol edilmiştir. Literatürde farklı yazarlar tarafından farklı uyum iyiliği değerleri kullanılmaktadır. Hooper vd. (2008) ifade ettiği gibi en çok χ^2 /df , SRMR, RMSEA, TLI ve CFI değerleri ile uyum iyilikleri kontrol edilmektedir. O yüzden bu çalışmada da farklı Tablo 3’ün altında yer alan uyum iyilikleri ile kontrol yapılmıştır. NFI değeri kabul edilebilir değere yakın bir değere sahip ve onun dışındaki değerlerin kabul edilen aralıklarda oldukları için araştırma verilerinin ölçüm modeline iyi uyum sağladığı söylenebilir (Hair vd. 2010; Awang vd. 2012).

Tablo 2: Bisiklet Turizmi Motivasyonlarının AFA Sonuçları

Maddeler	AFA Faktör yükleri					OVY
	<i>Doğayı Keşfetme - Rahatlama</i>	<i>Yetkinlik - Uсталık</i>	<i>Yeni Deneyim - Bilgi</i>	<i>Saygınlık Kazanma</i>	<i>Sosyalleşme</i>	
MU39	,792					,677
MU13	,785					,739
MU1	,744					,632
MU6	,742					,667
MU21	,616					,598
MU7	,609					,677
MU2	,584					,514
MU26		,741				,729
MU25		,720				,732
MU23		,694				,742
MU34		,642				,629
MU35		,638				,597
MU22		,610				,661
MU9			,739			,721
MU16			,738			,780
MU11			,681			,666
MU10			,673			,632
MU17			,665			,646
MU20			,598			,583
MU36				,775		,737
MU4				,760		,668
MU5				,737		,696
MU38				,701		,665
MU37				,546		,613
MU15					,800	,813
MU14					,743	,779
MU18					,702	,771
MU3					,677	,624
MU27					,600	,734
Aritmetik Ortalama	4,33	3,73	3,70	2,85	3,56	
Cronbach's α	,875	,886	,895	,836	,909	
Özdeğer	4,558	3,974	3,955	3,661	3,575	
Açıklanan Varyans (%)	15,717	13,705	13,637	12,623	12,327	
Toplam Açıklanan V. (%)	15,717	29,422	43,058	55,682	68,008	
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi						.941
Bartlett'in Küresellik Testi						Yaklaşık ki-kare: 7466,592 sd:406 sig: p<.001

Note: Varimax Rotation, Temel Bileşenler Analizi; OYV=ortak yük değeri

Tablo 3: Bisiklet Turizmi Motivasyonları DFA Sonuçları

Yapılar ve Maddeler	$\bar{x}$	γ	Hata δ	t-değeri	p				
Doğayı Keşfetme ve Rahatlama	4,41								
MU39- Doğayla iç içe olmak	4,53	,740	,452	λ 1'e sabit					
MU21- Günlük faaliyetlerin oluşturduğu telaş ve koşuşturmadan uzaklaşmak	4,16	,690	,524	12,626	***				
MU13- Zihinsel olarak rahatlamak	4,47	,838	,298	15,810	***				
MU7- Fiziksel olarak rahatlamak	4,37	,785	,384	14,387	***				
MU6- Yeni yerler keşfetmek	4,49	,758	,425	16,525	***				
MU1- Manzaranın tadını çıkarmak	4,39	,694	,518	13,129	***				
Yetkinlik-Ustalık	3,73								
MU20- Bisiklet sürücülüğünde iyi olmak	3,75	,679	,539	λ 1'e sabit					
MU17- Bisiklete binme becerimi ve yeteneğimi geliştirmek	3,81	,747	,442	15,285	***				
MU16- Fiziksel beceri ve yetenekler geliştirmek	3,91	,874	,236	14,413	***				
MU11- Yeteneklerime meydan okumak	3,21	,700	,510	12,225	***				
MU10- Fiziki görünümümü geliştirmek	3,61	,709	,497	12,202	***				
MU9- Fiziksel yeteneklerimi kullanmak	4,05	,791	,374	13,375	***				
Yeni Deneyim ve Bilgi	3,70								
MU35- Yaratıcı olmak	3,37	,630	,603	λ 1'e sabit					
MU34- Hayal gücümü kullanmak	3,50	,666	,556	16,235	***				
MU26- Merakımı gidermek	3,62	,818	,331	12,736	***				
MU23- Bilgimi genişletmek	3,88	,825	,319	12,582	***				
MU22- Etrafımdaki şeyleri öğrenmek	3,99	,745	,445	11,552	***				
MU25- Yeni fikirleri keşfetmek	3,84	,843	,289	12,959	***				
Saygınlık Kazanma	2,65								
MU38- Düşüncelerimi, duygularımı veya fiziksel becerilerimi başkalarına açıklamak	2,92	,819	,329	λ 1'e sabit					
MU36- Başkalarının saygısını kazanmak	2,60	,854	,271	16,804	***				
MU4- Tehlikeyi tatmak	2,43	,725	,474	14,657	***				
MU5- Sosyal prestij kazanmak	2,66	,938	,120	14,962	***				
Sosyalleşme	3,56								
MU27- Yakın arkadaşlıklar geliştirmek	3,42	,843	,289	λ 1'e sabit					
MU18- Başkalarıyla arkadaşlık kurmak	3,47	,897	,195	21,720	***				
MU15- Yeni ve farklı insanlarla tanışmak	3,73	,822	,324	18,579	***				
MU14- Başkalarıyla etkileşim kurmak	3,69	,812	,341	18,273	***				
MU3- Yerel insanlarla etkileşime geçmek	3,40	,666	,556	14,057	***				
	χ^2	df	χ^2/df	SRMR	RMSEA	NFI	IFI	TLI	CFI
Kabul değerleri			≤ 5	$<,08$	$<,08$	$\geq,90$	$\geq,90$	$\geq,90$	$\geq,90$
Ölçüm Modeli	777,345	307	2,532	,0624	,065	,894	,933	,923	,933
NOT: Kabul edilebilir uyum değerleri Hair vd. (2010) ve Awang'in (2012) çalışmalarında ifade edilen değerlerden oluşturulmuştur.***=p<.001									

Bisiklet turizmi motivasyonları ölçüm modeline ilişkin DFA sonuçları ve yer alan maddelere ait aritmetik ortalamalar Tablo 3'te yer almaktadır. DFA sonucunda uyum iyiliği değerleri göz önüne alındığında, beş yapıdan ve 27 maddeden oluşan ölçüm için gözlenen değişkenlerin, gizil değişkenleri anlamlı bir şekilde açıkladığı ortaya çıkmıştır. Turistlerin bu motivasyonlara katılım düzeyleri değerlendirildiğinde doğayı keşfetme ve rahatlama boyutuna 4,41 ortalama ile en yüksek katılım olduğu görülmüştür. Yetkinlik-ustalık boyutuna katılım 3,73; yeni deneyim ve bilgi boyutuna katılım 3,70; ve sosyalleşme boyutuna katılım düzeyi 3,56 seviyesinde ortaya çıkmıştır.

Bisiklet turizmi motivasyonlarından en düşük katılım gösterilen boyut 2,65 ortalama ile saygınlık kazanma boyutu olmuştur.

Tablo 4'te ölçüm modelinde yer alan yapıların korelasyon, AVE (average variance extracted), CR (composite reliability) ve Cronbach'ın Alfa (α) değerleri yer almaktadır. İç tutarlılık AVE, CR ve α değerlerine bakılarak kontrol edilmiştir. Bisiklet turizmi motivasyonları ölçüm modelinin benzeşim ve ayırım geçerlilikleri değerlendirilmiştir. Ölçüm modelindeki yapıların güvenilirliği için AVE değeri 0,50'den, CR ve α değerlerinin 0,70'ten büyük olmalıdır (Fornell ve Larcker, 1981; Hair vd. 2010). Bu koşul yerine getirildiği için araştırma modeli güvenilirliğini sağlamıştır. Benzeşim geçerliliği için Hair vd. (2010) belirttiği gibi AVE değerinin 0,50'den ve CR değerinin de AVE değerinden ($CR > AVE$; $AVE > 0,5$) büyük olması şartı aranır ve Tablo 4'e bakıldığında ölçüm modelinde yer alan beş yapı bu koşulu sağlamaktadır. Ayırım geçerliliğinde ise bir boyutun AVE değerinin kare kökünün yapılar arasındaki en yüksek korelasyon değerinden büyük ve her bir yapının AVE değerinin en yüksek korelasyon değerinin karesinden (MSV) büyük olması gerekir (Fornell ve Larcker, 1981). Ayırım geçerliliği de sağlandığı için araştırma modelinde kullanılan yapıların güvenilirliği ve geçerliliği sağlanmıştır.

Tablo 4: Korelasyon, Güvenilirlik ve Geçerlilik Sonuçları

<i>Boyutlar</i>		α	CR	AVE	MSV	1	2	3	4	5
1	Doğayı keşfetme ve rahatlama	,886	,886	,566	,464	,752				
2	Yetkinlik ve ustalık	,886	,887	,567	,537	,621	,756			
3	Yeni deneyim ve bilgi	,895	,890	,576	,534	,681	,713	,760		
4	Saygınlık kazanma	,872	,903	,701	,356	,199	,561	,512	,837	
5	Sosyalleşme	,909	,905	,659	,537	,534	,733	,731	,597	,812

NOT: Tablodaki $AVE = \frac{\sum \lambda^2}{\sum \lambda^2 + \sum \epsilon}$ ve $CR = \frac{(\sum \lambda)^2}{(\sum \lambda)^2 + \sum \epsilon}$ formülleriyle hesaplanmıştır.

Maximum Shared Variance (MSV): Boyutlar arasındaki en büyük korelasyon değerinin karesi

Beş gizil ve 27 gözlenen değişkenle test edilen birinci düzey yapıya "bisiklet turizmi motivasyonları" ikinci düzey gizil değişkeni eklenerek tekrar DFA yapılmıştır. Tablo 5'in altında görüldüğü gibi uyum iyiliği değerleri kabul edilebilir değerler içerisinde yer almış araştırma verilerinin ölçüm modeline iyi uyum sağladığı görülmüştür. II. Düzey DFA sonuçlarına ilişkin değerler Tablo 5'te yer almaktadır. Yol katsayılarına ve t-değerlerine göre bisiklet turizmi motivasyonunu açıklamada etki boyutları değerlendirildiğinde en çok etkili olan boyut yeni deneyim ve bilgi ($R^2=0,743$) olmuştur. Bu boyuta yakın seviyede etkisi diğer iki boyut ise sırasıyla yetkinlik-ustalık ($R^2=0,737$) ve sosyalleşme ($R^2=0,73$) boyutları olmuştur. Doğayı keşfetme ve rahatlama ($R^2=0,456$) turist motivasyonlarını etkilemede dördüncü sıradayken en az etkili olan boyut ise saygınlık kazanma ($R^2=0,344$) boyutu olmuştur.

Tablo 5. Bisiklet Turizmi Motivasyonları II. Düzey DFA

II. Düzey Değişken	I. Düzey Değişkenler	γ	Hata δ	t-değeri	R ²	p
Bisiklet Turizmi Motivasyonu	Doğayı keşfetme ve rahatlama	,675	,544	λ 1'e sabit	,456	***
	Yetkinlik ve ustalık	,859	,262	9,049	,737	***
	Yeni deneyim ve bilgi	,862	,257	8,868	,743	***
	Saygınlık kazanma	,587	,655	7,770	,344	***

	Sosyalleşme			,856	,267		9,901	,733	***
	χ^2	df	χ^2/df	SRMR	RMSEA	NFI	IFI	TLI	CFI
Kabul değerleri			≤ 5	<,08	<,08	$\geq .90$	$\geq .90$	$\geq .90$	$\geq .90$
II. Düzey Ölçüm	851,896	312	2,730	,0769	,069	,884	,923	,913	,923

NOT: Kabul edilebilir uyum değerleri Hair vd. (2010) ve Awang'in (2012) çalışmalarında ifade edilen değerlerden oluşturulmuştur.***=p<.001

5. SONUÇ

Turizm sektörü özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından ekonomik ve sosyal faydası en yüksek sektörlerden biridir. Ancak sektörün doğası gereği ve uluslararası seyahat imkanlarının artmasıyla birlikte gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kıyasıyla rekabet içerisindedirler. Dolayısıyla uluslararası turizm hareketlerindeki artışa rağmen turizm pazarından pay alabilmek gittikçe zorlaşmaktadır. Yeni turizm eğilimleri ile birlikte son yıllarda bisiklet turizmine katılanların sayısı artmakta ayrı bir turizm pazarı oluşmaktadır. Hamilton ve Wichman (2018) bisiklet turizminin doğal ortam üzerindeki baskısının az olduğunu katma değeri yüksek bir ürün olduğunu ifade etmektedir. Zhou vd. (2020) bu turizm akımını anlayan ve istekleri doğrultusunda ürün geliştiren destinasyonların başarı şansının yüksek olduğunu ifade etmektedir. Bisiklet turistlerine yönelik ürün hazırlamak ve destinasyonları bisiklet turizmi açısından konumlandırmak isteyen ülkelerin bisiklet turistlerinin seyahat motivasyonlarını anlamaları ve pazarlama ve tanıtım faaliyetlerini bu motivasyonlar üzerinden geliştirmeleri gerekmektedir.

Türkiye’de bisiklet turizmine yönelik araştırmaların sayısı görece az olmakla birlikte bu pazara yönelik yapılan yatırımlar henüz olgunlaşmamıştır. Bu çalışmada bisiklet turistlerinin seyahat motivasyonları araştırılmıştır. Bisiklet festivaline katılan kişiler üzerinden yapılan bu çalışma sonuçları genellemek mümkün olmasa da mevcut örneklem üzerinden bisiklet turistlerinin seyahat motivasyonları tespit edilmiş ve anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu açıdan ilgili literatüre katkı sunması beklenmektedir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda bisiklet motivasyonları beş boyutlu bir yapıda ortaya çıkmıştır. Yetkinlik-ustalık, sosyalleşme ve yeni deneyim ve bilgi boyutları bisiklet turistlerinin seyahat motivasyonlarını en güçlü açıklayan boyutlar olmuştur. Faulks vd. (2008), Ritchie vd. (2010), Gibson ve Chang’ın (2012) ve Sağlam (2020) çalışmalarında da en önemli seyahat motivasyonları olarak ele alınmıştır. Özellikle sosyalleşme boyutu bisiklet turistleri için farklı çalışmalarda da önemli seyahat motivasyonları olarak değerlendirilmiştir (Ho vd., 2015; Kruger vd., 2016; Sağlam, 2020). Daha sonra doğayı keşfetme ve rahatlama boyutu bisiklet turizminin önemli seyahat motivasyonu boyutlarında yer almıştır. Bisiklet turistlerinin doğada bisiklet turu yapmaları, farklı yerleri keşfetmeleri, rutinden kaçıp fiziksel ve zihinsel olarak dinlenmek istedikleri görülmektedir. Bu boyutun diğer turizm türlerindeki seyahat motivasyonlarıyla örtüştüğü görülmektedir. Çalışmada turistlerin en yüksek katılım gösterdiği boyut olmuştur. Saygınlık kazanma boyutu ise bu boyutlar içerisinde bisiklet turizmi motivasyonlarında en düşük etkisi olan boyut olarak çıkmıştır. Turistlerin katılım düzeylerinin de en düşük olduğu boyuttur. Ancak Faulks vd. (2008) çalışmalarında olduğu gibi bu amaçla da seyahat eden kişilerin olduğu ve güçlü bir şekilde olmasa da seyahat motivasyonları içerisinde yer aldığı görülmüştür.

Bu çalışmanın önemli kısıtlarından biri araştırmanın evrenidir. Araştırma Çanakkale’de bisiklet turu festivaline katılan şehir dışından gelen katılımcılar üzerinde yapılmıştır. Bu çalışmada anlamlı sonuçlar elde edilse de daha sonra yapılacak çalışmalarda evrenin ve örneklemin

genişletilerek genellenebilir sonuçlara ulaşmak mümkün olabilir. Sonraki çalışmalarda destinasyon temelli değerlendirmeler yapılarak önem-performans üzerinden değerlendirmeler yapmak mümkün olabilir. Son olarak destinasyon yöneticilerinin gerek yerel yönetimler gerek ise merkezi yönetimler olmak üzere çalışmada ortaya konulan motivasyon unsurlarını baz alıp destinasyon planlamaları yapmaları, destinasyon tercihi açısından önemli olacaktır.

KAYNAKÇA

- Adventure Cycling Association (ACA), (2021). <https://www.adventurecycling.org/15.01.2021>
- Akoğlan Kozak, M., & Bahçe, A. S. (2009). *Özel ilgi turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif Turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ardahan, F. & Mert, M. (2014). Bireyleri bisiklet kullanmaya motive eden faktörler ölçeğinin geliştirilmesi ve Türk popülasyonu için güvenilirlik geçerlilik çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 409-427.
- Aşan, K. & Akoğlan Kozak, M. (2015). Postmodern turist deneyimi ve bisiklet turizmi. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 6 (21), 265-288.
- Awang, Z. H. (2012). *A Handbook on SEM: Structural Equation Modeling* (4th ed.). Kualalumpur: Centre For Graduate Studies, University Teknologi MARA Kelantan.
- Çelik Uğuz, S. & Özbek, V. (2018). Destinasyon sadakatini etkileyen faktörler: bisiklet turizmi ve Burhaniye bisiklet festivali örneği. *International Review of Economics and Management*, 6(2), 84-102.
- Douglas, N., Douglas, N., & Derrett, R. (2001). *Special interest tourism*. Wiley: Pennsylvania Devlet Üniversitesi.
- Faulks, P. (2010). *Motivations and serious leisure careers of bicycle tourists participating in big rides* (Doctoral thesis). Australia: University of Canberra.
- Faulks, P., Ritchie, B. & Fluker, M. (2007). *Cycle Tourism in Australia: An Investigation into its Size and Scope*. Gold Coast: Sustainable Tourism Cooperative Research.
- Faulks, P., Ritchie, B., & Dodd, J. (2008, December). *Bicycle tourism as an opportunity for re-creation and restoration? Investigating the motivations of bike ride participants*. Paper presented at the New Zealand Tourism and Hospitality Research Conference, Hanmer Springs, New Zealand.
- Fialho, A. R., & Eusebio, C. (2017). Motivations and travel behavior of cycling tourists: a youth market analysis. *Revista Turismo & Desenvolvimento (RT&D)*, 27 (28), 2073-2084.
- Fornell, C., ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Gibson, H., & Chang, S. (2012). Cycling in mid and later life: Involvement and benefits sought from a bicycle tour. *Journal of Leisure Research*, 44 (1), 23-51.
- Hair, J., Anderson, R., Tatham, R. ve Black, W. (2010). *Multivariate data analysis: a global perspective* (7th ed.). UpperSaddleRiver, NJ: PearsonPrentice-Hall.
- Hamilton, T. L., & Wichman, C. J. (2018). Bicycle infrastructure and traffic congestion: Evidence from DC's capital Bikeshare. *Journal of Environmental Economics and Management*, 87, 72-93.
- Han, H., Meng, B. & Kim, W. (2017). Emerging bicycle tourism and the theory of planned behavior. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(2), 292-309.

- Ho, C-l., Liao, T-Y., Huang, S-C., & Chen, H-M. (2015). Beyond environmental concerns: using means–end chains to explore the personal psychological values and motivations of leisure/recreational cyclists. *Journal of Sustainable Tourism*, 23 (2), 234-254.
- Çanakkale TV (2020, 16 Eylül), Bisiklet Turu Festivali haberi, Erişim adresi: <https://www.canakkaletv.com.tr/turkiye-nin-en-buyuk-bisiklet-festivali-kale-canakkale-bisiklet-festivali-yapildi/7768/>
- ÇKTB-Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2020, 20 Eylül) Erişim adresi: <https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-210862/2018-troya-yili.html>
- Kaplan, S., Manca, F., Nielsen, T. & Prato, C. (2015). Intentions to use bike-sharing for holiday cycling: An application of the theory of planned behavior. *Tourism Management*, 47, 34-46.
- Kruja, D., & Gjyzezi, A. (2011). The special interest tourism development and the small regions. *International Scientific Journal* , 77-89.
- Lamont, M. (2009). *Independent bicycle tourism in Australia: a whole tourism systems analysis* (Doctoral thesis). Lismore, NSW: Southern Cross.
- Lee, C-F. & Huang, H-I. (2014). The attractiveness of Taiwan as a bicycle tourism destination: a supply-side approach. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 19(3), 273-299.
- Lumsdon, L. (1996). *Cycle tourism in Britain*. Insights Press, 27-32.
- Nickerson, N. P., Jorgenson, J. D., Berry, M., Kwenye, J., Kozel, D. & Schutz. A. (2014). Bicycle tourism: providing economic development opportunities for Montana. *Institute for Tourism and Recreation Research Publications*, 3-7.
- Payne, K. & Dror, M. (2015). Multi-day bicycle tour route generation. *Journal of Quantitative Analysis in Sports*, 11(2), 85-96.
- Piket, P., Eijgelaar, E. & Peeters, P. (2013). European cycle tourism: a tool for sustainable regional rural development. *Applied Studies in Agribusiness and Commerce*, 7 (2-3), 1-5.
- Pratte, J. (2006). *Bicycle tourism: on the trail to economic development*. (Ed.) B. Hallman, J. Gardiner ve D. Blair, Prairie Perspectives: Geographical Essays. Canada: University of Winnipeg Printing Services.
- Ritchie, B. W., Tkaczynski, A., & Faulks, P. (2010). Understanding the motivation and travel behavior of cycle tourists using involvement profiles. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 27 (4), 409-425.
- Ritchie, B., Tkaczynski, A. & Faulks, P. (2010). Understanding the motivation and travel behavior of cycle tourists using involvement profiles. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 27(4), 409-425.
- Sağlam, M. C. (2020). *Bisiklet etkinliği katılımcılarının motivasyonları ve ilgilenimleri: izmir ili üzerine bir çalışma* (Yüksek Lisans Tezi). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tabachnick, B. ve Fidell, L. (2013). *Using multivariate statistics* (6. Ed.). Boston: Pearson.
- Tanrısevdi, A., & Çavuş, Ş. (2003). Özel ilgi turizmi ve özel ilgi turizmi kapsamında kuşadası ve çevresinde var olan potansiyel kaynaklar. *Anatolia; Turizm Araştırma Dergisi* , 9-22.
- Trauer, B. (2006). Conceptualizing special interest tourism frameworks for analysis. *Tourism Management* , 187.
- Zhou, B., Liu, T., Ryan, C., Wang, L. E., & Zhang, D. (2020). The satisfaction of tourists using bicycle sharing: a structural equation model-the case of Hangzhou, China. *Journal of Sustainable Tourism*, 28 (7), 1063-1082.

Ek-1: AFA ve DFA sonucunda çıkarılan maddeler

AFA SONUCUNDA ÇIKARILAN MADDELER
MU8- Fiziksel olarak formda kalmak
MU12- Yeni şeyleri keşfetmek
MU19- Stres ve gerginliği gidermek
MU24- Aktif olmak
MU28- Kendim hakkında bilgi edinmek.
MU29- Yavaşlamak için
MU30-Dinlenmek
MU31-Zamanımı değiştirmek
MU32-Sosyal olarak yetkin ve yetenekli olmak i
MU33- Bir aidiyet duygusu kazanmak
DFA SONUCUNDA ÇIKARILAN MADDELER
MU2- Kalabalıktan kaçmak
MU37- Çünkü bazen yalnız olmayı sevdiğim için

Ek-2: Araştırma Sonucunda Ortaya Bisiklet Turizmi Motivasyonları

Doğayı Keşfetme ve Rahatlama
MU39- Doğayla iç içe olmak
MU21- Günlük faaliyetlerin oluşturduğu telaş ve koşuşturmadan uzaklaşmak
MU13- Zihinsel olarak rahatlamak
MU7- Fiziksel olarak rahatlamak
MU6- Yeni yerler keşfetmek
MU1- Manzaranın tadını çıkarmak
Yetkinlik-Ustalık
MU20- Bisiklet sürücülüğünde iyi olmak
MU17- Bisiklete binme becerimi ve yeteneğimi geliştirmek
MU16- Fiziksel beceri ve yetenekler geliştirmek
MU11- Yeteneklerime meydan okumak
MU10- Fiziki görünümümü geliştirmek
MU9- Fiziksel yeteneklerimi kullanmak
Yeni Deneyim ve Bilgi
MU35- Yaratıcı olmak
MU34- Hayal gücümü kullanmak
MU26- Merakımı gidermek
MU23- Bilgimi genişletmek
MU22- Etrafımdaki şeyleri öğrenmek
MU25- Yeni fikirleri keşfetmek
Saygınlık Kazanma
MU38- Düşüncelerimi, duygularımı veya fiziksel becerilerimi başkalarına açıklamak
MU36- Başkalarının saygısını kazanmak
MU4- Tehlikeyi tatmak
MU5- Sosyal prestij kazanmak
Sosyalleşme
MU27- Yakın arkadaşlıklar geliştirmek
MU18- Başkalarıyla arkadaşlık kurmak
MU15- Yeni ve farklı insanlarla tanışmak
MU14- Başkalarıyla etkileşim kurmak
MU3- Yerel insanlarla etkileşime geçmek

**“AKIP GİDEN ZAMANLARI BİR YERLERDE BULSAM!”: COVID-19
PANDEMİSİ ESNASINDA AKIŞ KURAMI ÜZERİNE BİR FOTOSES
İNCELEMESİ**

**“FLOW AND CATCH THE TIME!”: A PHOTOVOICE STUDY ON FLOW THEORY
DURING THE COVID-19 PANDEMIC**

Esra Çetin ¹, Okan Ünver ², Halime Dinç³, Metin Argan⁴

Özet

Bu çalışmanın amacı COVID-19 pandemisi esnasında boş zaman aktiviteleri gerçekleştiren kişilerin öznel iyi oluş durumlarını boş zaman kuramlarından biri olan akış kuramı açısından incelemektir. Bu amaçla COVID-19 pandemisi esnasında kısıtlamalara maruz kalan kişilerden fotoses yöntemi aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kartopu örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında veri elde etmek adına 48 kişi ile görüşülmüş, 33 kişiden geri dönüş alınabilmiştir. Elde edilen veriler aracılığıyla altı ana tema ve 15 alt tema oluşturulmuştur. Bu temalar; denetim, odaklı haz, keşif yolculuğu, zaman algısı, kaliteli zaman yolculuğu ve farkına varmadır. Verilerden elde edilen sonuçlara bakıldığında, boş zaman aktivitelerinin yoğun ve hareketli zamana kıyasla insanları rahatlattığı, huzur verdiği ve zamanın akışına dahil ettiği ortaya çıkmıştır. Oysaki genel olarak sürecin, insanlara olumsuz ve negatif düşüncelere sevk etmesi gerekirken, bireylerin bu süreçte akışa dahil olarak kaygılardan uzak kaldıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Akış Deneyimi, Boş Zaman, COVID-19, Korona, Pandemi

Abstract

The aim of this study is to examine the subjective well-being of people who perform leisure activities during the COVID-19 pandemic in terms of flow theory, which is one of the leisure time theories. For this purpose, data were collected from people who were subjected to restrictions during the COVID-19 pandemic via photovoice method. Snowball sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used in the study. Within the scope of the research, 48 people were interviewed in order to obtain data, and feedback was obtained from 33 people. 6 main themes and 15 sub-themes were created using the data obtained. These themes are; control, focused pleasure, discovery journey, time perception, quality time travel and awareness. Looking at the results obtained from the data, it turned out that leisure activities relax people, give peace and include them in the flow of time compared to intense and active time. However, in general, while the process should lead people to negative thoughts, individuals stated that they stayed away from anxiety by participating flow.

Keywords: Flow Experience, Leisure, COVID-19, Corona, Pandemic

¹Res.Assist., Pamukkale University, Faculty of Sport Sciences, cetinesra@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-1528-570X

²Res.Assist., Çanakkale Onsekiz Mart Üni., Faculty of Sport Sciences, okanunver@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9271-3395

³Res.Assist., Afyon Kocatepe University, Faculty of Sport Sciences, halimedinc@yandex.com, ORCID: 0000-0002-2391-5508

⁴PhD, Eskişehir Technical University, Faculty of Sport Sciences, margan@eskisehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9570-0469

1. GİRİŞ

COVID-19 Aralık 2019'da Çin'in merkezindeki Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde viral bir salgın şeklinde ortaya çıkmıştır (Holshue vd., 2020). Nedeni bilinmeyen yaklaşık 40 vakanın çoğunun, Huanan Deniz Ürünleri Pazarından alışveriş yapan kişiler veya oradaki satıcılardan oluştuğu belirtilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Çin'in ortak çalışmaları sonucunda adı konan 2019-nCov (Novel Corona Virüs) adlı virüsten ilk kayıp 11 Ocak 2020 tarihinde Çin'de mevzu bahis pazardan 61 yaşında bir erkek olarak kayda geçilmiştir (WHO, 2020a). O tarihi izleyen birkaç hafta içinde enfeksiyon dünyaya hızlı bir şekilde yayılmıştır (WHO, 2020b). Salgının yayılma hızı ve yayıldığı ülkeleri göz önüne alan DSÖ COVID-19'u; 30 Ocak 2020'de Uluslararası Öneme Sahip Halk Sağlığı Acil Durumu, 11 Mart'ta ise o zamana kadar yaklaşık 114 ülkenin etkilendiği bir salgın olarak pandemi ilan etmiştir (WHO, 2020b, 2020c).

Mart 2020 itibariyle, çoğu Avrupa ülkesi, yeni koronavirüsün yayılmasını azaltmak için oldukça katı sosyal uzaklaştırma önlemleri almıştır. Bu önlemler kapsamında seyahat yasakları, toplantıların yasaklanması ve hatta genel sokağa çıkma yasağı çok sayıda ülke tarafından uygulanmıştır. Bu tür önlemlerin bir pandeminin yayılmasını azaltmada etkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Anderson, Heesterbeek, Klinkenberg ve Hollingsworth, 2020; Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi, 2020) ve çalışmalar Avrupa nüfusunun büyük bir kısmının, bireysel özgürlüklerde önemli kısıtlamalar olsa bile, bu önlemlerin uygulanmasını desteklediğini (hatta talep ettiğini) göstermektedir (Blom vd., 2020; Rieger, 2020).

COVID-19 hem alınan önlemler hem de salgın özelliği sebebiyle sadece viral enfeksiyondan ölüm riskine değil, aynı zamanda dünya genelinde insanlar üzerinde olumsuz bir psikolojik etkiye de sebep olmuştur (Xiao, 2020; Duan, 2020). Salgının halk, hastalar, sağlık personeli, çocuklar ve yaşlılar üzerindeki psikolojik etkileri hakkında araştırmalar bulunmaktadır (Chen vd., 2020; Yang vd., 2020; Li vd., 2020).

COVID-19 sırasında alınan önlemlerden biri olarak karşımıza çıkan sokağa çıkma yasakları esnasında bireyler, günlük yaşamlarında seyrek görülen derin akış deneyimlerini farkında olmadan yerine getirmektedir. Pozitif psikoloji kuramı olarak ortaya çıkmış olan akış kuramı Mihaly Csikszentmihalyi (1975) tarafından geliştirilmiş ve kavramsallaştırılmıştır. Csikszentmihalyi, kişilerin rekreatif aktivitelere katılım durumlarını araştırmak amacıyla nitel görüşmeler gerçekleştirmiş ve bu etkinliklere katılımlarının motivasyon kaynağının ne olduğunu ortaya koymayı amaçlayarak kişilerde nasıl duygular uyandırdığını ve kişilerin deneyimlerini incelemiştir (Csikszentmihalyi, 1975). Csikszentmihalyi, önce bu durumun öznel olduğunu bulmuş, daha sonra üzerine çalıştığı bu optimal öznel deneyim halinin bireylerin günlük yaşamlarında seyrek görülen ve karmaşık bir düzeye sahip bu deneyimlerin derin akış deneyimleri olarak tanımlanabileceğini ortaya koymuştur (Csikszentmihalyi, 1990).

Bireylerin COVID-19 kapsamında maruz kaldıkları yasaklarda ne tür deneyimler gerçekleştirdikleri ve bu deneyimlerin kişilerde gösterdiği etkilerin neler olduğunu ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada bireyler ile fotoses yöntemi aracılığıyla bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar ortaya çıkışından itibaren COVID-19 sürecinde yapılan psikoloji temelli çalışmalar bulunsun da (Marmarosh vd., 2020; Atalan, 2020; Huang ve Zhao, 2020; Chen vd., 2020; Yang vd., 2020; Li vd., 2020) hiçbiri bireylerin serbest zamanda yaşadıkları psikolojik durumlara odaklanmamıştır. Bu açıdan mevcut çalışmanın alanyazına katkısının önemli olacağı düşünülmektedir. Ayrıca akış kuramı üzerine yapılan çalışmaların hiçbirinin böyle özel bir duruma (pandemi sebebiyle maruz kalınan kısıtlamalar) hitap ettiği görülmemiştir. Bireylerin normal hayatta yaşadıkları deneyimlere dayanan çalışmalara ek olarak pandemi sürecinde yaşanan

deneyimlerin de araştırılması alanyazındaki boşluğu doldurması açısından önemli bir katkı olacaktır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Akış Teorisi

Akış teorisinin temeli 1960'lı yıllarda Maslow'un çalışmalarına dayanmaktadır. 1970'lerde Maslow'un çalışmasından etkilenen psikolog ve araştırmacı Csikszentmihalyi, akış kavramını geliştirerek kavramsallaştırılmıştır (Turan, 2019). Maslow'un ortaya koyduğu doruk deneyimi kavramı, kişinin kendini gerçekleştirme ve bireysel üstünlüklerini aracı olarak görürken; Csikszentmihalyi akış deneyiminin sosyal ve evrimsel etkilerini öne sürerek daha geniş bir açıdan ele almıştır (Bernard, 2009). Güncel olarak da akış deneyimi, pozitif psikoloji içinde yer alan bir araştırma alanıdır (Turan, 2019).

Csikszentmihalyi (1975) farklı alanlardan seçtiği katılımcılar (dağcılar, müzik bestecileri ve satranç oyuncularını gibi) üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, bireylerin hayatlarının en iyileri arasında tanımladıkları anların neler olduğunu incelemiştir. Sonucunda da "insanların tam katılımı hareket ettiklerinde hissettiği bütünsel bir his (Csikszentmihalyi, 1975)" olarak tanımladığı "akış" kavramını geliştirmiştir (Aubé, Brunelle ve Rousseau, 2014).

Akış teorisi üzerine literatür taraması yapan Turan (2019), 48 ayrı çalışmada yer alan tanımları incelemiştir; çoğu akış deneyimi tanımının üç ortak unsuru olduğunu belirtmiştir. Bu unsurlar; içsel motivasyon, aktiviteye tamamen katılım ve gereklilik duygusuna kapılmadan maksimum seviyede keyif almaktır (Turan, 2019). Akış deneyimine sahip olan kişiler yaptıkları faaliyetlere tamamen yoğunlaşıp, zaman algılarını kaybederler. Gerçekleştirilen deneyim o kişiye o kadar çok keyif verir ki; kişi bu aktiviteye devam etmek için içsel olarak motive olurken, aktivite kendi içerisinde ödüllendirici bir hal alır (Deci ve Ryan, 2000). Böylece, bu aktivite kişinin net ve uyumlu hedeflere odaklanmasını sağlamaktadır (Csikszentmihalyi, 1998).

Akış deneyimi ölçümü açısından zor ve karmaşık bir kuramdır (Ghani ve Deshpande, 1994). Alanyazında akış kuramının bu zorluğunu bir nebze azaltabilmek adına araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılan bazı boyutlar bulunmaktadır. Akış deneyiminin boyutlarıyla ilgili çalışmalar; akış deneyiminin oluşumunu, gelişimini ve etkileşimini net olarak ortaya koyabilmeye odaklanmıştır (Csikszentmihalyi, 2000). 1975 yılında Csikszentmihalyi'nin çalışmasında bulunduğu dört boyuta ek olarak ilerleyen yıllarda bu konudaki çalışmalar genişletilerek yeni boyutlar eklenmiştir (Turan, 2019). Yıllar içerisinde yapılan birçok çalışma ile bu boyutlar artırılmış; bazı çalışmalarda farklı boyutlar eklenirken, bazı çalışmalarda da eksiltelen boyutlar olmuştur. Özellikle 90'lı yıllarda nitel ve nicel araştırmalar aracılığıyla akış deneyiminin bazı kilit unsurları tanımlanmıştır.

Tablo1: Alanyazında Akış Kuramı'na ilişkin belirlenen boyutlar

<i>Araştırmacı</i>	<i>Boyutlar</i>
Csikszentmihalyi, 1975	<i>Kontrol, Dikkat, Merak, İçsel İlgi</i>
Trewino ve Webster, 1992	<i>Kontrolde Hissetmek, Bir Aktiviteye Dikkatle Odaklanmak, Meraklı Hissetmek, İçsel Olarak İlgili Olmak</i>
Hoffman ve Novak, 2009	<i>Beceri ve Kontrol, Mücadele ve Uyarılma, Etkileşim ve Anda Bulunma, Dikkat</i>
Wu ve Chang, 2005	<i>Keyif, Zaman Çarpıtması</i>
Bakker, 2005; 2008	<i>Dalma, Keyif, İçsel Motivasyon</i>

Kaynak: (Turan, 2019)

Akış kuramı ile ilgili ilk çalışma Csikszentmihalyi (1975) tarafından geliştirilen 4 boyut ile karşımıza çıkmaktadır. Yıllar içerisinde farklı araştırmacılar ve farklı örneklem grupları ile yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Tablo.1). Zaman içerisinde boyut sayısı arttırılmış ve ilerleyen yıllarda dokuz boyut; akış deneyiminin temel boyutları olarak kabul görmüş, geçerlilik güvenilirliği farklı çalışmalarda test edilmiştir (Jackson ve Marsh, 1996; Turan, 2019). Bu boyutlar, akışın meydana gelmesi için gerekli koşullardır. Hepsi aynı anda karşılandığında, optimum deneyime ulaşmayı sağlarlar (Csikszentmihalyi, 1990). Dokuz boyutlu model şu öğelerden oluşur: **zorluk-beceri dengesi, açık hedefler, anında geribildirim, göreve kendini verme, öz-bilinç kaybı, eylem-farkındalık birleşmesi, kontrol duygusu, zaman dönüşümü ve ototelik deneyim** (Csikszentmihalyi, 1990; Jackson ve Csikszentmihalyi, 1999).

Birinci boyut, **zorluk-beceri dengesi**, bir faaliyeti gerçekleştirmek için gerekli beceriler ile bu aktivitenin zorlukları arasındaki dengeyi ifade eder. Akışı deneyimlemek için, bireyin meydan okumak için belirli becerilere sahip olması gerekir ve bu boyutta bireyin sahip olduğu beceriler yapılacak işin zorluk derecesine de oldukça uygun olmalıdır (Aubé vd., 2014). Çünkü; kişilerin becerileri ile zorluklar bir dengeye sahip olduklarında, bireyler her şeyin kontrol altında olduğunu düşünür ve kendilerinden emin hissederler (Engeser ve Rheinberg, 2008).

İkinci boyut, **eylem ve farkındalık birleşmesi**, bireyin davranışlarını düşünmeye gerek kalmadan otomatik ve kendiliğinden faaliyete katılması anlamına gelir (Aubé vd., 2014). Bu boyutta kişi kendini ilgili faaliyete tamamiyle vermeye başlar, ne yapıyor olduğundan çok nasıl yaptığına odaklanır (Procci, Singer, Levy ve Bowers, 2012). Bir başka ifadeyle, kişi kendini yaptığı işe ve o işin gerekliliklerine odaklar (Turan, 2019).

Üçüncü boyut, **açık hedefler**, bireyin ne yapılması gerektiği konusunda net bir anlayışa sahip olduğu anlamına gelir (Aubé vd., 2014). Yapılacak iş konusunda hedeflerin açıkça belirlenmiş olması kişinin ne yapacağını bilmesini sağlar (Jackson ve Marsh, 1996). Kişi görevin yapısından emin olduğunda, ona daha fazla odaklanabilir ve zorluk çekmeden akışta kendini kaybedebilir (Jackson ve Eklund, 2004) Bu boyutun zorluklar ile beceriler arasındaki dengenin önemini ortaya çıkardığı söylenebilir (Turan, 2019).

Dördüncü boyut, **anında geri bildirim**, gerçekleştirilen faaliyetin bireyin performansı hakkında net ve anında geri bildirim almasına izin vermesini ifade eder (Aubé vd., 2014). Kişinin hedeflerine yaklaşıp yaklaşmadığını değerlendirmede anahtar rol oynar (Sidorová, 2015). Başarı hissi, bilinçte düzen yaratır ve akışa kapılmamızı sağlar (Csikszentmihalyi, 2000). Aynı zamanda, anında geri bildirim net hedefler boyutu ile yakından ilişkilidir (Csikszentmihalyi 1990).

Beşinci boyut, **göreve kendini verme**, bireyin faaliyete tamamen odaklandığını, çevresel faktörler tarafından rahatsız edilmediğini ifade eder (Aubé vd., 2014). Bu boyutta kişi geçmiş veya gelecek hakkında düşünmekten ziyade sadece mevcut duruma odaklanır. Aynı zamanda dikkat ve enerjisini sadece elindeki görevi yerine getirmek için kullanır (Maeran ve Cangiana, 2013).

Altıncı boyut, **kontrol duygusu**, bireyin zihninde başarısızlık olasılığının olmadığı yarı dokunulmazlık hissine karşılık gelir (Aubé vd., 2014). Bir başka deyişle, her şeyi kontrol altında tutma ve durumu yönetme algısıdır (Maeran ve Cangiana, 2013).

Yedinci boyut, **öz-bilinç kaybı**, bireyin faaliyetle tamamen bire bir ilgili olduğunu ve başkalarının yargısıyla ilgilenmediğini gösterir (Aubé vd., 2014). Csikszentmihalyi (2000), öz bilinç kaybının daha güçlü bir benliğe yol açtığını savunmaktadır.

Sekizinci boyut, **zaman dönüşümü**, birey bir akış bölümü yaşadığında zaman kavramının değiştiği gerçeğine karşılık gelir. Gerçekleştirilen aktiviteye bağlı olarak, zaman az ya da çok çabuk geçiyor gibi görünebilir (Aubé vd., 2014). Akış deneyimi kişide zamanı öznel hale getirebilmektedir. Bu da potansiyel olarak akış deneyiminin zaman çarpıtmasına neden olduğunu gösterir (Arnould ve Price, 1993).

Son olarak, dokuzuncu ve son bileşen, **ototelik deneyim**, etkinliğin özünde motive edici olduğu anlamına gelir (Aubé vd., 2014). Ototelik deneyim, bir görevi özünde ödüllendiren, yani görevi yerine getirmek kendi başına bir hedef haline gelen, uyarılmış bir olumlu etki durumudur (Manzano, Theorell, Harmat ve Ullén 2010). Ototelik deneyim, sunulan sekiz boyutun hepsinde ortaya çıkan ve hepsini içeren deneyimdir (Turan, 2019).

2.2. Zor Zamanlarda/ Pandemide Boş Zaman

Boş zaman ve rekreasyona katılım genellikle birkaç faktörden etkilenir. Çoğunlukla yaş, cinsiyet, sosyal statü ve gelir gibi sosyo-demografik değişkenler önemlidir. Çağdaş toplumlarda çevre ve sosyo-ekonomik durum, insanların boş zaman aktivitelerine katılmak için yaptıkları seçimleri benzer şekilde etkilemektedir (Kraus, 1998).

Bireylerin boş zaman aktivitelerine katılımları, bazı özel durumlarda engellenebilmektedir. Salgın hastalıklar, doğal afetler, savaşlar gibi kişilerin elinde olmayan zor zamanlarda bireylerin boş zamanda yapılacak aktivitelere olan ilgileri ellerinde olmayan sebeplerle kısıtlanabilmektedir. Bu alanda yapılan bazı çalışmalar, bu gibi zor zamanların hem onların psikolojilerini hem de büyük bir bölümü boş zaman ve rekreasyon içeren günlük yaşantılarını olumsuz yönde etkilediği sonucuna varmıştır (Sim ve Chua, 2003; Marafa ve Tung, 2004; Chang ve Tang, 2004; Harari, 2008).

Bulaşıcı hastalıkların uzun süreli psikolojik etkileri göz ardı edilmemelidir. Psikolojik travma durumunda, boş zamanın psikolojik refah ve sağlık için faydalı sonuçları olduğuna inanılmaktadır (Iso-Ahola ve Weissinger, 1984; Tinsley ve Tinsley, 1986; Kleiber, Hutchinson ve Williams, 2002; Hutchinson, Loy, Kleiber ve Dattilo, 2003; Iwasoki ve Schneider, 2003). Hull (1990) boş zaman faaliyetlerine katılımın olumlu ruh halleri teşvik ederek sağlığı etkilediğini öne sürmüştür. Boş zaman (ve rekreasyon), yalnızlığın üstesinden gelmeye yardımcı olabilir ve bu nedenle insanların refahına katkıda bulunabilir (Caldwell ve Smith, 1988).

Bulaşıcı hastalıklar insanlığın varlığından beri belirli zamanlarda ortaya çıkarak bazı olumsuz durumlara sebep olmuştur. Bu olumsuz durumların başında seyahat, turizm, boş zaman ve sağlık ile ilgili kaygılar gelmektedir (Marafa ve Tung, 2004). Bu durumla ilgili yapılan çalışmalarda; Ebola salgınları, Dang humması, Riketsiyal Hastalık, SARS gibi salgınlarda bireylerin yaşadıkları psikolojik durumlar ile boş zaman aktivitelerine katılımları ele alınmıştır (Bertherat, Renaut, Nabias, Dubreuil ve Georges-Courbot, 1999; Stephenson Roper, Fraser, Nicholson ve Wiselka, 2003; Walker, 2003; Bauer, 2001; Marafa ve Tung, 2004).

Marafa ve Tung'un (2004) Hong Kong'daki çalışması, boş zamanların (özellikle açık hava) insanların "SARS pandemisi gibi sağlık korkusu durumlarında, stres reaksiyonlarının başlangıcına direnmelerine" yardımcı olabileceğine dair sonuçlar sunmuştur. Çalışmada insanların sağlık ve çevre konularında farkındalıklarının artmasının, SARS salgını sırasında çıkan doğrudan ya da dolaylı etkilerine dayanmaya çalışma çabalarından meydana çıktığını söyleyen araştırmacılar, "Boş zaman ve rekreasyonun, insanların yaşam tarzının büyük bir bölümünü üstlendiğini" ve "doğayı takdir etmenin ve açık hava rekreasyonuna katılmanın yaşam kalitesini yükseltmekle eş anlamlı olduğunu" vurgulamıştır (Marafa ve Tung, 2004).

İnsanlar SARS salgınının herhangi bir doğrudan veya dolaylı etkisine dayanmaya çalıştıkça, sağlık ve çevre konularında artan bir farkındalık olduğunu ve birçok kişinin büyük bir kısmı açık hava eğlence aktivitelerini içeren sağlıklı bir yaşam tarzını sürdürdüğünü iddia eden çalışmalarında, Hong Kong da dahil olmak üzere birçok toplumda, "boş zaman ve rekreasyonun, insanların yaşam tarzının büyük bir bölümünü üstlendiğini" ve "doğayı takdir etmenin ve açık hava rekreasyonuna katılmanın yaşam kalitesini yükseltmekle eş anlamlı olduğunu" vurgulamıştır (Marafa ve Tung, 2004).

SARS pandemisi sonrasında araştıran Lee vd. (2007) salgından sonra hayatta kalanların hala yüksek stres seviyeleri ve endişe verici psikolojik sıkıntı düzeylerine sahip olduklarını bulmuştur.

SARS pandemisi gibi COVID-19 pandemisinin başlangıcında da birçok kişi karantina yaşam tarzını benimsediğinde, nüfusun büyük kısmında boş zaman ve rekreasyonu içeren canlı ve sağlıklı bir yaşam tarzını nasıl koruyacağı konusunda endişeler oluşmuştur. Psikolojik olarak, insanlar günlük yaşamın normal eğilimleri konusunda endişe duymuşlar; kalabalıktan kaçınılmış, alışveriş merkezleri terk edilmiş ve insanlar boş zamanlarının çoğunu evde geçirmiştir. Evde geçirilen süre boyunca kişinin boş zamanını değerlendirmesi açısından yapabileceği bazı rekreatif etkinlikler bulunmaktadır. Bu çalışmada amaç, COVID-19 pandemisi esnasında boş zaman aktiviteleri gerçekleştiren kişilerin öznel iyi oluş durumlarını boş zaman kuramlarından biri olan akış kuramı açısından incelemektir.

3. YÖNTEM

3.1. Fotoses Uygulaması

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fotoses tekniğinden yararlanılmıştır. Fotoses, insanların hayatlarının gerçekliğini yakalamayı ve bu gerçekleri fotoğraflık görüntüler kullanarak başkaları için erişilebilir hale getirmeyi amaçlayan Topluluk Temelli Katılımcı Yaklaşımdır. Fotoses, araştırma problemine veya sorusuna çözüm getirmek için fotoğraf çeken katılımcılar aracılığıyla gerçekleştirilir ve çekilen fotoğraflar daha sonra gerçekleştirilen görüşmeler ile desteklenir (Povee, Bishop ve Roberts, 2014).

Fotoses tekniğinde insanlara kameralar verilir ve belirlenen tema çerçevesinde fotoğraf çekmeleri istenir. Çektikleri fotoğraflar, kişilerin deneyimlerini yükseltmelerini ve kendi benliklerini farketmelerini içerir. Katılımcılar, kendilerini nasıl temsil ettikleri ve durumlarını nasıl tasvir ettikleri konusundan kendileri sorumludur. Fotoses, tamamen bakış açısı ile ilgilidir; kamerayı tutan kişinin bakış açısı temeldir. Fotoses, insanlara fotoğrafçı ile aynı mercekte bakmaya ve deklanşöre basan kişi için fotoğrafın çağrıştırdığı hikayeyi anlamaya teşvik eder (Booth ve Booth, 2003).

Booth ve Booth (2003) fotosesin yedi aşamasını şu şekilde özetlemiştir:

- (1) Araştırma grubunun oluşturulması,
- (2) Fotoses kullanılarak araştırılacak temanın tanımlanması,
- (3) Fotoğraf çekimi,
- (4) Hangi fotoğrafların kullanılacağına seçilmesi (bireysel veya grup olarak),
- (5) Görüntülerin bağlamsallaştırılması/ fotoğraflardaki hikayelerin anlatılması (insanların çektikleri fotoğrafların kendileri için ne anlama geldiğini açıklamaları);
- (6) Katılımcıların fotoğrafları arasında ortaya çıkan kolektif temaları, konuları ve teorileri tanımlamaları
- (7) Grubun ötesinde bir kitlenin hedeflenmesidir (Booth ve Booth, 2003).

3.2. Katılımcılar ve Veri Toplama

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Kartopu örnekleme, nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan örneklem seçimlerinde en yaygın olanlarından (Merriam, 2015). Bu teknik, zengin veri elde edilebilecek kişi ve kritik durumlara odaklanmakta ve çalışma grubuna, bu kişi ve kritik durumları takip ederek ulaşmaktadır (Creswell, 2013). Kartopu örneklemede çalışmada yer alan ölçütlere kolayca uyan katılımcılara yer verilir. Katılımcılar ile görüşülürken onlardan duruma uyan başka katılımcılara yönlendirmesi istenir. Bu sayede kartopu büyütülür ve bilgi sağlayacak yeni katılımcılara ulaşılarak yeni durumlar ortaya konulur (Merriam, 2015; Patton, 2015). Araştırma kapsamında veri elde etmek adına 48 kişi ile görüşülmüş, 34 kişiden geri dönüş alınabilmiştir.

Tablo 2: Katılımcılara ilişkin bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Meslek	Ev Tipi	Oda Sayısı	Balkon, Bahçe, Teras	Yaşadığı Şehir	Kişi Sayısı*
K1	Erkek	Mimar	Daire	2+1	2 Balkon	Adana	1
K2	Kadın	Bankacı	Müstakil	4+1	1 Balkon 1 Bahçe	İzmir	1
K3	Kadın	Öğretmen	Daire	3+1	1 Balkon	İstanbul	3
K4	Erkek	Hakim	Daire	2+1	-	İstanbul	3
K5	Kadın	Öğrenci	Daire	2+1	2 Balkon	Bursa	2
K6	Erkek	Veteriner	Daire	3+1	2 Balkon	Denizli	2
K7	Erkek	Mühendis	Müstakil	5+2	2 Balkon 1 Teras 1 Bahçe	Denizli	2
K8	Kadın	Mimar	Müstakil	4+2	1 Balkon 1 Teras 1 Bahçe	Denizli	1
K9	Kadın	Antrenör	Daire	2+1	2 Balkon	Denizli	1
K10	Erkek	Emekli	Daire	2+1	1 Balkon	Bursa	2
K11	Kadın	Kuaför	Daire	2+1	1 Balkon 1 Bahçe	Denizli	4
K12	Kadın	Hakim	Daire	2+1	-	İstanbul	3
K13	Erkek	Müteahhit	Daire	3+1	2 Balkon	Denizli	1
K14	Kadın	Öğretmen	Daire	1+1	1 Balkon	İstanbul	0
K15	Kadın	İşletmeci	Daire	2+1	1 Balkon	Bursa	1
K16	Kadın	Emekli	Daire	2+1	1 Balkon	Bursa	2
K17	Kadın	Ev Hanımı	Daire	2+1	1 Balkon	İzmir	3
K18	Kadın	Öğrenci	Daire	2+1	2 Balkon	Denizli	2
K19	Kadın	Emekli	Daire	2+1	1 Balkon	Bursa	2
K20	Kadın	Mühendis	Daire	3+1	2 Balkon	Bursa	1
K21	Erkek	Akademisyen	Daire	1+1	1 Teras	Denizli	0
K22	Kadın	Pastacı	Daire	2+1	1 Teras	Denizli	0
K23	Kadın	Asistan	Müstakil	4+2	1 Bahçe 2 Balkon	Muğla	3
K24	Kadın	Öğretmen	Daire	3+1	-	İstanbul	3
K25	Kadın	İşletmeci	Müstakil	3+1	1 Balkon	Mersin	2
K26	Kadın	Emekli	Daire	3+1	2 Balkon	Denizli	1
K27	Kadın	Akademisyen	Daire	3+1	1 Balkon	Eskişehir	2
K28	Kadın	Eczacı	Daire	3+1	1 Balkon	Denizli	3
K29	Kadın	Borsacı	Daire	3+1	2 Balkon	Bursa	2
K30	Kadın	Öğrenci	Daire	1+1	-	Ankara	1
K31	Kadın	Satış	Daire	2+1	2 Balkon	Bursa	2
K32	Erkek	Mühendis	Daire	2+1	1 Teras	İstanbul	1
K33	Erkek	Sigortacı	Daire	3+1	3 Balkon 2 Balkon	Bursa	1
K34	Kadın	Emekli	Müstakil	5+1	1 Teras 1 Bahçe	Bursa	1

(*aynı evin içinde birlikte yaşadığı kişi sayısını göstermektedir.)

Bu araştırmada araştırmacılar ilk önce katılımcılar ile görüşmüş, gönüllülük esasıyla araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara konu hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılardan kendi imkanları ile çektikleri fotoğrafları veya internet üzerinden buldukları fotoğrafları kullanarak araştırma kapsamındaki sorulara yanıt vermeleri ve hikaye oluşturmaları istenmiştir. Daha sonra gelen fotoğraflar içerisinde seçim yapmaları istenmiş ve en son haline getirmek için katılımcılar ile birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İçinde bulunulan özel durum

(COVID-19 pandemisi) sebebiyle bahsi geçen görüşmeler telefon aracılığıyla veya imkanı olan kişiler ile görüntülü görüşme platformları (Zoom, Skype, Google Teams vb.) aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler esnasında katılımcılara her fotoğrafı konuyla bağlaştırmaya veya altta yatan hikayeleri ortaya çıkarmaya teşvik etmek için, "bu fotoğraf size ne anlatıyor?", "fotoğrafta neler oluyor?" şeklinde sorular sorulmuştur.

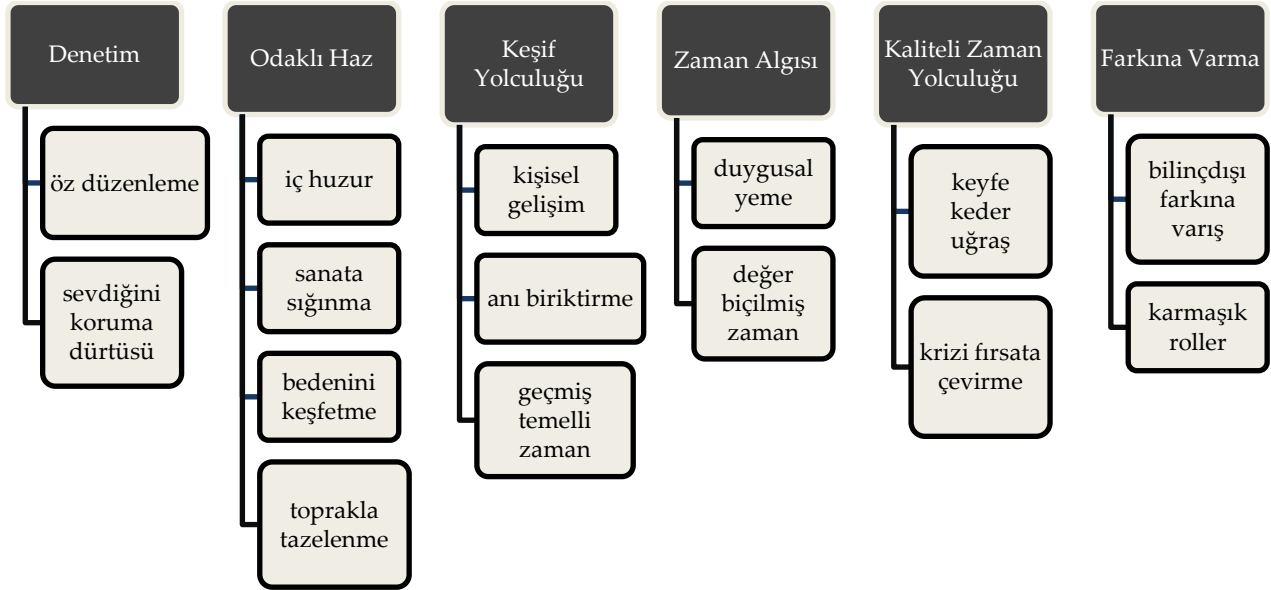
3.3. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler tematik içerik analizine tabi tutulmuştur. Tematik analizde kodlama, veriler içinde yer alan bir cümle, sözcük, paragraf gibi bölümlerin adlandırılmasıdır. Kodlamada elde edilen veriler bölümlere ayrılmakta, incelenmekte, karşılaştırılmakta, kavramlaştırılmakta ve birbiri ile ilişkilendirilmektedir (Corbin ve Strauss, 2008). İçerik analizinin temelini oluşturan kavramlar veriler arasında yer alan bölümlere verilen isimlerdir. Kodlama sürecinde belirli bölümler belirli kavramlarla adlandırılmaktadır. Kavramlar incelendikten sonra birbiri ile ilişkili olan kavramlar bir tema (kategori) altında toplanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

4. BULGULAR

Çalışma kapsamında katılımcılardan istenen fotoğraflar ve gerçekleştirilen görüşmeler aracılığıyla elde edilen veriler ışığında altı adet tema belirlenmiştir. Bu temalar Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Çalışma kapsamında bulunan tema ve alt temalar

Şekil 1’e bakıldığında altı tema ve toplam 15 alt tema olduğu görülmektedir. Bunlar; "Denetim" teması altında öz düzenleme ve sevdiğini koruma dürtüsü; "Odaklı Haz" teması altında iç huzur, sanata sığınma, bedenini keşfetme ve toprakla tazelenme; "Keşif Yolculuğu" teması altında kişisel gelişim, anı biriktirme ve geçmiş temelli zaman; "Zaman algısı" teması altında duygusal yeme ve değer biçilmiş zaman; "Kaliteli Zaman Yolculuğu" teması altında keyfe keder uğraş ve krizi fırsata çevirme, "Farkına Varma" teması altında, bilinçdışı farkına varış ve karmaşık roller alt temalarıdır.

4.1. Denetim

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler ve elde edilen fotoğraflar aracılığıyla oluşturulan ilk tema "Denetim" temasıdır. Denetim temasının içerisinde insanların içerisinde buldukları zor süreçte

hem kendilerini hem de sevdiklerini düşünerek hareket etmeleri ile sevdiklerini koruma içgüdülerini gerçekleştirdikleri faaliyetler bulunmaktadır. Bu temaya ilişkin elde edilen veriler arasından araştırmacılar tarafından seçilen fotoğraf ve hikaye örnekleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Denetim teması altında bulunan alt temalara ilişkin fotoğraf ve hikayeler

Özdüzenleme	Sevdiğini koruma dürtüsü
	
<p><i>Kendime küçük notlar yazdım evde. Sürekli kullandığım yerlere özellikle motive olmak için. Evde hapsolmek sağlıklı bir durum değil. Baş etmesi çok zor.(K18)</i></p>	<p><i>Sevdiklerime bir şey olur diye çok korkuyorum. Onları korumak için çalışıyorum. Elimden dikiş geldiği için maske dikmeye başladım.(K16)</i></p>

4.1.1. Özdüzenleme

Bu alt temada katılımcı "Kendime küçük notlar yazdım evde. Sürekli kullandığım yerlere özellikle motive olmak için. Evde hapsolmek sağlıklı bir durum değil. Baş etmesi çok zor.(K18)" ifadesini kullanmıştır. Katılımcıya bu fotoğrafın hikâyesi sorulduğunda evinde yalnız yaşadığını, bu sebeple içerisinde yalnızlığın vermiş olduğu bir kaygının oluştuğunu, bunu atlatabilmek adına kendine farklı yöntemler aradığını ve bu yöntemin onu hem araştırmaya teşvik ettiğini hem de kendini yalnız hissettirmedeğini söylemiştir.

4.1.2. Sevdiğini Koruma Dürtüsü

Bu alt temada belirlenen katılımcı fotoğrafında ise katılımcı "sevdiklerime bir şey olur diye çok korkuyorum. Onları korumak için çalışıyorum. Elimden dikiş geldiği için maske dikmeye başladım.(K16)" şeklinde bir ifade kullanmıştır. Katılımcı sevdiklerine çok değer verdiğini, bu süreçte onları göremese de elinden geldiğince onları korumak istediğini, bu yüzden de şuan en önemli koruma yöntemi olan maskeyi sevdiklerine dikerek hediye ettiğini belirtmiştir.

4.2. Odaklı Haz

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler ve elde edilen fotoğraflar aracılığıyla oluşturulan diğer tema "Odaklı Haz" temasıdır. Odaklı haz temasının içerisinde, kişilerin pandemi sebebiyle içinde buldukları süreçte kendi içsel motivasyonlarını ve haz aldıkları faaliyetleri gerçekleştirme şekilleri ortaya konmuştur. Bu temaya ilişkin elde edilen veriler arasından araştırmacılar tarafından seçilen fotoğraf ve hikaye örnekleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Odaklı Haz teması altında bulunan alt temalara ilişkin fotoğraf ve hikayeler

<i>İç huzur</i>	<i>Sanata sığınma</i>
 <p>Doğada insanın kendisiyle baş başa kalması, çok haz verici gelmeye başladı bana. Meditasyon yapıyorum yogaya merak saldım.(K23)</p>	 <p>COVID -19 salgını nedeniyle evdeyken yapılacak en rahatlatıcı aktivitelerden biri "Resim Yapmak". Bu süreç içerisinde "Mutlu Ağaçlar" çizerek resim yapma yeteneğimi geliştiriyorum. (K14)</p>
<i>Toprakla tazelenme</i>	<i>Bedenini keşfetme</i>
 <p>Bahçemle uzun zamandır ilgilenememiştim. Biber, domates ve salatalıklarla organik yaşama geçtim hem sağlıklı hem eğlenceli. (K8)</p>	 <p>Normal zamanda çok spor yapan biri değilim. Kalabalık sevmem. Evimde ve kısıtlamaların dışındaki zamanlarda açık havada yapıyorum artık. (K9)</p>

4.2.1. İç Huzur

Bu alt temada katılımcı "Doğada insanın kendisiyle baş başa kalması, çok haz verici gelmeye başladı bana. Meditasyon yapıyorum yogaya merak saldım.(K23)" ifadesini kullanmıştır. Katılımcıya daha sonra bu fotoğrafın hikayesi sorulduğunda pandemi sebebiyle fiziki aktivitelerin bazı alanlarda kısıtlanmasından dolayı kendini rahatlatmak adına ruhani etkinlikleri de denemeye başladığını söylemiştir. Bu sebeple yoga, meditasyon gibi içsel huzuru sağlayan aktiviteleri daha fazla yapmaya başladığını ve bu aktivitelerin pandeminin olumsuz psikolojik etkilerini en aza indirdiğini belirtmiştir.

4.2.2. Sanata Sığınma

Bu alt temada katılımcı "*COVID-19 salgını nedeniyle evdeyken yapılacak en rahatlatıcı aktivitelerden biri "Resim Yapmak". Bu süreç içerisinde "Mutlu Ağaçlar" çizerek resim yapma yeteneğimi geliştiriyorum.(K14)*" ifadesini kullanmıştır. Aslında daha önceden de resim yapmanın onun için bir hobi olduğunu, fakat hayat koşullarında buna fırsat bulamadığını, şimdi mesai durumunun hem ev işlerine hem de hobilerine vakit ayırabilecek derece rahatladığını belirtmiştir. Ayrıca insanın sevdiği hobilerini gerçekleştirirken zamanın nasıl geçtiğini anlamadığını, bu sayede kendini süreçten olabildiğince uzak tuttuğunu da eklemiştir.

4.3.3. Toprakla Tazelenme

Bu alt temada katılımcı "*bahçemle uzun zamandır ilgilenememiştim. Biber domates ve salatalıkla organik yaşama geçtim hem sağlıklı hem eğlenceli.(K8)*" ifadesini kullanmıştır. Kendine ait bahçesinde, sağlıklı ürünler yetiştirmenin ona hem fiziki açıdan faydaları olduğundan bahsetmiş, hem de içinde bulunulan süreçte olumsuz ruh hallerinden kurtulmanın bir yolu olarak toprakla ilgilendiğinde kendini tamamen işine adanması sebebiyle kendini oyaladığını belirtmiştir.

4.3.4. Bedenini Keşfetme

Bu alt temada katılımcı "*normal zamanlarda çok spor yapan biri değilim. Kalabalık sevmem. Evimde ve kısıtlamaların dışındaki zamanlarda sporu açık havada yapıyorum artık.(K9)*" ifadesini kullanmıştır. Katılımcı bu ifadesine aslında normal hayatta fazlasıyla aktif olduğu için kilo almadığını, şimdi iş kısıtlamaları yüzünden fazla hareket edemediğini, kilo almasının onu motive ettiğini ve açık hava sporlarına başladığını da eklemiştir.

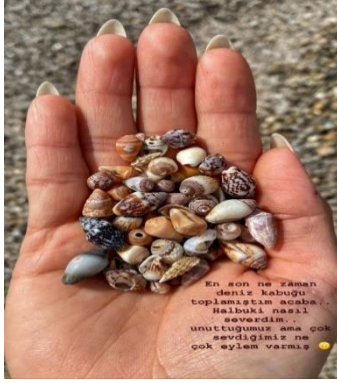
4.3. Keşif Yolculuğu

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler ve elde edilen fotoğraflar aracılığıyla oluşturulan diğer tema "Keşif Yolculuğu" temasıdır. Keşif Yolculuğu temasının içerisinde insanların kendi iç dünyalarında var olan fakat daha önce hem vakit bulamadıkları hem de fark etmedikleri yetenekleri, hobileri, ilgi alanlarının açığa çıkmasını içerir. Bu temaya ilişkin elde edilen veriler arasından araştırmacılar tarafından seçilen fotoğraf ve hikaye örnekleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Keşif Yolculuğu teması altında bulunan alt temalara ilişkin fotoğraf ve hikayeler

Geçmiş Temelli Zaman

Anı Biriktirme

Çocukken en sevdiğim eylem sahilde deniz kabuğu toplamaktı ama hayat şartlarından dolayı ancak sahile gidip denize girip güneşlenecek zaman bulabiliyordum. Bu süreçte dilediğim kadar deniz kabuğu da topluyorum. (K23)

Koleksiyon yapmayı çok severim. Bunlar benim hastalarım. Hepsinin özel hikayesi var. Sahipleri ile görüşüp, tek tek hem hikayelerini dinledim hem de özenle seçtiğim fotoğraflardan kendime bir köşe oluşturdum. (K6)

Kişisel Gelişim

Termosta kahveni alıp bu koltuğumda sürekli Rus dili eğitimime çalıştım. Ne bulduysam Türk klasiği, Dünya klasiği hatta konusunu beğenmediğim anlamakta zorlandığım kitapları bile okudum çünkü zamanım vardı. (K7)

4.3.1. Geçmiş Temelli Zaman

Bu alt temada katılımcı "Çocukken en sevdiğim eylem sahilde deniz kabuğu toplamaktı ama hayat şartlarından dolayı ancak sahile gidip denize girip güneşlenecek zaman bulabiliyordum. Bu süreçte dilediğim kadar deniz kabuğu da topluyorum.(K23)" İfadesini kullanmıştır. Katılımcı bu ifadeyle, uzun zamandır yapmadığı eski bir anıyı tekrar keşfederek yıllar sonra içindeki bu ilgiyi yeniden ortaya çıkarmıştır.

4.3.2. Anı Biriktirme

Bu alt temada katılımcı "Koleksiyon yapmayı çok severim. Bunlar benim hastalarım. Hepsinin özel hikayesi var. Sahipleri ile görüşüp, tek tek hem hikâyelerini dinledim hem de özenle seçtiğim fotoğraflardan kendime bir köşe oluşturdum.(K6)" ifadesini kullanmıştır. Katılımcı görüşme esnasında koleksiyona olan ilgisinin hep var olduğunu fakat normal zamanda yoğun çalıştığı için bir türlü buna odaklanamadığını belirtmiştir. Kısıtlamalar sebebiyle yoğunluğunun bir nebze azalmasıyla beraber daha önce bunu neden yapmadığını düşünüp bu fikrini hayata geçirmeye başladığını ifade etmiştir.

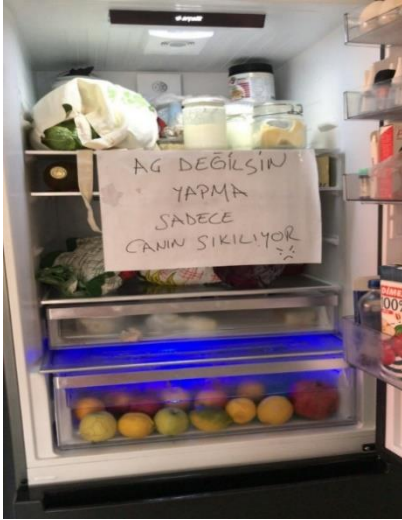

4.3.3. Kişisel Gelişim

Bu alt temada katılımcı "Termosta kahvemi alıp bu koltuğumda sürekli Rus dili eğitimime çalıştım. Ne bulduysam Türk klasiği, Dünya klasiği hatta konusunu beğenmediğim anlamakta zorlandığım kitapları bile okudum çünkü zamanım vardı.(K7)" ifadesini kullanmıştır. Yapılan görüşme esnasında katılımcı aslında her zaman meraklı olan dil eğitimine vakit bulabildiğini, hatta artan vakitlerde de daha önce alıp okuyamadığı kitaplarına yönelerek vaktini yeni keşiflerle geçirdiğini belirtmiştir.

4.4. Zaman Algısı

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler ve elde edilen fotoğraflar aracılığıyla oluşturulan diğer tema "Zaman Algısı" temasıdır. Zaman algısı temasında katılımcılar geçirdikleri zamanın (kısıtlamalar sebebiyle çoğunlukla evde) onlara ne ifade ettiğini belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin elde edilen veriler arasından araştırmacılar tarafından seçilen fotoğraf ve hikâye örnekleri Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Zaman Algısı teması altında bulunan alt temalara ilişkin fotoğraf ve hikayeler

<i>Duygusal Yeme</i>	<i>Değer Biçilmiş Zaman</i>
	
<p><i>Benim için zaman asla geçmiyor. Geçmedikçe kendimi yemeğe verdim. Son çare bunu yaptım artık.(K22)</i></p>	<p><i>Şu fotoğraf karantina günlüklerinin ön sayfalarında yer almalı. 2 çocukla yapılan etkinliklerin sonucunda yapılan temizlik de cabası. (K17)</i></p>

4.4.1. Duygusal Yeme

Bu alt temada katılımcı "Benim için zaman asla geçmiyor. Geçmedikçe kendimi yemeğe verdim. Son çare bunu yaptım artık.(K22)" ifadesini kullanmıştır. Kronik hastalığı sebebiyle sokağa çıkması yasaklanan katılımcı, evde yapacak aktivite bulamadığını ve bu yüzden sürekli kendini buzdolabında bir şeyler ararken bulduğunu ifade etmiştir.

4.4.2. Değer Biçilmiş Zaman

Bu alt temada katılımcı "Şu fotoğraf karantina günlüklerinin ön sayfalarında yer almalı. İki çocukla yapılan etkinliklerin sonucunda yapılan temizlik de cabası.(K17)" ifadesini kullanmıştır. Görüşme esnasında katılımcı normal zamanda etrafı dağıtacak bu tarz etkinlikleri çocuklarıyla yapmadığını belirtmiştir. Bunun sebebi olarak daha sonraki temizlik işinin kendisine zor geldiğini ancak onlarla

vakit geçirmenin onu anda tuttuğunu, daha sonrasında ev işi yapmanın ona külfet gelmediğini de eklemiştir.

4.5. Kaliteli Zaman Yolculuğu

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler ve elde edilen fotoğraflar aracılığıyla oluşturulan diğer tema "Kaliteli Zaman Yolculuğu" temasıdır. Bu temada katılımcılar daha çok kaliteli zaman geçirmek adına neler yaptıklarından bahsetmiş, aslında kriz gibi görünen bir durumun onlar açısından nasıl da fırsat olduğundan bahsetmişlerdir. Bu temaya ilişkin elde edilen veriler arasından araştırmacılar tarafından seçilen fotoğraf ve hikaye örnekleri Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Kaliteli Zaman Yolculuğu teması altında bulunan alt temalara ilişkin fotoğraf ve hikayeler

Keyfe Keder Uğraş

Krizi Fırsata Çevirme

Şarap yapmak yıllardır tutkum. Hem yapmasını seviyorum hem de içmesini. Ayrıca şarap yapmanın tadı da başka kendi mahsulünü içmenin de...(K10)

Bu süreçte bol bol tarifler deniyorum, yemek istediğim şeyleri önceden dışarda yerken şimdi evde yeni tarifler deniyorum. (K27)

4.5.1. Keyfe Keder Uğraş

Bu alt temada katılımcı "Şarap yapmak yıllardır tutkum. Hem yapmasını seviyorum hem de içmesini. Ayrıca şarap yapmanın tadı da başka kendi mahsulünü içmenin de...(K10)" ifadesini kullanmıştır. Katılımcı görüşme esnasında bu uğraşının yıllardır bir arkadaşı eşliğinde gerçekleştirdiğini, pandemi sebebiyle arkadaşı ile görüşemediği için tek başına yapmaya başladığını belirtmiştir. Eskiden iş bölümü ile tüm süreci kendi başına yapmadığını fakat evde şarap yapmaya devam etmek istediği için tek başına tüm süreci üstlendiğini ifade etmiştir.

4.5.2. Krizi Fırsata Çevirme

Bu alt temada katılımcı "Bu süreçte bol bol tarifler deniyorum, yemek istediğim şeyleri önceden dışarda yerken şimdi evde yeni tarifler deniyorum.(K27)" ifadesini kullanmıştır. Görüşme esnasında katılımcı çok yoğun iş temposuna sahip olduğu için yapamadığı yemekleri evde denemenin aslında çok keyif veren bir uğraş olduğundan bahsetmiştir.

4.6. Farkına Varma

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler ve elde edilen fotoğraflar aracılığıyla oluşturulan diğer tema "Farkına Varma" temasıdır. Farkına Varma temasında katılımcılar pandemi sebebiyle daha önceden kendilerine yüklenmiş olsa da bu denli farkında olmadıkları rollerin açığa çıkmasından, kendi içlerinde olmasına rağmen henüz açığa çıkmamış olan bazı keyiflerinden bahsetmişlerdir. Bu

temaya ilişkin elde edilen veriler arasından araştırmacılar tarafından seçilen fotoğraf ve hikaye örnekleri Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Farkına Varma teması altında bulunan alt temalara ilişkin fotoğraf ve hikayeler

<i>Bilinçdışı Farkına Varış</i>	<i>Karmaşık Roller</i>
	
<p><i>Normal hayatımda acık hava sporlarına çok vakit ayıramıyordum. Sabahları akşamüstleri canım ne zaman isterse ormanda üstüm başım diken, toz; yağmur, soğuk hiç aldırmadan yürüyüşler yaptım.(K7)</i></p>	<p><i>Evde dört duvar arasında tüm rollerimin birbirine karıştığı günler yaşıyorum. Aynı ortamda hem öğretmenim hem annemim hem eşim hem aşçı hem de temizlikçiyim. Bir gün nasıl bitiyor anlamıyorum bile 24 saat yetmiyor bu süreçte bana.(K12)</i></p>

4.6.1. Bilinçdışı Farkına Varış

Bu alt temada katılımcı "normal hayatımda acık hava sporlarına çok vakit ayıramıyordum. Sabahları akşamüstleri canım ne zaman isterse ormanda üstüm başım diken, toz; yağmur, soğuk hiç aldırmadan yürüyüşler yaptım.(K7)" ifadesini kullanmıştır. Katılımcı gerçekleştirilen görüşme esnasında sporun hayatında hep olduğunu ancak kapalı spor salonlarını tercih ettiğini, pandemi ile beraber açık havada spor yapmanın aslında ona daha fazla keyif verdiğini fark etmesini sağladığını belirtmiştir.

4.6.2. Karmaşık Roller

Bu alt temada katılımcı "Evde dört duvar arasında tüm rollerimin birbirine karıştığı günler yaşıyorum. Aynı ortamda hem öğretmenim hem annemim hem eşim hem aşçı hem de temizlikçiyim. Bir gün nasıl bitiyor anlamıyorum bile 24 saat yetmiyor bu süreçte bana...(K12)" ifadesini kullanmıştır. Katılımcı görüşmede, aslında bu rollerin hepsini normal zamanda da üstlendiğini, ancak hepsini günün belirli bir zamanında yaparken şuan hepsinin iç içe girmiş olduğundan bahsetmiştir. Kalabalık evde olmaktan ötürü bir yandan temizlik yaparken, bir yandan Lise Giriş Sınavı (LGS)' na çalışan oğlunun yardım isteğine koştüğünü, aynı anda pişen yemeğe bakmak zorunda olduğunu ve hatta tam bu esnada öğrencilerinin yardım istemek için aradıklarını belirtmiştir. Bu sebeplerle hiçbir işini onlara özgü zamanlarda yapamadığını, tüm rollerinin birbirine girdiğini söylemiştir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın temel amacı, COVID-19 pandemisi esnasında alınan önlemler kapsamında bireylerin ne tür deneyimler gerçekleştirdikleri ve bu deneyimlerin kişilerde gösterdiği etkilerin neler olduğunu ortaya koymaktır. Akış kuramı ile ilgili yapılan çalışmalarda pandemi gibi özel bir durumun daha önce hiç incelenmemesi çalışmanın özgünlüğünü ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca COVID-19 pandemisi boyunca yapılan psikoloji temelli çalışmalar bulursa da bunların hiçbiri bireylerin serbest zamanda yaşadıkları psikolojik durumlara odaklanmadığı görülmektedir.

Çalışma kapsamında katılımcılardan içinde buldukları süreçte yaşadıklarını fotoğraflarla anlatmaları ve onlardan fotoğraflarına birer hikaye yazmaları istenmiştir. Gönderilen 82 fotoğraf

araştırmacılar ve katılımcılar tarafından incelenmiş ve ortak karar sonucunda 6 tema ve 15 alt tema belirlenmiştir. Bu temalar; denetim, odaklı haz, keşif yolculuğu, zaman algısı, kaliteli zaman yolculuğu ve farkına varmadır. Denetim temasının alt temaları özdüzenleme ve sevdiğini koruma dürtüsü; Odaklı Haz teması alt temaları iç huzur, sanata sığınma, bedenini keşfetme ve toprakla tazelenme; Keşif Yolculuğu temasının alt temaları kişisel gelişim, anı biriktirme ve geçmiş temelli zaman; Zaman algısı temasının alt temaları; duygusal yeme ve değer biçilmiş zaman; Kaliteli Zaman Yolculuğu temasının alt temaları; keyfe keder uğraş ve krizi fırsata çevirme, Farkına Varma temasının alt temaları bilinçdışı farkına varış ve karmaşık rollerdir. Verilerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde, boş zaman aktivitelerinin yoğun ve hareketli zamana kıyasla insanları rahatlattığı, huzur verdiği ve zamanın akışına dahil ettiği ortaya çıkmıştır. Oysa ki genel olarak bakıldığında sürecin insanlara olumsuz ve negatif düşüncelere sevk etmesi gerekirken, bireyler bu süreci akışa dahil olarak kaygılardan uzak kaldıklarını belirtmişlerdir.

Çalışma kapsamında ortaya çıkan ilk tema olan denetim teması, pandemi esnasında insanların içerisinde buldukları zor süreçte hem kendilerini hem de sevdiklerini düşünerek hareket etmeleri ile sevdiklerini koruma içgüdüleri gerçeğe dönüştürdükleri faaliyetler bulunmaktadır. Bu temanın alt temaları olan özdüzenleme ve sevdiğini koruma dürtüsü daha önce literatürde akış kuramı ile ilgili bulunan kontrol (Csikszentmihalyi, 1975) ve kontrolde hissetmek (Trewino ve Webster, 1992) boyutları ile paraleldir.

Çalışma kapsamında ortaya çıkan diğer tema olan odaklı haz temasının içerisinde, kişilerin pandemi sebebiyle içinde buldukları süreçte kendi içsel motivasyonlarını ve haz aldıkları faaliyetleri gerçekleştirme şekilleri ortaya konmuştur. Odaklı haz temasının alt temaları olan; iç huzur, sanata sığınma, bedenini keşfetme ve toprakla tazelenme daha önce literatürde bulunan dalma ve içsel motivasyon (Bakker, 2005; 2008) ile keyif ve zaman çarpıtması (Wu ve Chang, 2005) alt boyutları ile paraleldir.

Çalışma kapsamında bulunan bir diğer tema olan keşif yolculuğu temasının içerisinde insanların kendi iç dünyalarında var olan fakat daha önce hem vakit bulamadıkları hem de fark etmedikleri yetenekleri, hobileri, ilgi alanlarının açığa çıkmasını içerir. Keşif Yolculuğu temasının alt temaları olan; kişisel gelişim, anı biriktirme ve geçmiş temelli zaman, akışın kuramının alt boyutlarından olan meraklı hissetmek ve içsel olarak ilgili olmak (Trewino ve Webster, 1992) ile merak ve içsel ilgi (Csikszentmihalyi, 1975) ile paraleldir.

Çalışma kapsamında bulunan bir diğer tema olan zaman algısı temasında katılımcılar geçirdikleri zamanın (kısıtlamalar sebebiyle çoğunlukla evde) onlara ne ifade ettiğini ve bu zamanın içerisinde kendilerini nasıl konumlandıklarından bahsetmişlerdir. Zaman algısı temasının altında duygusal yeme ve değer biçilmiş zaman alt temaları literatürde daha önce bulunan etkileşim ve anda bulunma (Hoffman ve Novak, 2009) alt boyutu ile paraleldir.

Çalışma kapsamında ortaya çıkan bir diğer tema kaliteli zaman yolculuğunda katılımcılar daha çok kaliteli zaman geçirmek adına neler yaptıklarından bahsetmiş, aslında kriz gibi görünen bir durumun onlar açısından nasıl da fırsat olduğundan bahsetmişlerdir. Kaliteli Zaman Yolculuğu teması altında bulunan alt temalar; keyfe keder uğraş ve krizi fırsata çevirme literatürde daha önce bahsedilmiş olan beceri ve kontrol (Hoffman ve Novak, 2009) alt boyutu ile yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında ortaya çıkan son tema olan farkına varmada katılımcılar pandemi sebebiyle daha önceden üstlerine yüklense de bu denli farkında olmadıkları rollerin açığa çıkmasından, kendi içlerinde olmasına rağmen açığa çıkmayan bazı keyiflerinden bahsetmişlerdir. Bu temanın altında bulunan bilinçdışı farkına varış ve karmaşık roller alt temaları Hoffman ve Novak (2009)'ın çalışmasındaki mücadele ve uyarılma alt boyutu ile paralel olduğu tespit edilmiştir.

Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalara Öneriler

Çalışmamız her ne kadar COVID-19 pandemisi esnasında alınan önlemler kapsamında bireylerin ne tür deneyimler gerçekleştirdikleri ve bu deneyimlerin kişilerde gösterdiği etkilerin neler olduğuna dair önemli bilgiler sunsa da içinde bulunduğumuz mücbir sebeplerden dolayı bazı kısıtlamalara ve sınırlılıklara maruz kalmıştır. Veriler kişilerden telefon görüşmeleri veya imkânı olan kişiler ile görüntülü görüşme platformları (zoom, Skype, teams vb.) aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca fotoses yönteminde elde edilecek fotoğraflar kısıtlamalar sebebiyle katılımcılar tarafından sınırlı alanda çekilmiş, bazıları ulaşamadıkları için internet ortamından hikayelerine uygun fotoğraflar seçmiştir.

Katılımcılar ile yüz yüze yapılan görüşmeler ile daha geniş kapsamlı yapılabilecek bir çalışma gelecek araştırmacılara bir öneri olarak sunulmaktadır. Ayrıca çalışma pandeminin kısıtlamalarının çıktığı ilk zamanlarda gerçekleştirildiğinden ve herkesin aynı kısıtlamalara maruz kaldığından herhangi bir çerçeve oluşturulmamıştır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda yaş, karantina durumu, esnek çalışma durumu gibi farklı çerçeveler belirlenerek gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Anderson, R. M., Heesterbeek, H., Klinkenberg, D. and Hollingsworth, T. D. (2020). How will country-based mitigation measures influence the course of the COVID-19 epidemic? *The Lancet*, 395(10228), 931–934. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30567-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30567-5).
- Arnould, E.J. ve Price, L.L. (1993). River Magic: Extraordinary Experience and the Extended Service Encounter. *Journal of Consumer Research*, 20, 39-68.
- Atalan, A. (2020). Is the lockdown important to prevent the COVID-19 pandemic? Effects on psychology, environment and economy-perspective. *Annals of Medicine and Surgery*, 56, 217.
- Aubé, C., Brunelle, E. ve Rousseau, V. (2014). Flow Experience and Team Performance: The Role of Team Goal Commitment and Information Exchange. *Motivation and Emotion*, 38(1), 120-130.
- Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi. (2020). Considerations relating to social distancing measures in response to COVID-19 – second update. Stockholm: ECDC. (Erişim tarihi: 18.05.2020) Retrieved from <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/covid-19-social-distancingmeasuresg-guide-second-update.pdf>
- Bakker, A.B. (2008). The Work Related Flow Inventory: Construction and Initial Validation of the WOLF, *Journal of Vocational Behavior*, 72(3), 400-414.
- Bauer, I. L., (2001). Tourism and the environment, the other side of the coin: environmental impact on tourists' health. *Tourist Studies*, 1(3), 297-314.
- Bernard, R. ve Conservatory, B. (2009). Music Making, Transcendence, Flow, and Music Education, Bertherat, E., Renaut, A., Nabias, R., Dubreuil, G ve Georges-Courbot, M. C., (1999). Leptospirosis and Ebola virus infection in five gold-panning villages in Northeastern Gabon. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 60(4), 610 - 615.
- Blom, A. G., Cornesse, C., Friedel, S., Krieger, U., Fikel, M., Rettig, T., Wenz, A., Juhl, S., Lehrer, R., Möhring, K., Naumann, E. ve Reifenscheid, M. (2020). High Frequency and High Quality Survey Data Collection. *Survey Research Methods*, 14(2), 171-178. <https://doi.org/10.18148/srm/2020.v14i2.7735>
- Booth, T. ve W. Booth. (2003). In the Frame: Photovoice and Mothers with Learning Difficulties. *Disability & Society*, 18, 431–442. doi:10.1080/0968759032000080986.

- Caldwell, L. L. ve Smith, E. A. (1988). Leisure: An overlooked component of health promotion. *Canadian Journal of Public Health*, 79, 544-548.
- Chang, C. ve Tang, C. S. (2004). The psychology behind the masks: Psychological responses to the severe acute respiratory syndrome outbreak in different regions. *Asian Journal of Social Psychology. Special Issue On Psychology Of Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS)*. 7(1). 3-7.
- Chen, Q., Liang, M., Li, Y., Guo, J., Fei, D., Wang, L., He, L., Sheng, C., Cai, Y., Li, X., Wang, J. ve Zhang, Z., (2020). Mental health care for medical staff in China during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry*. 7(4),15-16.
- Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. New York: Sage.
- Csikszentmihalyi, M. (1975). *Beyond Boredom and Anxiety: Experiencing Flow in Work and Play*, San Francisco: Jossey-Bass.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow, The Psychology of Optimal Experience*. HarperCollins e-books.
- Csikszentmihalyi, M. (2000). Happiness, Flow, and Economic Equality, *American Psychologist*, 55/10, 1163- 1164.
- Csikszentmihalyi, M. (1998). Finding Flow: The Psychology of Engagement With Everyday Life, *Psychology Today: Finding flow*, erişim tarihi: 26.03.2020. erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/200026151_Finding_Flow_The_Psychology_of_Engagement_With_Everyday_Life.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self Determination of Behavior, *Psychological Inquiry*, 11/4, 227-268.
- Duan, L., & Zhu, G. (2020). Psychological interventions for people affected by the COVID-19 epidemic. *The Lancet Psychiatry*, 7(4), 300-302.
- Engeser, S. ve Rheinberg, F. (2008). Flow, Performance and Moderators of Challenge-Skill Balance, *Motivation and Emotion*, 32/3, 158-172.
- Ghani, J.A. ve Deshpande, S.P. (1994). Task Characteristics and The Experience of Optimal Flow in Human Computer Interaction, *The Journal of Psychology-Interdisciplinary and Applied*, 128/4, 382-391.
- Harari, Y. N. (2008). Combat Flow: Military, Political, and Ethical Dimensions of Subjective Well-Being in War, *Review of General Psychology*, 12(3), 253–264. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.12.3.253>.
- Holshue, M.L., DeBolt, C., Lindquist, S., Lofy, K.H., Wiesman, J., Bruce, H., Spitters, C., Ericson, K., Wilkerson, S., Tural, A., Diaz, G., Cohn, A., Fox, L., Patel, A., Gerber, S.I., Kim, L., Tong, S., Lu, X., Lindstrom, S., Pallansch, M.A., Weldon, W.C., Biggs, H.M., Uyeki, T.M., Pillai, S.K., 2020. First case of 2019 Novel Coronavirus in the United States. *N. Engl. J. Med.* 382, 929–936. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa2001191>.
- Huang, Y., & Zhao, N. (2020). Generalized anxiety disorder, depressive symptoms and sleep quality during COVID-19 outbreak in China: A web-based cross-sectional survey. *Psychiatry Research*, 288. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112954>.
- Hull, R. B. (1990). Mood as a product of leisure: Causes and consequences. *Journal of Leisure Research*. 22, 99 - 111.
- Hutchinson, S. L., Loy, D. P D., Kleiber, A. ve Dattilo, J., (2003). Leisure as a Coping Resource: Variations in Coping With Traumatic Injury and Illness. *Leisure Sciences*, 25, 143 – 161.
- Iso-Ahola, S. E., ve Weissinger. E., (1984). Leisure and Well-being: Is there a connection?, *Parks and Recreation*, 19(6), 40-44.

- Iwasaki, Y., ve Schneider, I. E., (2003). Leisure, Stress, and Coping: An Evolving Area of Inquiry. *Leisure Sciences*, 25, 107- 113.
- Jackson, S. A. ve Eklund, R. C. (2004). *The Flow Scales Manual*. Morgantown. WV: Fitness Information Technology.
- Jackson, S. A. ve Marsh, H. W. (1996). Development And Validation of aScale to Measure Optimal Experience: The Flow State Scale, *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18, 17-35.
- Jackson, S. A., ve Csikszentmihalyi, M. (1999). *Flow in sports: The keys to optimal experiences and performances*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Kleiber, D. A., Hutchinson, S. L., ve Williams, R., (2002). Leisure as a Response in Transcending Negative Life Events: Self-Protection, Self-Restoration, and Personal Transformation, *Leisure Sciences*, 24(2), 219- 235.
- Kraus, R. (1998). *Recreation and Leisure in Modern Society. 5th Edition*. Jones and Bartlett Publishers, Sudbury, Massachusetts.
- Lee, A. M., Wong, J. G., McAlonan, G. M., Cheung, V., Cheung, C. Sham, P. C., Chu, C. M., Wong, P. C., Tsang, K. W., Chua, S. E. (2007). Stress and psychological distress among SARS survivors 1 year after the outbreak, *The Canadian Journal of Psychiatry*, 52(4), 233-240.
- Li, S.W., Wang, Y., Yang, Y.Y., Lei, X.M. ve Yang, Y.F. (2020). Analysis of influencing factors of anxiety and emotional disorders in children and adolescents during home isolation during the epidemic of novel coronavirus pneumonia. *Chinese Journal of Child Health*. 1-9.
- Maeran, R. ve Cangiano, F. (2013). Flow Experience and Job Characteristics: Analyzing The Role of Flow in Job Satisfaction, *TPM- Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 20/1, 13-26.
- Manzano, O., Theorell, T. Harmat, L. ve Ullén, F. (2010). The Psychophysiology of Flow During Piano Playing. *Emotion, American Psychological Association*, 10/3, 301-311.
- Marafa, L. M. ve Tung, F. (2004). Changes in participation in leisure and outdoor recreation activities among Hong Kong people during the SARS outbreak. *World Leisure Journal*, 46(2), 38-47.
- Marmarosh, C. L., Forsyth, D. R., Strauss, B. ve Burlingame, G. M. (2020). The psychology of the COVID-19 pandemic: A group-level perspective. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 24(3), 122-138. <http://dx.doi.org/10.1037/gdn0000142>
- Merriam, S. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, (Çev.:S. Turan). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative Research*. (Çeviren: M. Bütün, Ş. B. Demir) Pegem Akademi: Ankara.
- Povee, K., Bishop, B.J. ve Roberts, L.D. (2014). The use of photovoice with people with intellectual disabilities: reflections, challenges and opportunities, *Disability & Society*, 29(6), 893-907, doi: 10.1080/09687599.2013.874331.
- Procci, K., Singer, A.R., Levy, K.R. ve Bowers, C. (2012). Measuring the Flow Experience of Gamers: An Evaluation of The DFS-2, *Computers in Human Behavior*, 28, 2306-2312.
- Rieger, M.O. (2020). What do young people think about social distancing during the Corona crisis in Germany? (erişim tarihi: 18.05.2020). Retrieved from <https://www.unitrier.de/fileadmin/fb4/prof/BWL/FIN/Files/Corona-Rieger.pdf>
- Sidorová, D. (2015). *Well-Being, Flow Experience and Personal Characteristics of Individuals Who Do Extreme Sports as Serious Leisure*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Masaryk University. Brno, Czech Republic. Czechia.
- Sim, K. ve Chua, H.C. (2004). The psychological impact of SARS: A matter of heart and mind. *CMAJ*, 170(5), 811-812.

- Stephenson, I., Roper, J., Fraser, M., Nicholson, K. ve Wiselka, M., (2003). Dengue fever in febrile returning travelers to a UK regional infectious diseases unit. *Travel Medicine and Infectious Disease*. 1(2), 89- 93.
- Tinsley, H. E. A. ve Tinsley, D. J., (1 986). A theory of the ottributes, benefits, and causes of leisure experience. *Leisure Sciences*, 8, 1-45.
- Turan, N. (2019). Akış deneyimi üzerine genel bir literatür taraması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 181-199.
- Walker, D. H. (2003). Rickettsial diseases in travelers. *Travel Medicine and Infectious Disease*, 1(1), 35-40.
- WHO, 2020a. Pneumonia of Unknown Cause – China. URL <https://www.who.int/csr/don/05-january-2020-pneumonia-of-unkown-cause-china/en/> (Erişim tarihi: 19.05.2020).
- WHO, 2020b. Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 46. URL https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200306-sitrep46-covid-19.pdf?sfvrsn=96b04adf_2 (Erişim tarihi: 19.05.2020).
- WHO, 2020c. Rolling Updates on Coronavirus Disease (COVID-19). URL <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen> (Erişim tarihi: 19.05.2020).
- Xiao, C. (2020). A novel approach of consultation on 2019 novel coronavirus (COVID-19)-related psychological and mental problems: structured letter therapy. *Psychiatry investigation*, 17(2), 175.
- Yang, Y., Li, W., Zhang, Q., Zhang, L., Cheung, T., & Xiang, Y. T. (2020). Mental health services for older adults in China during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry*, 7(4), 19.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık

GSJ JOURNALS SERIE A: ADVANCEMENTS IN TOURISM, RECREATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 4, Issue: 1, p. 53-64, 2021

(Received: 18.02.2021 Accepted: 25.02.2021 – Research Article)

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ FITNESS MERKEZ BİNASININ MİMARİ TASARIM SÜRECİ

ARCHITECTURAL DESIGN PROCESS OF KIRKLARELİ UNIVERSITY FITNESS CENTER BUILDING

Soner Yeler¹

Özet

Çağdaş bir eğitim ortamı olarak üniversiteler, temel işlevleri olan eğitim ve araştırma dışında, sosyal ve kültürel yönleri ile de ön plana çıkmaktadır. Spor, tüm faaliyetler arasında, öğrenci yaşamında merkezi bir rol oynamaktadır ve öğrencilerin fiziksel, zihinsel, ruhsal, sosyal ve kültürel bakımdan gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Spor aktiviteleri içerisinde fitness, sağlıklı bir yaşam için fiziksel etkinliğin önemini anlaşılmasıyla ön plana çıkmakta, kullanıcılarının yaşam kalitelerini ve eğitim kalitesini yükseltme iddiası ile üniversite ve kampüs yaşamında tercih sebebi olmaktadır. Bu çalışmada, Kırklareli Üniversitesi, Kayalı Kampüsünün sosyal ve sportif ihtiyaçlarını karşılamak için öğrencilere, akademik ve idari personele hizmet veren Fitness Merkez Binasının tasarım ve planlama süreci anlatılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Spor, Fitness Merkezi, Mimari Tasarım, Kırklareli, Üniversite, Kampüs.

Abstract

As a contemporary educational environment, universities come to the fore with their social and cultural aspects besides education and research, which are their basic functions. Among all activities, sports play a central role in student life and contribute to the physical, mental, spiritual, social and cultural development of students. Among the sports activities, fitness comes to the fore with the understanding of the importance of physical activity for a healthy life, and it is preferred in university and campus life with its claim to increase the quality of life and education of its users. In this study, the design and planning process of the Fitness Center Building that serves students, academic and administrative staff in order to meet the social and sportive needs of Kırklareli University, Kayalı Campus is explained.

Keywords: Sports, Fitness Center, Architectural Design, Kırklareli, University, Campus.

---

¹PhD, Kırklareli University, Faculty of Architecture, soner.yeler@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2342-8897

1. GİRİŞ

Üniversiteler, öğrencilerin sadece akademik eğitimle meslek edindikleri yerler olmayıp, sosyal ve kültürel olarak da kendilerini geliştirdikleri kurumlardır (Erçevik ve Önal, 2011; 151-161). Üniversitelerin, temel işlevleri olan eğitim ve araştırma dışında, günümüz eğitim sisteminin gerektirdiği; çalışma, beslenme, alışveriş, eğlence, spor, rekreasyon, sağlık, vb. işlevlere cevap verecek fiziki oluşumları da bünyesinde bulundurmasını (Aydın, 2003) gerekli kılmaktadır. Sözü edilen işlevlerden spor, 21-25 yaşarası gençlerin oluşturduğu kampüs öğrenci yaşamında, merkezi bir rol oynamaktadır. Spor, kurumsal kimliğe katkıda bulunması bakımından hemen hemen tüm üniversiteler için önemlidir (Harrison ve Hutton, 2013; 186). Ağan (2000), Kampüste, kapalı ya da açık olarak öğrenciler tarafından en fazla tercih edilen mekânların arasında, profesyonel ya da rekreasyonel kullanıma yönelik olarak tasarlanan spor alanlarının yer aldığını belirtmektedir. Öğrencilerle birlikte tüm üniversite personeli, bu alanlarda boş zamanlarını değerlendirerek rutin işlerden uzaklaşma imkânı bulmaktadırlar.

Kampüs içinde bağımsız ya da spor salonları bünyesinde konumlandırılan fitness aktivite alanları, kullanıcıları üzerindeki olumlu etkileri dikkate alındığında, günümüzde, rekreasyon sporlarında en fazla büyüme alanını temsil etmektedir. Kampüs fitness merkezleri; öğrencilerin sosyal, psikolojik, fiziksel, zihinsel sağlığının gelişmesine katkıda bulunması, korunmasını sağlaması, bireylerin günlük yaşam kalitelerini artırmaları bakımından çok önemlidir (Çevik vd, 2019). Bu faydaların elde edilebilmesinde öğrencilerin kampüs spor alanlarına düzenli katılım sağladıkları görülmektedir. Ayrıca, spor yapan öğrencilerin akademik başarılarının da yüksek olduğu çalışmalarla ortaya konmuştur (Harrison ve Hutton, 2013; 186) (Er, 2010).

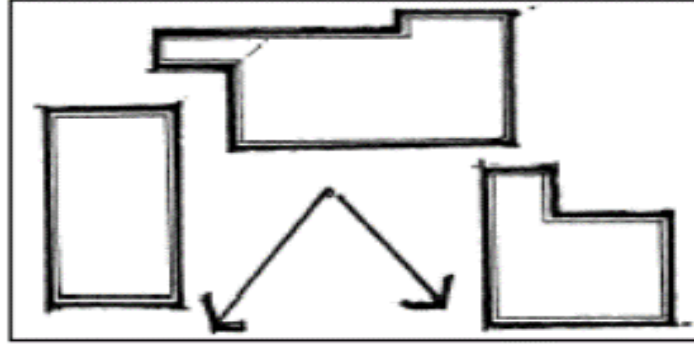
Bu bağlamda, fitness merkezlerini, kampüs yaşamında genel eğitimin ve sosyo-kültürel programın bir parçası olarak kabul etmek gerekmektedir. Fitness merkezlerinin boyutları ve düzenlenme koşulları (kaynak fitness yönetmelik); kullanıcı profiline, merkezde yer verilmesi istenen aktivitelere, üniversitenin yatırım olanaklarına ve yönetim kadrosunun tercih ettiği talimat tarzına, üniversitenin bulunduğu bölge ve kampüs koşullarına göre büyük ölçüde farklılıklar gösterebilmektedir. Bu çalışmada, Kırklareli Üniversitesi, Kayalı Kampüsü Fitness Merkez Binasının tasarım ve planlama süreci anlatılmaktadır.

2. FITNESS MERKEZ BİNASININ TASARIM SÜRECİ

Kayalı Kampüsü Fitness Merkezi Binası, Üniversitenin Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığına bağlı olarak, kampüsün sosyal ve sportif ihtiyaçlarını karşılamak için öğrencilere, akademik ve idari personele hizmet vermektedir. Binanın mimari tasarımı için Kırklareli Üniversitesi Rektörlüğü tarafından, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi Soner Yeler görevlendirilmiştir. 2014 yılında mimari tasarımı, 2015 yılında da inşaat süreci tamamlanan bina 26.07.2016 tarihinde hizmete girmiştir.

Yerleşke planlamasında yeri önceden belirlenmiş olan binanın tasarımında, üniversitenin kampüs planlama yaklaşımları, ayrılan bütçe belirleyici olmuştur. Planlama yaklaşımlarında tasarım alanının, Düzenli'nin (2017) belirttiği gibi, diğer spor alanları ile ilişkilendirildiği, odaklanmış alanlar sağlandığı, yapıların boyutsal büyüklükleri göz ardı edilerek manzaraya odaklanıldığı görülmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Odaklanmış Açık Alanların Planlanması

Kaynak: (Düzenli vd, 2017)

Fitness Merkezi Binasının mimari tasarım sürecinde, bilgi toplama, analiz, sentez ve değerlendirme aşamaları dikkate alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Kırklareli Üniversitesi Fitness Merkez Binasının Mimari Tasarım Süreci ve Gelişim Şeması

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ FITNESS MERKEZ BİNASININ MİMARİ TASARIM SÜRECİ			
Bilgi Toplama	Analiz	Sentez	Değerlendirme
Harita Ölçüm Yasa ve yönetmelikler Uydu görüntüleri Örnek projeler	Doğal çevre Kültürel Çevre Sosyal Çevre Ekonomik Çevre Teknolojik Çevre Algısal Çevre	Tasarım algısı, Kullanıcının beklentileri İşverenin istekleri Leke Çalışmaları Ön (Avan) Proje	Kesin (Uygulama)Proje Detay (İmalat Detayı) Proje
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ FITNESS MERKEZ BİNASININ GELİŞİM ŞEMASI			

Bilgi toplama aşamasında; literatür araştırmaları yapılmış, ulusal ve uluslararası ölçekte fitness merkezleri örnekleri ile yönetmelikler incelenmiştir. Ayrıca, proje alanı ile ilgili veriler, haritalar, ölçümler, uydu görüntüleri elde edilmiştir. **Analiz aşamasında;** elde edilen bilgiler doğrultusunda üniversite yönetimi ve Yapı İşleri Daire Başkanlığı ile görüşmeler yapılmış, bunun sonucunda çevre koşulları (doğal, kültürel, sosyal, ekonomik, teknolojik, algısal...) da dikkate alınarak mimari tasarıma yön verecek kararlar ve ihtiyaç programı oluşturulmuştur. **Sentez aşamasında;** temel fikirler, istekler ve beklentiler doğrultusunda ön eskizler yapılarak alternatif tasarımlar oluşturulmuş ve üniversite yönetimine sunulmuştur. **Değerlendirme aşamasında;** alternatif tasarımlar işlevsellik, konfor, güvenilirlik, ekonomiklik ve estetik nitelikler çerçevesinde değerlendirilerek uygulaması yapılacak projeye karar verilmiştir. Uygulama ve ihale süreci için gerekli imalat detay çizimleri de hazırlanarak tasarım süreci tamamlanmıştır.

Fitness Merkezi Binası tasarımı genel olarak kare plan düzeninin üçe bölünmesi ile oluşturulmuştur. Kütle biçimlenişinde de vurgulanan bu parçalanma, iç mekânda sade, algılanabilir ve kolay ulaşılabilir bir sirkülasyonun yaratılmasına imkân tanımıştır (Tablo 1).

Tasarıma ait değerlendirmeler, çalışma kapsamında yerleşim, kütle biçimlenişi ve cephe kurgusu, iç mekân organizasyonu başlıkları altında kapsamlı olarak açıklanmaktadır.

2.1. Yerleşim

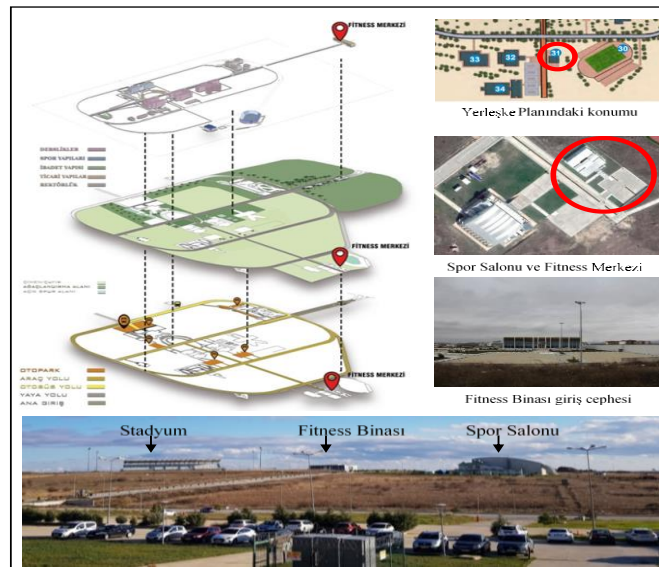
Kayalı Kampüsü Kırklareli-Koçaz yolunun sekizinci kilometresinde, Kırklareli ili kent merkezine bağlı ve 17 km uzaklıkta konumlanmaktadır ve 3,580 dönümlük bir alana sahiptir. Fitness Merkez Binası, Kayalı Kampüsünün yerleşke planına göre (Şekil 2) kampüsün güneydoğusunda, kuzeydoğu-güneybatı aksında konumlanan, farklı işlevleri kapsayan spor tesisleri bölgesinde yer almaktadır. Mevcut durumda, yerleşim planına göre, Fitness Merkez Binasının sağ tarafında stadyum, solunda ise kapalı spor salonu bulunmaktadır (Şekil 2, 3).

Şekil 2. Kayalı Kampüsü yerleşke planı (Google Earth, 2021)

Fitness Merkezine ulaşım, kampüs meydanının kuzeybatı-güneydoğu aksında düzenlenen yoldan, kampüs girişi ile bağlantılı çevre yolundan ve bağlantılı diğer çevre yollarından sağlanmaktadır. Planlama ilkelerine göre, spor alanlarının gürültüden soyutlanmış ana ulaşım aksından uzakta konumlanmaları (Büyükaşahin Sıramkaya ve Çınar, 2012; 61-72) istenmektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda yer seçimi yapılmış binaya ulaşım yaya olarak, bisiklet ile ve otomobil ile sağlanmaktadır. Bina, kampüs içi ulaşım araçları henüz hizmet vermediğinden, çarşı meydanına ve fakülte binalarına uzak (yaklaşık 670 m.) kalmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Kayalı Kampüsü spor tesislerinin ve Fitness Merkez Binasının planlama yaklaşımları, 2021

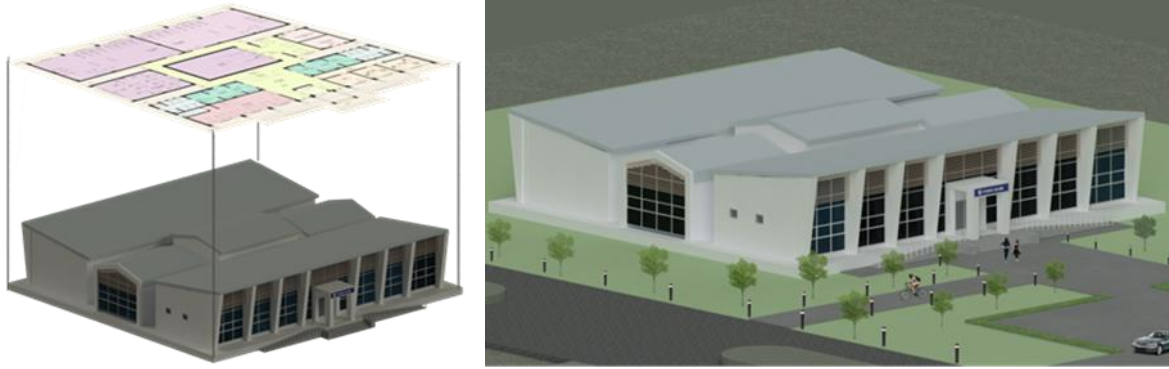

Kampüs yerleşiminde spor alanları, fakülte binalarına göre daha üst kottadır ve her yerden görülebilme imkânına sahiptir. Bu nedenle, araziye kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda yerleştirilen binada, giriş güneydoğuda, fakülteler yönünde düzenlenerek binaya davetkâr bir özellik kazandırılmıştır. Ancak, iklim koşullarının sert olmasından dolayı, girişte ayrıca rüzgârlık planlanmıştır. Giriş kotu, zeminden 80 cm yukarıdadır ve herkesin erişebilirliğinin sağlanabilmesi için girişte çift yönlü rampalar düzenlenmiştir. Ayrıca, girişin karşısında düzenlenen otoparkta (40 araçlık) engelliler için de 2 araçlık yer ayrılmıştır. 820 m2 kapalı alana, 1073 m2 oturma alanına ve 3550 m2 de açık alana sahip olan merkezin çevresi, yollar ve otopark dışında kalan alanlar, yeşil alan olarak düzenlenmiştir. Binanın çevresine yeni dikilen ağaçların küçük olmasından dolayı çevre ve kampüs manzarası açıktır (Şekil 3).

2.2. Kütle Biçimlenişi ve Cephe Kurgusu

Tek katlı ve kompakt olarak planlanan binada, plan şeması olduğu gibi kütlede yansıtılmıştır. Kütleli hareketlendirmek için yatay akslarla bölünerek bina üç bölüm şeklinde düzenlenmiştir. Bu parçalı düzenin çatıda da hissedilmesi hedeflenmiştir. Simetrik bir düzende planlanan çatıda, ön ve arka bölümlerde tek yöne eğimli çatı, ortadaki bölümde ise kademeli beşik çatı kurgulanmıştır (Şekil 4).

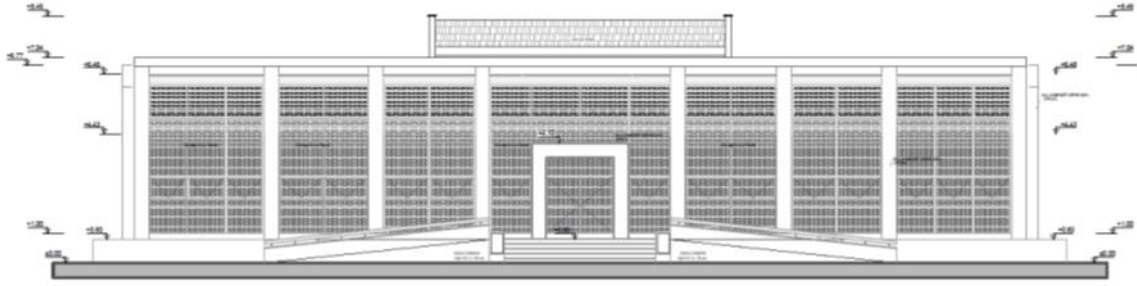
Şekil 4. Bina plan şemasını yansıtan kütle biçimlenişi

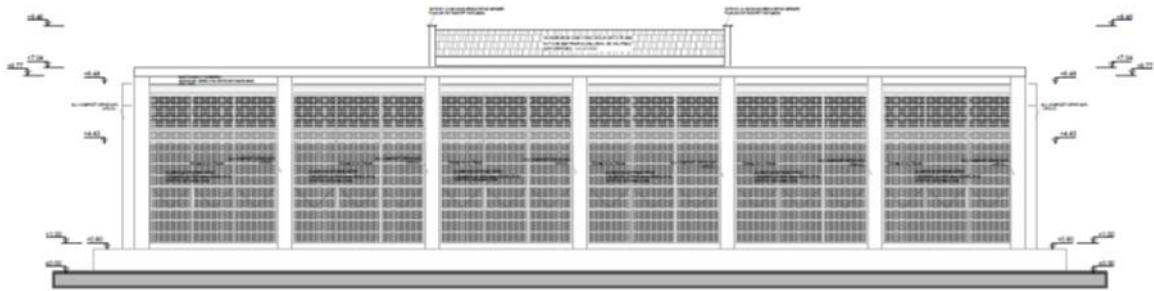
Kaynak: (Yazar, 2021)

Yapının ön cephesi ve arka cephesi tamamen camla kaplanmıştır. Her iki cephede de belirli bir düzende yerleştirilen taşıyıcı elemanlar, cepheden taşmalı olarak düzenlenerek cepheye hareket kazandırılmıştır. İç mekân işleyişi de dikkate alınarak düzenlenen yüksek cam cephelerde, zeminden genişleyerek saçaklarda sonlanan taşıyıcı elemanlar ve bunların arasında kalan güneş kırıcılar cephe tasarımının ana kurgusunu oluşturmaktadır. Giriş cephesi, çıkıntılı olarak düzenlenen sütunlu bir giriş saçağı, geniş merdivenler ve çift yönlü düzenlenmiş rampa ile vurgulu hale getirilmiştir. Sol yan cephede, ortadaki duvar cam olarak düzenlenirken sağ yan cephe ise tamamen sağır olarak düzenlenmiştir. Kütleli parçalı yapısından dolayı arada kalan açık mekânlar, tuvalet, soyunma odası, enerji odası gibi ara mekânların doğal yoldan aydınlatılması ve havalandırılmasını da sağlamıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, bina yönelimine ve iç mekân işleyişine göre oluşturulan cephe düzeni, spor mekânlarında aktivitelerin rahat bir şekilde yapılmasına imkân verirken doğal manzaranın ve kampüs manzarasının da izlenmesine imkan tanımaktadır (Şekil 5, 6, 7, 8, 9).

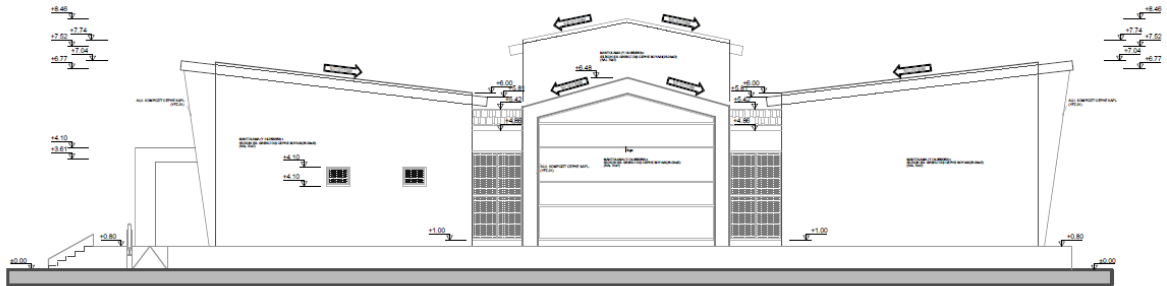
Şekil 5. Fitness Merkez Binasının ön görünüşü, Uygulama Projesi, Yeler, 2014

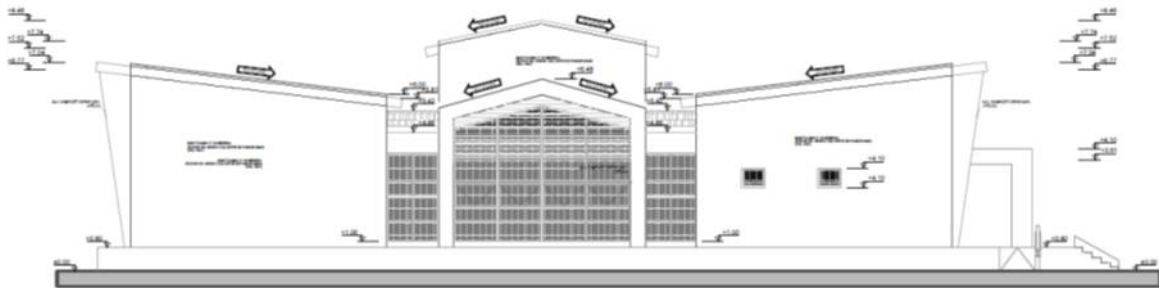
Şekil 6. Fitness Merkez Binasının arka görünüşü, Uygulama Projesi, Yeler, 2014

Şekil 7. Fitness Merkez Binasının sağ yan görünüşü, Uygulama Projesi, Yeler, 2014

Şekil 8. Fitness Merkez Binasının sol yan görünüşü, Uygulama Projesi, Yeler, 2014

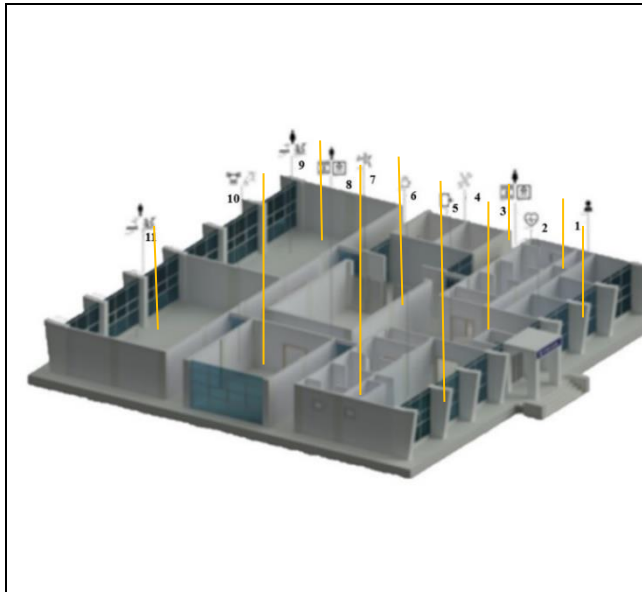
Şekil 9. Fitness Merkez Binasının cephe özellikleri, 2021

2.3. İç Mekân Organizasyonu

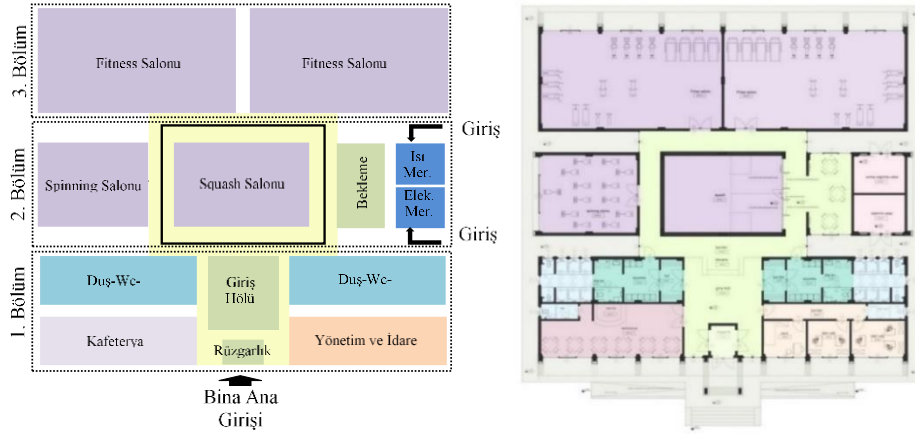
Fitness merkezi, 820 m² kapalı mekânda, aynı anda 100 kişiyi bulundurma kapasitesine sahiptir. Çok kapsamlı tutulmayan yapı programı içerisinde, iç mekan organizasyonunun ana hedefi, sirkülasyon alanlarını minimumda tutarak kullanıcıların kolay bir şekilde mekanlara yönlendirilmesini sağlamaktır. Bu nedenle dolaşım, oldukça açık ve basit bir şekilde düzenlenmiştir. Giriş aksında düzenlenen giriş holü ve tam merkezde planlanan squash stüdyosu etrafında düzenlenen 170 cm genişliğindeki koridor ile tüm mekanlara ulaşılmaktadır. İç mekan organizasyonunda üç parçalı bir plan düzeni, işlevlerin ayrılmasını ve mekanların algılanabilirliğini kolaylaştırmıştır (Şekil 10, 11, 12).

Şekil 10. Fitness Merkez Binasının ihtiyaç programı

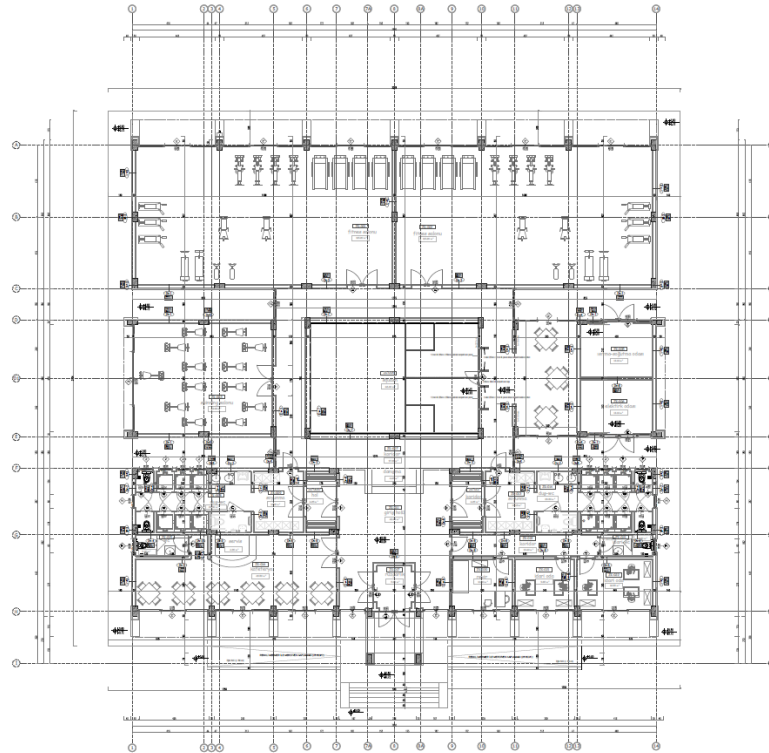

No	Mekan İsmi	Alan
1	İdari bölüm	36.80 m ²
2	Revir	10.00 m ²
3	Kadın soyunma+duş	39.90 m ²
4	Teknik birimleri	26.20 m ²
5	Giriş holü	42.65 m ²
6	Kafeterya	60.20 m ²
7	Squash atolyesi	62.40 m ²
8	Erkek soyunma +duş	39.90 m ²
9	Kadın fitness bölümü	115.20 m ²
10	Spin Bike Salonu	42.80 m ²
11	Erkek fitness bölümü	115.20 m ²

Şekil 11. Fitness Merkez Binasının işlevsel analizi, 2021

Şekil 12. Fitness Merkez Binası Planı, Uygulama Projesi

Kaynak: (Yeler, 2014)

İlk bölümde; rüzgarlıklı bir giriş holü ve bu hol ile bağlantılı, danışma, idare bölümü, kafeterya, kadınlar ve erkekler için soyunma, duş ve tuvaletler yer almaktadır. Bina girişinin güneydoğu yönünde olmasına rağmen, dış mekândan kontrollü bir şekilde iç mekân ortamına geçiş yapmayı sağlayan bir rüzgarlık tasarlanmıştır. Giriş holünde bir danışma yer almaktadır. Girişin sağında bir koridor ile ayrılmış idare bölümünde revir, 2 adet idari oda ve tuvalet yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca, spor öncesinde beklemek, sonrasında ise dinlenmek ve sosyalleşmek amacıyla kafeterya düzenlenmiştir. Kafeterya ve idari bölüm, cam cephe düzeni ile doğrudan dışarıyla görsel bağlantı sağlayabilmektedir. Soyunma odaları, giriş holünün sağ ve solunda, cinsiyetlere göre ayrı olarak düzenlenmişlerdir. Kıyafet değiştirme, saklama, duş alma ve tuvalet gibi temel işlevlerin yer

verildiği bu mekânlarda engelliler için de tuvaletler tasarlanmıştır. Fitness merkezinde, sağlık ve temizlik koşullarının ön planda tutulması nedeniyle, binanın bu bölümü, dışarıdan gelenlerin ilk karşılandığı bölümdür. Kullanıcılar, ancak soyunma odalarında kıyafetlerini değiştirdikten sonra, bu mekânlarla bağlantılı koridorlardan temiz olan spor mekânlarına geçebilmektedir. Danışma masası, bir bakıma giriş holünden spor mekânlarına doğrudan geçişi engelleyecek nitelikte konumlandırılmıştır (Şekil 13).

Şekil 13. Fitness Merkez Binasının giriş holü, koridor, soyunma odası, duş ve tuvaletleri, 2020

İkinci bölüm ve **üçüncü bölüm** spor mekanlarına ayrılmıştır. **İkinci bölümün** ve binanın tam merkezinde; ortak kullanımlı squash kortu ve karşısında bekleme alanı, solda spinbike salonu bulunmaktadır. Ayrıca, bekleme alanına bitişik, dışarıdan girişleri olan 2 adet teknik oda (elektrik ve ısıtma-soğutma odası) yer almaktadır. **Üçüncü bölümde**; aynı boyutlarda kadın ve erkekler için ayrı düzenlenmiş fitness salonları bulunmaktadır (Şekil 14).

Şekil 14. Fitness Merkez Binasının spor mekânları, 2020

Kadınlar için fitness salonu

Erkekler için fitness salonu

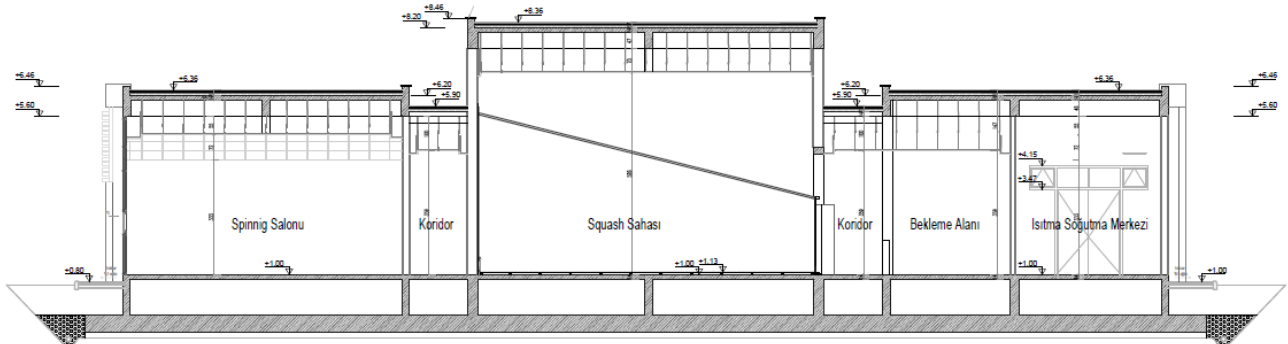
Spinbike salonu

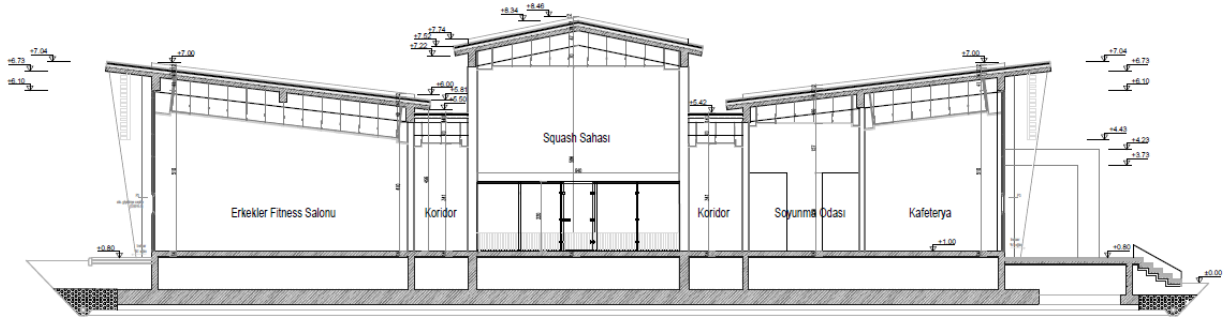
Kadınlar için fitness salonu

Genel olarak tasarımda; ön cephede yer verilen kafeterya ve idari birimler, arka ve sol cephede yer verilen spor mekânları, yüksek cam cepheler sayesinde çevre ve manzara ile doğrudan ilişki kurabilmektedir. Binada, uygun hava değişimini doğal yollarla sağlayacak bir tasarım anlayışı öngörülmüş, pasif havalandırma sistemlerine ek olarak mekanik havalandırma sistemlerine de yer verilmiştir. Islak hacimlerin ve teknik birimlerin aydınlatma ve havalandırmaları ile teknik birimlerin girişleri, kütleler arasında kalan açık mekânlardan sağlanabilmektedir. Mekân yükseklikleri, mekânların işlevlerini ve mekanik sistemleri göz önünde bulundurarak farklı tutulmuştur. Doğal aydınlatma ile ilişkilendirilen cephe anlayışıyla bütünleşen iç mekân kurgusu, mekânların çok ferah olarak nitelendirilmesine imkân sağlamıştır (Şekil 15, 16).

Şekil 15. Fitness Merkez Binası A-A Kesiti, (Uygulama Projesi-Yeler, 2014)

Şekil 16. Fitness Merkez Binası B-B Kesiti, (Uygulama Projesi-Yeler, 2014)

3. SONUÇ

Düzenli (2019)'nin de belirttiği gibi, kampüs spor alanları öğrencilere sağlıklı yaşam, fiziksel olarak yeterli olma ve beceri geliştirme imkânı sunmakta, öğrencilerin üniversite tercihini etkilemekte, eğitime devam etmelerini kolaylaştırmakta, liderlik ve birlikte öğrenme gibi çeşitli konularda katkılar sağlamaktadır. Spor mekânları arasında en çok tercih edilen ise fitness merkezleri olmaktadır. Bu bakış açısıyla, Kırklareli Üniversitesi Fitness Merkez Binasının tasarım süreci, kampüs yaşamına katkıları göz önünde bulundurularak gelişim göstermiştir. Tasarımda, iç mekân kurgusunu yansıtan kütle biçimlenişi ve cephe düzeni ile modern bir tarz yaratılmış ve üniversitenin kurumsal kimliğe de katkıda bulunulmuştur. Mekân türü, mekân boyutları, iç mekân yüksekliği, malzeme seçimi ve iç mekân konfor koşullarının sağlandığı ve kullanıcı ihtiyaçlarına cevap veren bir tasarım olmuştur. Tasarımın getirdiği bu özellikler ile Fitness Merkezi Binası; genç öğrencileri, öğretim elemanları ve diğer üniversite çalışanları ile buluşturan, sürekli olarak kullanım yoğunluğu olan, diğer spor mekânlarına göre kampüs yaşamında odak noktası olan bir bina olmuştur. Sonuç olarak, bir kampüs içinde yer alan Fitness Merkez Binasının mimari tasarım sürecine odaklanan bu çalışma, benzer nitelikteki spor yapıları için ihtiyaç programının oluşturulması, mekân organizasyonlarının ve mekân gerekliliklerinin tanımlanmasına olanak sağlamaktadır.

BİLGİ: Bu çalışma, yazarın mimari tasarımını yaptığı Kırklareli Üniversitesi Kayalı Kampüsü Fitness Merkez Binasının projesinden üretilmiştir.

KAYNAKÇA

- Ağan, H., (2000). Design Criteria of in-Campus Sport Facilities with Reference to World University Sports Competitions a Case Study in IZTECH Campus, Master Thesis, IZTECH, İzmir.
- Aydın, D., 2003, "Üniversite Kampüs Tasarımı Üzerine Düşünceler", S.Ü. İletişim Fakültesi Uygulama Gazetesi, Sayı 50, Konya.
- Büyükşahin Sıramkaya, S. ve Çınar, K. (2012). Üniversite Kampüs Yerleşkelerinde Ortak Kullanım Mekânlarının İncelenmesi: Selçuk Üniversitesi Alâeddin Keykubat Kampüsü Örneği. *Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 27(3): 61-72.
- Çevik, H , Yılmaz, E , Korkmaz, A . (2019). Kampüste Spor Deneyimi: Üniversite Öğrencilerinin Kampüs Rekreasyonel Spor Deneyiminin İncelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (3) , 346-359.
- Düzenli T., Mumcu S., Akyol D., (2017). Üniversite Kampüsü Açık Mekânlarının Gençler Tarafından Kullanım Amaçlarının Belirlenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10:766- 772.

Yeler, S. (2021). Architectural Design Process of Kırklareli University Fitness Center Building. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 4 (1): 53-64

- Er, F., (2010). Düzenli Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Uygunluk Düzeyleriyle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erçevik, B. ve Önal, F., (2011). Üniversite Kampüs Sistemlerinde Sosyal Mekân Kullanımları, *MEGARON*, 6(3):151-161.
- Harrison, A. ve Hutton, L., (2013). Design for the Changing Educational Landscape: Space, Place and the Future of Learning. *Routledge*, 1st Edition, p. 186.
- Resmi Gazete, (2007). Türkiye Vücut Geliştirme ve Fitness Federasyonu Özel Spor Salonları Talimatı.

TÜRKİYE TURİZM DESTİNASYON GÖRÜNTÜLERİNDE ALGISAL VE MEKANSAL PEYZAJ ETKİNLİĞİ

INVESTIGATION OF TURKISH TOURISM DESTINATION IMAGES IN TERMS OF PERCEPTUAL AND SPATIAL LANDSCAPE EFFICIENCY

Esra Özhançıl¹

Özet

Turizm destinasyonları ulusal ve uluslararası turizmin odağında yer almaktadır. Genellikle hedef tek bir varış noktasının bir süreliğine ziyaret edilmesidir. Her nokta kendine özgü değerleri ile cazip etkiler barındırmakta, yakın çevreleri ile bir bütün oluşturmaktadır. Günümüz bilişim ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, kitleleri interneti ve teknolojilerini kullanır hale getirmiştir. Yaşamsal gereksinim ve planlamalarını internet üzerinden gerçekleştiren insanlar, turizm pazarıyla ilk teması bu yoldan gerçekleştirmekte, aşına olduğu ya da ilk defa gördüğü peyzajlar hakkında fikir sahibi olmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada; ülke ekonomisi ve doğal /kültürel değerleri açısından büyük öneme sahip turizm tanıtım stratejilerinin parçası olan görsellerin analiz edilmesi ve bilimsel yaklaşımla etkin özelliklerin ortaya konması amaçlanmıştır.

Turizm Bakanlığı Goturkey Türkiye Seyahat Rehberinde bulunan destinasyon ve popüler destinasyon başlıkları altında yer alan görsel içerikler kullanılarak, görüntülerin algısal peyzaj açısından analizi yapılmıştır. Materyal olarak seçilen 31 destinasyon görüntüsüne Algısal ve Mekânsal Peyzaj Etkinlik Analizi uygulanmış, görüntüler peyzaj parametreleri ve algısal unsurlardan oluşan 14 etkin unsur (kültürel peyzaj, tarihi doku, arazi formu, jeolojik/coğrafi oluşum, bitki örtüsü, su varlığı, hayvan varlığı, insan varlığı vb) açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca 46 popüler destinasyon görüntüsü 17 etkin unsur kültürel peyzaj, tarihi doku, arazi formu, jeolojik /coğrafi oluşum, bitki örtüsü, hayvan varlığı, su varlığı, insan varlığı, kıyı çizgisi, suya dayalı aktivite, nadir bulunma, yer düzeyinde vista gerçekliği vb) açısından değerlendirilmiştir.

Seçilen görüntülerin başarılı bir çeşitlemeye sahip olduğu, nadir bulunma, hakim renk, kültürel peyzaj, arazi formu, yer düzeyinde vista gerçekliği ve tarihi dokudan oluşan algısal ve mekânsal unsurlarının etkinliğinin öne çıktığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Destinasyon, algısal peyzaj, turizm tanıtımı.

Abstract

Tourism destinations are at the center of national and international tourism. Usually the goal is to visit a single destination for a period of time. Each point has attractive effects with its unique values and forms a whole with its close surroundings. Advances in today's information and communication technologies have made the masses use the internet and technologies. People who realize their vital needs and planning over the internet make their first contact with the tourism market this way, and have an idea about the landscapes they are familiar with or have seen for the first time. In this context, in this study; It is aimed to analyze the visuals that are part of the tourism promotion strategies which are of great importance in terms of the national economy and natural/cultural values, and to reveal the effective features with a scientific approach.

Using the visual contents under the destination and popular destination titles in the Ministry of Tourism/Goturkey Travel Guide, the images were analyzed in terms of perceptual landscape. Perceptual and Spatial Landscape Efficiency Analysis was applied to 31 destination images selected as material, the images

¹PhD, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni., Engineering-Architecture Faculty, eozhançıl@nevsehir.edu.tr, ORCID:0000-0003-2789-6380

were evaluated in terms of a total of 14 landscape parameters and perceptual elements (cultural landscape, historical texture, land form, geological/ geographical formation, vegetation, water presence, animal presence, human existence. etc). In addition, 46 popular destination images were evaluated in terms of 17 active elements (cultural landscape, historical texture, land form, geological/ geographical formation, vegetation, animal existence, water presence, human presence, coastline, water-based activity, rarity, ground level vista reality etc.)

It has been determined that the selected images have a successful diversification, the efficiency of perceptual and spatial elements consisting of rarity, dominant color, cultural landscape, land form, ground level vista reality and historical texture stand out.

Keywords: Destination, perceptual landscape, tourism promotion.

1. GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütüne göre; sürdürülebilir turizm gelişimi, geniş katılım ve fikir birliği oluşturmayı sağlamak için tüm ilgili paydaşların bilinçli katılımını ve güçlü siyasi liderliği gerektirir. Sürdürülebilir turizmi başarmak sürekli bir süreçtir ve etkilerin sürekli izlenmesini, gerektiğinde gerekli önleyici ve / veya düzeltici önlemlerin alınmasını gerektirir (Anonim, 2021).

Sürdürülebilir turizmin gerçekleştirilmesinde temel ön koşullar arasında, ideal bir yönetim ve pazarlama anlayışının hâkim olmasıdır (Sezgin ve Karaman, 2008). Bilgi teknolojisindeki hızlı gelişmeler, son yıllarda, turizm ve seyahat sektöründe farklı niteliklere sahip dağıtım kanallarının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Nitekim, bilgi teknolojilerinin kullanma yoğunluğu ve turizm bölgelerinin bu araçlardan yararlanarak pazara ne kadar yaklaşılabildikleri gibi konuların, turizm bölgelerinin gelecek yıllarda rekabet edebilirliği üzerinde daha da etkili olacağı dile getirilmektedir (Sarı ve Kozak, 2005).

İnsanlar her geçen gün daha fazla hayatın her alanından memnuniyet elde etme tutumunu sergilemekte ve seyahat, potansiyel turisti tatmin edici bir işten ve keyifli bir ev hayatından uzaklaştırmak için ekstra şeyler sağlamak durumundadır (Krippendorf, 1987). Destinasyon pazarlaması, bölgesel kalkınma stratejik planı ile koordine edilmesi gereken turizm politikasının gerçekleştirilmesini kolaylaştırır. Destinasyonların pazarlanması, turizm etkilerinin optimizasyonuna ve bölge için faydaların maksimize edilmesine de rehberlik etmelidir (Buhalis, 2000).

Destinasyonlar, tüketicilere entegre bir deneyim sunan turizm ürünlerinin karışımıdır. Geleneksel olarak destinasyonlar, bir ülke, bir ada veya bir kasaba gibi iyi tanımlanmış coğrafi alanlar olarak kabul edilir (Hall, 2000; Davidson & Maitland, 1997; Buhalis, 2000). Bununla birlikte, bir destinasyonun, seyahat programlarına, kültürel geçmişlerine, ziyaret amaçlarına, eğitim düzeylerine ve geçmiş deneyimlerine bağlı olarak tüketiciler tarafından öznel olarak yorumlanabilen algısal bir kavram olabileceği giderek daha fazla kabul edilmektedir (Buhalis, 2000).

Türkiye turizm sektörü arz ve sosyo-ekonomik özellikleri açısından bölgelere göre önemli farklılıklar göstermektedir. Farklı bölgelerde gerçekleşen iç ve dış turizm talebi de farklı kalıplara sahip olduğundan, birbirine benzer özellikleri içeren yörelerin destinasyonlar halinde gruplandırılması ve turizm planlama ve pazarlama faaliyetlerinin bu destinasyonlar itibariyle uygulanması önem kazanmaktadır. Böylece turizmde deniz, kum, güneş odaklı talep yapısının ve bu ürünlere dayalı bölgelere bağlı kalma riskinin azaltılması ve turistik ürünlerin çeşitlendirilmesi mümkün olabilecektir (Ersun ve Arslan, 2011).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planında yer verilen Turizm Sektörünün Geliştirilmesine Yönelik Stratejiler başlığı altında Tanıtım ve Pazarlama Stratejisi; “ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi, ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması” olarak ifade edilmiştir. Stratejiler maddeler halinde sıralanmış, bilimsel desteğin önemi, dünya turizm pazarının eğilim ve özellikleri, pazarın güçlü, zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin (GZFT) tespiti, halkla ilişkiler, devlet ve özel sektör birlikteliği, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı gibi konular üzerinde durulmuştur. Tüm bunların yanında imaj sürekliliği sağlamanın önemi ifade edilmiştir (Anonim, 2020a).

İnternetin tanıtım ve pazarlamada etkin kullanımı vurgulanarak, dünya nüfusu değişimi paralelinde daha çok üçüncü yaş grubunun hedef alınması gerekliliği ifade edilmiştir. Pazarlama eylemlerinde; varış noktaları olarak ifade edilen değerlerin üstünlüğünün vurgulanması, markalaşma, gelir artışı, Akdeniz çanağındaki diğer noktalardan üstünlük, sürdürülebilir turizm ürünlerinin tanıtımı ve geleneksel ve çağdaş olma gibi unsurların vurgusuyla pazardaki payın artırılması hedeflenmiştir (Anonim, 2020a).

Turizm pazarlamasına ilişkin araştırmalar incelendiğinde bunların daha çok; turist gruplarını tanımlayıcı, turist gruplarının özellikleri ile turizme katılım biçimleri arasındaki ilişkileri belirleyen, turizm çekiciliğinde rol oynayan faktörleri test edici ve turistlerin ülke tercihleri kararlarını tahmin edici araştırmaları alanında yapıldığı görülmektedir (Ersun ve Arslan, 2011; İslamoğlu, 1989).

Turizm destinasyonu; aynı kültür, iklim ve doğa koşullarına sahip, doğal ve kültürel zenginlikleri olan, müşterilere sunulabilecek o bölgeye özgü aktiviteler geliştirmiş, konaklama, beslenme, ulaşım ve iletişim olanaklarına sahip, kamusal hizmetlerin sunulduğu turist çekim merkezlerinden oluşan, belli bir marka ve imajı bulunan coğrafik alandır (Bahar ve Kozak, 2005; Ersun ve Arslan, 2011). Turizm destinasyonu, yerel ölçekte sunulan mal, hizmet ve tatil deneyimlerinin bileşiminden oluşan, turistler için cazip kabul edilebilecek farklı doğal çekicilikler ve özellikleri barındıran yerlerdir. Bir diğer tanıma göre ise, tüketicilerin, turizm için tercih edecekleri seyahat türüne, kültürel geçmişlerine, ziyaret amaçlarına, eğitim düzeylerine ve geçmiş deneyimlerine göre farklı şekillerde yorumlanan algısal bir kavramdır (Şengel vd., 2014).

Tüm bu algı örgüsü içinde, turist kitlelerinin ilk algısal noktası olan destinasyon görüntüleri, içerdiği etkin unsurlarla önem kazanmaktadır. Algısal peyzaj analiz çalışmalarında gerçek peyzajın yerini tutucu olarak nitelendirilen peyzaj görüntüleri, destinasyon tanıtımında daha da önemli bir yer tutmaktadır.

Peyzaj algısını belirleyen, manzara güzelliği algısında etkin algısal faktör ve peyzaj parametreleri, algı ve tercih çalışmalarının ana iskeletini oluşturmuştur (Ulrich 1986; Kaplan and Kaplan, 1989; Arriaza et al., 2004 vb.). Peyzajın güzel, doğal, canlı, etkileyici, çekici, huzurlu güvenli vb. biçimlerde tanımlanmasını sağlayan doğal veri ve bileşenlerin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Destinasyon tanıtımlarında yer verilen görüntülerin algısal peyzaj yapısı açısından analiz edilmesi; genel çerçevenin ortaya konması ve mevcut yaklaşımın bilimsel tabanda değerlendirilmesi açısından gereklidir. Uluslararası bir doğa ve kültür alışverişi anlamına da gelen turizm faaliyetleri bilinçli ve bilimsel bir zeminde gerçekleşmelidir. Bu amaçlarla gerçekleştirilen bu çalışmada; ülke turizm tanıtım yaklaşım ve stratejileri, hedef kitle ile ilk temasın sağlandığı gerçek peyzajın yerine geçen görüntüler üzerinden ele alınmıştır. Bu bağlamda ülke ekonomisi ve doğal /kültürel değerleri

açısından büyük öneme sahip turizm tanıtım stratejilerinin parçası olan görsellerin analiz edilmesi ve bilimsel yaklaşımla etkin özelliklerin ortaya konması amaçlanmıştır.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

2.1. Materyal

Çalışmanın materyalini T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan Goturkey Türkiye Seyahat Rehberi Rehberinde (Anonim, 2020a) bulunan *destinasyon ve popüler destinasyon başlıkları* altında yer alan görsel içerikler oluşturmaktadır.

Destinasyon kataloğu ülke coğrafi bölgeleri bazında sınıflandırılmış, iller düzeyinde verilmiştir. Çalışmada her coğrafi bölgede sayısı 3 ile 6 arasında değişen, farklı illere (27 il) ait toplam 31 görüntüye yer verilmiştir. Popüler destinasyon kataloğu ise doğa ve kültür temalı görüntüleri içermektedir. Destinasyon kataloğundan farkı daha çok deniz kıyısı ve deniz odaklı görüntülerin fazla olmasıdır. Bu görüntüler içinden doğa teması gözetilerek, kapalı çarşı ve dinsel kapalı mekan görüntüleri, kent merkezi gece görüntüsü (İstanbul), fauna görüntüleri (Dalyan-İztuzu-Muğla Caretta Caretta), salt kazı alanı görüntüleri (Çatalhöyük) gibi görüntülere çalışmada yer verilmemiştir. Bu katalogda toplam 46 görüntü çalışmaya materyal olarak alınmıştır. Bazı destinasyonların aynı görüntüleri her iki grup görüntü içinde (Destinasyon ve Popüler Destinasyon) yer almıştır (Karain Mağarası, Celsus Kütüphanesi- Efes, Kız Kulesi, Nemrut Dağı-Benzer görüntü).

2.1.1. Destinasyonlar

Destinasyon görüntüleri Akdeniz, Ege, Marmara, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu, Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgeleri bazında sınıflandırılmıştır. Her grup kendi sahip olduğu değerleri ile farklı görsel ve algısal unsurlar içermektedir.

Akdeniz Bölgesi görüntüleri Adana ve Antalya görüntülerinden oluşmaktadır. Görüntü içeriklerinde Anavarza kalesi, Alanya, Düden Şelalesi ve Karain mağarası yer almaktadır (Şekil 1)

Şekil 1. Akdeniz Bölgesi destinasyon görüntüleri

Ege Bölgesi görüntüleri İzmir, Aydın, Denizli ve Muğla illerinde yer alan varış noktalarını içermektedir. Bunlar; Celsus Kütüphanesi- Efes, Çeşme, İzmir sahil, Afrodizyas Antik Şehri, İztuzu ve Gümbet görüntüleridir (Şekil 2).

Şekil 2. Ege Bölgesi destinasyon görüntüleri

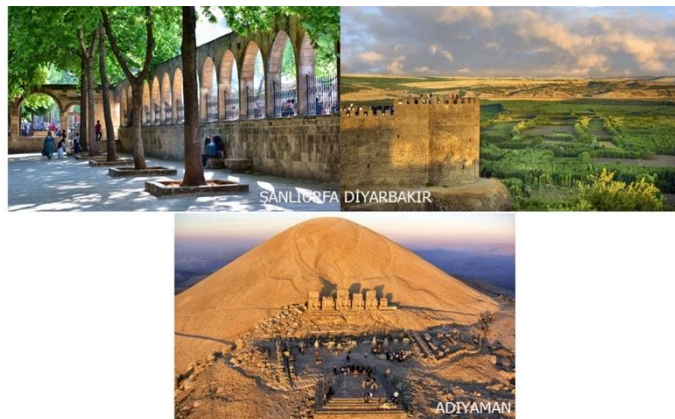
Marmara Bölgesi görüntüleri Edirne, Çanakkale, Bursa, Balıkesir ve İstanbul'da yer alan varış noktalarını içermektedir. Selimiye Camii, Assos Antik kenti (Behramkale), Cumalıkızık, Cunda Adası (Ayvalık) ve Kız Kulesi içerikte yer alan unsurlardır (Şeki 3).

Şekil 3. Marmara Bölgesi destinasyon görüntüleri

Şanlıurfa, Diyarbakır, Adıyaman illerinde yer alan değerler Güneydoğu Anadolu'ya ait destinasyonlarda yer alan illerdir. İçerikte Balıklıgöl, Hevsel Bahçeleri (Dicle Nehri kıyısı) ve Nemrut Dağı (Kâhta) yer almaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Güneydoğu Anadolu Bölgesi destinasyon görüntüleri

İç Anadolu Bölgesi varış noktaları Ankara, Niğde, Nevşehir, Kayseri, Eskişehir ve Konya illerinde yer almaktadır. Bunlar; Ulus, Aladağlar, Kapadokya, Kültepe Antik kenti, Battal Gazi Türbesi ve Meke Gölüdür (Şekil 5).

Şekil 5. İç Anadolu Bölgesi destinasyon görüntüleri

Trabzon, Bolu, Samsun ve Amasya illerine ait varış noktaları Karadeniz Bölgesinde yer almaktadır. Bunlar; Uzungöl, Yedigöller, Vezirköprü ve Amasya kent merkezidir (Şekil 6).

Şekil 6. Karadeniz Bölgesi destinasyon görüntüleri

Son olarak Doğu Anadolu Bitlis, Erzurum ve Van illerinde yer alan varış noktaları; Ahlat Selçuklu Mezarlığı, Yedigöller (İspir) ve Akdamar Adasıdır (Şekil 7).

Şekil 7. Doğu Anadolu Bölgesi destinasyon görüntüleri

2.1.2. Popüler Destinasyonlar

Bahsedildiği üzere bu grup farklı tema ve niteliklere sahip 46 görüntüden oluşmaktadır. Daha net algılanması açısından bu grupta yer alan deniz unsuru temalı popüler destinasyon görüntüleri; Kemer (Olimpos Beydağı Milli Parkı, Marina-2 görüntü), Kuşadası (3 görüntü), İztuzu-Dalyan, Muğla-Göcek (2 görüntü), Muğla-Fethiye (Liman, Kelebekler Vadisi, Ölüdeniz-3 görüntü), Bodrum (Yalıkavak, Turgutreis, Gümüşlük, Gümbet, Göltürkbükü, Torba, Gündoğan-12 görüntü), Aydın-Didim-Altınkum, Balıkesir-Ayvalık, Alaçatı, İstanbul görüntülerinden oluşmaktadır (Toplam 27 görüntü) (Şekil 8).

Doğa ve kültür temalı popüler destinasyon görüntüleri ise; Demre-Antalya, Bergama, Dalyan-Kaunos Antik kent, Pamukkale Hierapolis (Denizli), Apollon Tapınağı –Didim, Celsus Kütüphanesi- Efes, Göbeklitepe, Nemrut Dağı, Side Antik Kenti, Kapadokya, Safranbolu, Meke Gölü, Gönük Kanyon-Kemer, Bafa Gölü-Didim, Alaçatı, Göcek, Karain Mağarası, Dalyan Kaya Mezarları, Ayasofya Camidir. Toplam 19 destinasyon görüntüsüne yer verilmiştir (Şekil 8).

2.2. Yöntem

Çalışmanın yöntemi kapsamında, algısal ve mekânsal peyzaj değerlerinin ortaya konması hedeflenmiş, belirlenen her destinasyon grubu için bir değerlendirme skalası oluşturularak, görüntü bileşenleri etkin unsurlar açısından analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar literatüre ve alansal özelliklere göre değerlendirilmiştir.

Şekil 8. Popüler destinasyon görüntüleri

Coğrafi bölgelere göre destinasyonlar için Algısal ve Mekânsal Peyzaj Etkinlik Analizi uygulanmış, görüntüler peyzaj parametreleri ve algısal unsurlardan oluşan 14 etkin unsur açısından değerlendirilmiştir. Bu unsurlar; *kültürel peyzaj, tarihi doku, arazi formu, jeolojik/coğrafi oluşum, bitki örtüsü, su varlığı, hayvan varlığı, insan varlığı, nadir bulunma, yer düzeyinde vista gerçekliği, ayrıntısal netlik, mevsim hissi, hakim renk, ışıktı.*

Popüler destinasyonlar için Algısal ve Mekânsal Peyzaj Etkinlik Analizi uygulanmış, görüntüler 17 etkin unsur açısından değerlendirilmiştir. Bu unsurlar; *kültürel peyzaj, tarihi doku, arazi formu, jeolojik /coğrafi oluşum, bitki örtüsü, hayvan varlığı, su varlığı, insan varlığı, kıyı çizgisi, suya dayalı aktivite, nadir bulunma, yer düzeyinde vista gerçekliği, ayrıntısal netlik, ufuk çizgisi, mevsim hissi, hakim renk, ışıktır.*

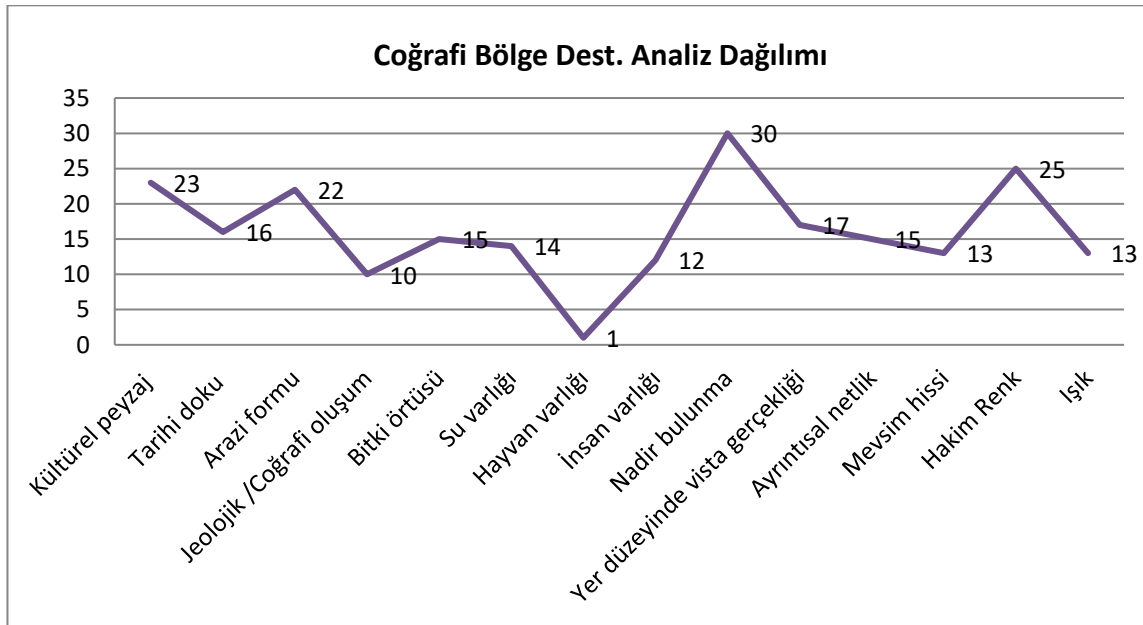
Skala üzerinde değerlendirmeler antik-etkin, etkin, kent-etkin, kısmen etkin, belirsiz ya da yok şeklinde belirtilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Destinasyonlar İçin Algısal ve Mekânsal Peyzaj Etkinlik Analizi

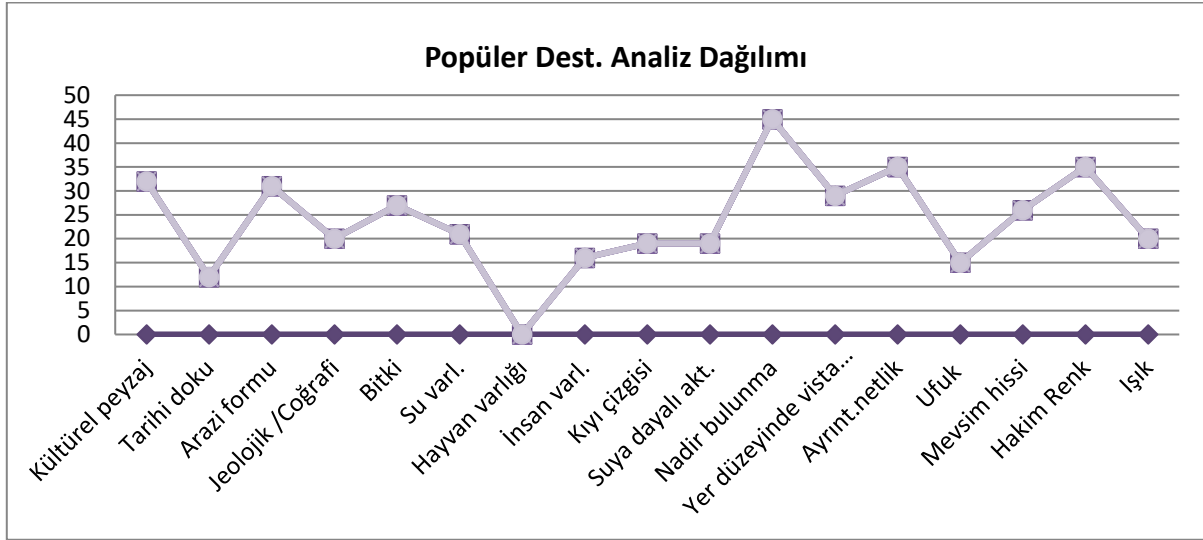
Coğrafi bölgelere göre destinasyonlar için yapılan Algısal Peyzaj Açısından Mekânsal Etkinlik Analizinde, nadir bulunma unsuru ilk sırada yer almıştır. Hakim renk ikinci sırada yer alana etkin unsurlar olurken, kültürel peyzaj ve arazi formu onu izlemiştir. Yer düzeyinde vista gerçekliği etkinlik oranı açısından beşinci sırada yer almıştır. Tarihi doku onu izleyen peyzaj parametresi olmuştur (Tablo 1, Grafik 1).

Grafik 1. Coğrafi bölgelere göre destinasyon görüntüleri için algısal ve mekânsal peyzaj etkinlik grafiği

Popüler destinasyonlar için yapılan Algısal Peyzaj Açısından Mekânsal Etkinlik Analizinde ise, nadir bulunma unsuru ilk sırada yer almıştır. Ayrıntısal netlik ve hakim renk ikinci sırada yer alana etkin unsurlar olurken, sırasıyla kültürel peyzaj, arazi formu ve yer düzeyinde vista gerçekliği ve bitki örtüsü onu izleyen etkinlik oranına sahip olmuştur (Tablo 2, Grafik 2).

Grafik 2. Popüler görüntüleri için algısal ve mekânsal peyzaj etkinlik grafiği

Deniz temalı popüler destinasyonlarda bunların dışında kıyı çizgisi, suya dayalı aktivite gibi unsurlar ön plana çıkmıştır. Ayrıca diğer görüntülerin aksine su varlığı ve mevsim hissi güçlü biçimde öne çıkmıştır.

Tablo 1: Coğrafi bölgelere göre destinasyon görüntüleri için Algısal ve Mekânsal Peyzaj Etkinlik Analizi

Bölge	ETKİN UNSUR														
	Dest. No	Kültürel peyzaj	Tarihi doku	Arazi formu	Jeolojik /Coğrafi oluşum	Bitki örtüsü	Su varlığı	Hayvan varlığı	İnsan varlığı	Nadir bulunma	Yer düzeyinde vista gerçekliği	Ayrıntısal netlik	Mevsim hissi	Hakim Renk	Işık
Akdeniz	1	Antik-Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-
	2	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-
	3	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin
	4	-	-	Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin
Ege	1	Antik-Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-
	2	Etkin	Kısmen Etkin	-	-	Etkin	Etkin	-	-	Kısmen Etkin	-	-	-	Etkin	-
	3	Etkin	-	-	-	-	-	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin
	4	Antik-Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-
	5	-	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	-	-	-	Etkin	-
	6	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-	-	-	Etkin	-
Marmara	1	Etkin	Etkin	-	-	-	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-
	2	-	-	Etkin	-	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin
	3	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
	4	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	-	-	Kısmen Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-
	5	Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin
G. Doğu A.	1	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Kısmen Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin

	2	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Belirsiz	-	Etkin	Etkin	Etkin
	3	Antik-Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	-	Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin
İç Anadolu	1	Kent-Etkin	-	-	-	Kısmen Etkin	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	-	Etkin
	2	-	-	Etkin	-	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-
	3	Etkin	-	Etkin	Etkin	-	-	-	-	Etkin	Belirsiz	-	-	Etkin	-
	4	Antik-Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	-
	5	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	-	Kısmen Etkin	-	Kısmen Etkin	Etkin	Etkin	-
	6	-	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin
Karadeniz	1	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	-
	2	Etkin	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
	3	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin
	4	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	-	Kısmen Etkin	Etkin	-	-
Doğu A.	1	Etkin	Etkin	Kısmen Etkin	-	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-
	2	-	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	Belirsiz	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
	3	-	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	--
	TOP.	23 5 Antik 17 Etkin 1 Kent Etkin	16 15 Etkin 1 Kısmen Etkin	22 21 Etkin 1 Kısmen Etkin	10 10 Etkin	15 14 Etkin 1 Kısmen Etkin	14 14 Etkin	1 1 Etkin	12 12 Etkin	30 26 Etkin 4 Kısmen Etkin	17 17 Etkin	15 13 Etkin 2 Kısmen Etkin	13 13 Etkin	25 25 Etkin	13 13 Etkin

Tablo 2: Popüler destinasyon görüntüleri için Algısal ve Mekânsal Peyzaj Etkinlik Analizi

Dest. No	ETKİN UNSUR																
	Kültürel peyzaj	Tarihi doku	Arazi formu	Jeolojik /Coğrafi oluşum	Bitki örüsü	Su varl.	Hayvan varl.	İnsan varl.	Kıyı çizgisi	Suya dayalı akt.	Nadir bulunma	Yer düzeyinde vista geç.	Ayrınt. netlik	Ufuk çizgisi	Mevsim hissi	Hakim Renk	Işık
1	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Kısmen Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	-
2	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
3	Etkin	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
4	Etkin	-	Etkin	Etkin	Kısmen Etkin	Etkin	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Kısmen Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin
5	Etkin	-	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
6	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-	Etkin	-	Kısmen Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin
7	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin
8	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Kısmen Etkin	-	Etkin	-	-
9	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	Kısmen Etkin	Etkin	Etkin	-	-
10	Kısmen Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	-
11	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin
12	Etkin	-	Kısmen Etkin	-	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	Kısmen Etkin	-	Etkin	-	Etkin
13	-	-	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	-	Etkin	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin
14	Etkin	-	-	-	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
15	Etkin	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-
16	Etkin	-	-	-	-	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-
17	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	-

18	Etkin	-	Kısmen Etkin	-	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Kısmen Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
19	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	-
20	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Kısmen Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
21	-	-	-	-	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-
22	Etkin	-	-	-	-	Etkin	-	-			Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
23	Etkin	-	Kısmen Etkin	-	Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Kısmen Etkin	-	Etkin	-	-
24	Etkin	-	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	- Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
25	Etkin	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	-	-	Kısmen Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
26	Etkin	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	-	-	Kısmen Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
27	Etkin		Etkin	-	Etkin	Etkin	-	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
28	Antik-Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	-
29	Antik-Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	-	Etkin	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin
30	Antik-Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
31	Antik-Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
32	Antik-Etkin	Etkin	-	-	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin
33	Antik-Etkin	Etkin	-	-	-	-	-	-	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin
34	Antik-Etkin	Etkin	Kısmen Etkin	-	-	-	-	-	-	-	Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin
35	Antik-Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	-	-	-	-	Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin

36	Antik- Etkin	Etkin	-	-	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin
37	-	-	-	-	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin
38	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	-	-	-	Etkin	-	Kısmen Etkin	-	Etkin	Etkin	-
39	-	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	-	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
40	-	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin
41	-	-	Etkin	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-
42	Etkin	-	-	-	Etkin	-	-	-	-	-	Etkin	-	-	-	Etkin	Etkin	-
43	Etkin	-	-	-	Etkin	-	-	-	-	-	Etkin	-	Etkin	-	Etkin	-	Etkin
44	-	-	Etkin	Etkin	-	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin
45	Antik - Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	Etkin	-
46	Antik ve Modern- Etkin	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	-	Etkin	-	-	Etkin	Etkin	Etkin	-	-	-	-
TOP.	32 20 Etkin 1 Kent Etkin 10 Antik Etkin 1 Antik ve Modern Etkin	12 12 Etkin	31 27 Etkin 4 Kısmen Etkin	20 20 Etkin	27 26 Etkin 1 Kısmen Etkin	21 21 Etkin	0	16 16 Etkin	19 17 Etkin 2 Kısmen Etkin	19 18 Etkin 1 Kısmen Etkin	45 45 Etkin	29 29 Etkin	35 26 Etkin 9 Kısmen Etkin	15 15 Etkin	26 26 Etkin	35 35 Etkin	20 20 Etkin

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Şüphesiz yirmi birinci yüzyılın nerdeyse tüm dünya toplumlarının hayatına getirdiği en büyük yenilik bilişim ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemelerdir. Her yaş ve her sosyal gruptan insan az çok interneti ve teknolojilerini kullanmakta, büyük bir bölümü tüm yaşamsal gereksinim ve planlamalarını internet üzerinden gerçekleştirmektedir. Bu durum internet içerisinde oluşan pazarında gücünün önemsenmesi gereğini doğurmaktadır.

Bu nispeten yeni durum ışığında tanıtımın her alanında olduğu gibi ülke tanıtımında da dinamikler değişmektedir. Farklı alanlarda etkin enstrüman ve araçla, dünya turizm pazarında hak ettiğimiz yerimizi koruma ve güçlendirme gereği açıktır. Bu bağlamda destinasyonlara yönelik tanıtım görüntüleri, kapının açıldığı ilk nokta olmaları dolayısıyla oldukça önemlidir. Dünyanın farklı yerlerinde yaşayan ve dolayısıyla yapı, brikim ve dolayısıyla beklentilerinin çeşitliliği geniş bir yelpazeye sahip olan hedef kitleyi, bu beklentilerin tümü açısından görebilmek gereklidir. Her ürün karşılığını bulduğunda değerlidir.

Ülkemiz doğal ve kültürel tüm değerleri ile çok geniş bir kitlenin deneyimlemeyi isteyeceği zengin bir hazinedir. İçinde bulunduğumuz yılı her alanda ve dünyanın her yerinde etkileyen pandemi (Covid-19 Salgını) nedeniyle uluslararası seyahatler dip noktalara düşmüş, bu yılın turizm rakamları normal dışı gelişmiştir. Nitekim ülke tanıtımlarının yer aldığı Goturkey Seyahat Rehberinde pandemi şartlarından dolayı yeni bir düzenleme ile Güvenli Turizm Sertifikası (Certificate of Safe Tourism) tanımına yer verilmiştir. Salgının alacağı pozitif seyir elbette normale dönüşü de beraberinde getirecektir.

Bu nedenle normallik durumundaki rakamlara bakmak gerekirse; turizm istatistiklerine göre 2019 yılında turizm geliri, bir önceki yıla göre yüzde 17 artarak 34 milyar 520 milyon 332 bin dolara çıkmış, bu gelirin %83,3'ü yabancı ziyaretçilerden, %16,7'si yurt dışında yaşayan vatandaş ziyaretçilerden elde edilmiştir (TÜİK, 2020). Turizmin dünyayı etkileyen olaylardan payını aldığı bir gerçektir. Ancak Türkiye turizm rakamları ülke gelirleri açısından önemini ve etkinliğini hep korumuştur.

Analizlere göre nadir bulunma unsuru öne çıkan algısal unsurdur. Destinasyon cazibesi açısından elbette öne çıkan bir pazarlama yaklaşımının nadirlik ekseninde yakalanması beklenen bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca görüntülerde renk hâkimiyeti de bariz biçimde hissedilmektedir. Peyzajda etkin bir renk varlığı ifade kudretini güçlendiren bir faktör olmuştur.

Yer düzeyinde vista gerçekliği, gerçek alan deneyiminin yaşanabilmesi açısından önemli bir unsurdur. Görüntü ne kadar etkili olursa olsun, havadan ya da uzak bir yükselti noktasından alınmış bir görüntü gerçeği yansıtmaya açısından yetersiz ve yanıltıcıdır. Nitekim destinasyon görüntüleri de büyük ölçüde bu anlayışa uygun özelliktedir. Görüntüler alan deneyiminin kendisini sergilemektedir.

Kültürel peyzaj, arazi formu ve tarihi doku ise destinasyon görüntülerinde yer alan etkin peyzaj parametreleridir. Aslında bu üçlü Türkiye'nin turizm deseninin ve değerlerinin tanımlanmasında öne çıkarılması gereken büyük parçayı ifade de etmektedir. Türkiye yalnızca bir deniz turizmi yarımadası olmanın çok ötesini temsil etmelidir. Görüntülerde de bunu güçlü biçimde sergilenmesi isabetli ve etkin bir tutumdur.

Ancak algısal peyzaj çalışmalarında pozitif etkisi belirlenmiş olan bitki örtüsü varlığının, görüntülerde etkinliği ortalama düzeydedir. Nitekim ülkemiz bitki örtüsü kaynakları açısından oldukça zengin olduğu için, bu renkli kaynağın daha ön planda yer alması gereklidir.

Bunların dışında popüler destinasyon görüntülerinde ayrıntısal netlikte etkili bir algısal unsur olarak belirmiştir. Görüntüde yer alan unsurlar net olarak seçilebilmekte, yorum gereği oluşmamaktadır. Bu da tereddüt ve belirsizlik olmaması açısından olumludur.

Deniz temalı popüler destinasyonlarda bunların dışında su varlığı, kıyı çizgisi, suya dayalı aktivite ve diğer görüntülerin aksine mevsim hissi güçlü biçimde öne çıkmıştır. Deniz-kum-güneş turizminin aranan etkileri ve sembolleridir. Türkiye turizminin lokomotifini olan bu değerli peyzajlar, büyük kitleler tarafından popülerliğini her daim koruyan varış noktalarıdır.

Çalışmanın giriş bölümünde de belirtildiği üzere; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planında “ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi, ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması” ifadesine yer verilmiş bilimsel desteğin önemi, imaj sürekliliği sağlama, varış noktaları olarak ifade edilen değerlerin üstünlüğünün vurgulanması gibi konular üzerinde durulmuştur. Elde ettiğimiz sonuçlar tanıtım görüntülerinde; nadir bulunma, yer düzeyinde vista gerçekliği, kültürel peyzaj, arazi formu ve tarihi doku gibi varış noktalarının özgün karakteristiklerini öne çıkaran ve süregelen imaj etkisini destekleyen özelliklerin etkin biçimde kullanıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak, tanıtım görüntüleri başarılı bir çeşitleme sergilemektedir. Denizi, doğası ve kültürü ile bir büyük değerler çemberi olan Türkiye, görüntülerde de böylesi bir zenginliği içermektedir. Seyahat rehberleri sürekli güncellenerek, kitlelerin dikkatlerini farklı açılardan yakalanan görüntülere çekilmesi gereklidir. İnsanların mekânı kendi düzeyinde algılayabildiği, görüntüde daha çok insan ölçeğinin insan figürleri ile hissedildiği yaklaşımlar sergilenmeli, bu sayede varış noktaları sağlıklı biçimde yansıtılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Anonim. (2020a). Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Erişim adresi: <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0>
- Anonim. (2020b). Goturkey Türkiye Seyahat Rehberi: Turizm Bakanlığı destinasyonları ve cazibe noktaları. Erişim adresi: <https://www.goturkey.com/destinations>
- Anonim. (2021). The World Tourism Organization (UNWTO). Erişim adresi: <https://www.unwto.org/sustainable-development>.
- Arriaza, M., Cañas-Ortega, J.F., Cañas-Madueño, J.A., Ruiz-Aviles, P. (2004). Assessing the visual quality of rural landscapes. *Landscape Urban Plann*, 69, 115-125.
- Bahar, O., Kozak, M. (2005). *Küreselleşme sürecinde uluslararası turizm ve rekabet edebilirlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, 21, 97-116.
- Davidson R., Maitland R. (1997). *Tourism destinations*. London: Hodder & Stoughton.
- Ersun N., Arslan K. (2011). Turizmde destinasyon seçimini etkileyen temel unsurlar ve pazarlama stratejileri. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, XXXI (2), 229-248.
- Hall, C. M. (2000). *Tourism Planning: Policies, processes, relationships*. UK: Prentice Hall.
- İslamoğlu, A. H. (1989). Turizm Pazarlama Araştırmaları için Bir Model Önerisi. *Pazarlama Dünyası*, 3 (16).
- Kaplan, R., Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: a psychological perspective*. *annals of tourism research*, Cambridge University Press Archive.
- Krippendorf, J. (1987). Ecological approach to tourism marketing. *Tourism Management*, 8 (2), 174-176.

Özhancı, H. (2021). Investigation of Turkish Tourism Destination Images in Terms of Perceptual And Spatial Landscape Efficiency. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 4 (1): 65-81

Sarı, Y., Kozak, M. (2005). Turizm pazarlamasına internetin etkisi: destinasyon web siteleri için bir model önerisi. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 9, 248-271.

Sezgin M., Karaman A. (2008). Turistik destinasyon çerçevesinde sürdürülebilir turizm yönetimi ve pazarlaması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 429-438.

Şengel Ü., İbiş S., Zengin B., Batman O. (2014). *Turistik destinasyon seçiminin demografik özelliklere göre belirlenmesi: yerli turistler üzerine bir araştırma*. 15. Ulusal Turizm Kongresi, Volume: 1 Special Issue.

Ulrich, R.S. (1986). Human responses to vegetation and landscape. *Landscape Urban Plann*, 13, 26-44.

**ALMANYA VE İNGİLTERE ÖRNEKLERİNDE KORUNAN ALAN
POLİTİKALARI VE PLANLAMASI İLE ORMAN REKREASYON
ALANLARININ YASAL STATÜLERİ VE MEVZUATLARI**

**PROTECTED AREA POLICIES AND PLANNING AND LEGAL STATUS AND
LEGISLATION OF FOREST RECREATION AREAS IN THE EXAMPLES OF
GERMANY AND ENGLAND**

Seyhan Seyhan¹, Öner Demirel²

Özet

Koruma bilincinin dünya üzerinde yayılmaya başlamasıyla birlikte gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke, kendi sınırları içerisinde; hayvan ve bitki varlığını, yaşam alanlarını belirli kıstaslar kapsamında koruyarak hem insan yaşamının hem de doğanın sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için gereken doğa parçalarını "korunan alan" başlığı altında koruma altına almaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, bu alanları ilgili kurum ve kuruluşlarına bağlı olarak yürütmekte, çeşitli politikalar ve planlama yaklaşımları geliştirilmektedir.

Bu çalışmada ise gelişmiş ülkelerden Almanya ve İngiltere örnek olarak seçilerek bu ülkelerin korunan alan politikaları ve planlama yaklaşımlarını ortaya koyacak literatür çalışması yapılmıştır. Aynı zamanda bu iki ülkenin özellikle rekreasyon kullanımına izin veren korunan alanlarını ele alınarak yasal statüleri ve mevzuatları literatür doğrultusunda açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: Orman, rekreasyon, orman rekreasyon alanı, korunan alan, korunan alan planlaması, koruma mevzuatı ve yönetimi.

Abstract

As the awareness of conservation begins to spread around the world, many developed and developing countries are within their borders; it protects the existence of animals and plants, habitats within the scope of certain criteria and protects the nature parts required to ensure the sustainability of both human life and nature under the heading of "protected area". Developed and developing countries carry out these areas depending on their related institutions and organizations, and various policies and planning approaches are developed.

In this study, Germany and Britain from developed countries were selected as examples and literature studies were carried out to reveal the protected area policies and planning approaches of these countries. At the same time, the legal status and regulations of these two countries are explained in line with the literature, especially by addressing the protected areas that allow the use of recreation.

Keywords: Forest, recreation, forest recreation area, protected area, protected area, planning, conservation legislation and management.

¹Res.Assist., Karadeniz Technical University, Faculty of Forestry, seyhanseyhan2@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6046-5024

²PhD, Kırıkkale University, Faculty of Fine Arts, odofe01@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8102-5589

1. GİRİŞ

Doğal ve kültürel mirasların korunmaları konusundaki uluslararası hareketlilik, küresel çevre örgütleri, uluslararası sivil inisiyatiflerle başlayarak ülkesel ölçekte çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel yapılanma statüleri içerisinde olan sivil oluşumlarla ulusal koruma hareketliliğini besleyerek tetiklemiş ve dünya üzerinde korunan alanlar ağını oluşturan bir iradeyi ortaya koymuşlardır. Bu doğrultuda insanlar da doğanın korunması, bozulmaların önlenmesi ve gelecek nesillere aktarılmasına yönelik doğal alanlarda doğayı koruma bilinci oluşmuştur (Yeşil, 2016).

Doğal alanlar, insan etkisinin olmadığı, doğanın kendi yasaları kapsamında bitki ve hayvan varlığının devamının sağlanabildiği alanlardır (Gül, 2000). Geçmişten günümüze kadar insanoğlunun sürekli olarak doğa ile etkileşim içinde olması, doğal alanlarda değişimlere ve bozulmalara neden olmaktadır. Bu bozulma ve gerilemelerin giderilmesine yönelik uzun yıllardan beri dünyada koruma bilincinin gelişmesiyle biyolojik çeşitlilik bakımından büyük bir zenginlik sunan sosyal, kültürel, ekonomik, ekolojik ve rekreasyon özellikleriyle de ön plana çıkan ayrıcalıklı alanların yasal olarak korunmasına yönelik bir süreç başlatılmıştır. (Yeşil, 2016). Başlatılan bu süreçle birlikte, insan yaşamının vazgeçilmez doğal kaynaklarından biri olan orman alanlarının, dünyada yaşamın başlamasıyla birlikte insanların yaşamlarını devam ettirebilme, ihtiyaçlarını karşılayabilme, doğal afetleri önleme ve su kaynaklarını oluşturma gibi fonksiyonlarını ön plana çıkarmak ya da koruma altına almak amacıyla koruma alanı olarak ilan edilmesi ile başlamıştır (Eryılmaz, 1990; Erdönmez, 1997; Velioğlu, 2008).

Dünya'da en önemli doğal kaynaklardan bir tanesi ormanlardır. 19. yy. ikinci yarısına kadar süren sanayi devrimi sonucunda, doğal kaynaklara ve özellikle ormanlara olan talebin yapısında değişiklikler yaşanmıştır. Önceleri sadece odun hammadde kaynağı olarak görülen ormanlar artık hidrolojik, rekreasyon, toprak koruma, karbon depolama gibi ekolojik ve sosyo-kültürel özellikleri ön plana çıkmıştır (OGM, 2015). Doğal kaynakları toplu olarak sunabilen ormanlık alanlar, en elverişli rekreasyonel yaşam çevreleridir. Bu yaşam çevrelerinde hem sahip olunan karakteristik özellikler bakımından hem de sağladığı yararlar bakımından oluşan rekreasyon türü ise "Orman Rekreasyonu" olarak tanımlanmaktadır (Pehlivanoglu, 1987).

Orman içi rekreasyon alanlarının doğal veya yapay bir orman ekosistemi içerisinde varlık alanı bulması ve bu ekosistem sayesinde etkinlik ve etkinlik gruplarının neler olduğuna bakılmaksızın yüksek oranda ziyaretçi çekmesi bu alanların en ayrıt edici özelliğidir (Demirel, 1997). Ayrıca insan-doğa arasında oluşacak ilişkide önemli rol oynayan orman içi rekreasyon alanları buna uyum sağlayacak birçok etkinliği içerisinde barındırmaktadır. Piknik yapmak, kampçılık, yürüyüş yapmak, gezintiler, dinlenmek, benlik kaygısını iyileştirmek, manzara seyretmek, tırmanmak, balıkçılık, yüzmek, doğa ve vahşi hayatı keşfetmek gibi bu etkinlikler; fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan sağladığı işlevlerle bireyleri sağlık ve refah içerisinde tutmaktadır (Güleç, 1983; Ramanpong, et al., 2020). Dünya' da koruma bilincinin hızlıca yayılmasıyla birlikte birçok ülke koruma bilincine yönelik doğa koruma alanlarını, ilgili kuruluşlarına bağlı olarak yürütülmekte ve ilgili yasal statülerle bu düşünce desteklenmektedir. Bu konuya ilişkin örnek olarak Almanya ve İngiltere gibi gelişmiş ülkeler örnek verilerek yasal statüler ve mevzuat ile korunan alan yönetimi ile korunan alan planlamasına yönelik açıklamalar yapılmıştır. Aynı zamanda doğa koruma statülerinden özellikle rekreasyona izin veren statüler açıklanmıştır.

Dünya genelinde doğa koruma bilinci oluşmadan önce bugünkü anlamında kullanılmaya bile bu konu ile ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır. 1084 yılında ise İngiltere Kralı William-I, koruma amacına yönelik bir arazi etüdü çalışmasının yapılmasını emretmiştir. Bu çalışmayı “Domesday Book” başlığıyla İngiltere’nin tamamında; ormanları, balıkçılığı, tarım alanlarını, av rezervlerini, verimli toprak kaynaklarının değişimini içeren, ülkenin de yönetimi ve gelişmesi için gerçekçi bir planlama yapılması için alt yapı oluşturacak nitelikte hazırlanmıştır. 1250 yılında yine İngiltere’de, kartal,doğan, atmaca ve balıkçıl kuşların korunması istenmiştir. 1343 yılında Almanya’nın Dortmund kentinde tarım alanları ve otlakların ağaçlandırılması belirli yasalara bağlanmıştır (Mac Kinnon ve vd., 1986; Yücel, 1995). Bugünkü anlamında doğa koruma düşüncesinin bilinçli olarak ortaya çıkmasının, yasal çerçevede doğa koruma çalışmalarının yapılmasının, korunan alanların ayrılmasının, yasal önlemlerin alınmasının ve konu ile ilgili bilimsel çalışmaların yapılmasının temelleri 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılda atılmıştır (Yücel ve Babuş, 2005; OGM, 2014). Sanayi devrimiyle birlikte diğer konularda olduğu gibi koruma konusunda da oldukça köklü değişimlere yol açarak bugünkü koruma anlayışı ve korunan alan kavramının temellerinin atılmasına neden olmuştur. Koruma anlayışı ile başlayan hareketliliğin sonuç vermesiyle, Avrupa’daki koruma hareketliliği Amerika’dan önce gerçekleşmiştir (Erdönmez, 1997). Bunlardan ilk defa Almanya’nın Bonn kenti çevresindeki Drachenfels Ormanı 1829 yılında, daha sonra da Bohemya kentindeki Kubany Bakır Ormanının bir kısmının 1838 yılında ve Harz bölgesinde Teufelsmauer mıntikasının 1852 yılında koruma altına alınması örnek teşkil etmektedir (İnal, 1949).

1.1. Almanya Örneği

Almanya’da 1799 yılında Humboldt’un “doğa anıtı” kelimesini ortaya koymasından yaklaşık 30 yıl sonra 1802 yılında Bechstein’in bitki ve hayvan türlerini koruma talebi Almanya için doğa koruma adına atılan ilk somut adım olmuştur. Bunu takiben Saksonya eyaletinde ağaçlar koruma altına alınırken Königswinter kenti yakınlarındaki Drachenfels üzerinde, Alman topraklarındaki ilk doğa rezervi oluşturulmuştur (URL-1, 2018).

Almanya’daki doğa koruma kavramının tarihi herhangi bir kökene indirilmemekle birlikte ilk olarak 1871 yılında Alman natüralist Philipp Leopold Martin tarafından “Alman Reich (Devlet) ve Uluslararası Hayvan Koruma” isimli çalışmasında kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır (URL-2, 2018). Aynı zamanda estetik şehirciliğin, köy kültürünün ve güzel sanatların, medeniyetin teknik anlamda ilerlemesine karşılık Almanya’da gerilemekte olmasına üzülen sanatkar ve müzisyen Rudorff, bu gerilemenin halk ve toprak arasındaki bağın günden güne kopmasına ve doğal manzaraların bozulmasına sebep olduğunu açıklayarak bunun üzerine 1897 yılında ülkenin korunması için bitki ve hayvanların, doğal manzaranın korunması gerektiğini vurgulamış ve 1904 yılında “Memleketi Koruma Birliği’ni (Heimatschutz)” kurmuştur.

Sanayileşme hareketlerinin sonuçlanmasıyla birlikte ilk kez doğa koruma ve bakımı için önlemler 1900’lü yıllarda Bavyera’da başladı. 1906 yılında Bavyera’da devlet tarafından “Tabiatı Bakım Komisyonu” ismiyle resmi bir kurum kurulmuştur. Bu durum Almanya ile başlayan Avrupa’daki Doğa Koruma adına yapılan ilk hareketlenme olarak görülebilir (İnal, 1949). 1935 yılında “İmparatorluk Doğa Koruma Yasası” ile imparatorluk genelinde yasal bir düzenleme yapılarak doğa korumanın yasal çerçevesi ilk kez ortaya koyulmuştur (URL-3, 2018). Almanya’da yasal olarak belirli statülere ayrılan doğa koruma alanları, “Federal Doğa Koruma Yasası (BNatSchG)”, “Su Kaynakları Yasası (WHG)” ve “Federal Orman Yasası (BWaldG)” gibi yasalarla tanımlanmıştır (URL-4, 2018). Bu yasalar incelendiğinde her bir yasa, korunan alan olarak belirledikleri doğa ve peyzaj parçalarını belirli bir statü altına almıştır. Bu konuya ilişkin çıkarılan ilk yasa, Federal Hukuk Gazetesinde 1976 yılında yayınlanan 147 sayılı “Federal Doğa Koruma

Yasası (BNatSchG)'dir. Bu yasanın Dördüncü Bölümü'ndeki 12.maddesi'nde, doğa ve peyzaj parçalarını; Doğa Rezervi, Milli Park, Peyzaj Koruma Alanı, Doğal Park, Doğal Anıt ve Peyzaj Koruma Birimleri olmak üzere 6 farklı koruma alanı olarak tanımlamıştır. Bu madde aynı zamanda koruma amacını, amaca ulaşmak için gerekli teklifleri ve yasakları, gerektiğinde bu amaç için gerekli bakım ve geliştirme önlemlerini de belirlemektedir (BNatSchG, 1976).

2009 yılında düzenlenerek Federal Hukuk Gazetesi'nde yayınlanan 51 sayılı "Federal Doğa Koruma Yasası (BNatSchG)" nın dördüncü bölümünün birinci kısmındaki 20.maddesi ile 1976 yılında tanımlanmış koruma alanlarına ek olarak "Biyosfer Rezervi" alanı eklenmiştir. Böylece Almanya için 7 doğa koruma alan statüsü belirlenerek yasa dâhilinde bu alanların koruma ve kullanımı açısından nasıl değerlendirmesi gerektiği farklı maddeler altında başlıklarla açıklanmıştır (BNatSchG, 2009).

2009 yılında yayınlanan Federal Doğa Koruma Yasası üzerinde çağdaş düzeyde düzenlemeler yapılarak 2017 yılında tekrar yayınlanmıştır. Bu yeni düzenleme ile doğa koruma alanları sekiz statü altında tanımlanmıştır. Bu sekiz statü içerisinde özellikle rekreasyon kullanımına imkan veren alanlar hakkında genel bilgi aşağıda açıklanmıştır (BNatSchG, 2017; URL-5, 2018).

1. Doğa Koruma Alanları

2. Milli Parklar ve Ulusal Doğa Anıtı

3. Biyosfer Rezervleri

4. Peyzaj Koruma Birimleri

5. Peyzaj Koruma Alanları: Ekosistemin ve hizmetlerinin işleyişini sürdürmek, geliştirmek veya restore etmek için peyzaj koruma alanları, Federal Doğa Koruma Yasasının 26. maddesi uyarınca oluşturulur. Bunlar genellikle rekreasyona ayrılmış önemli geniş alanlardır.

6. Doğa Parkları: Federal Doğa Koruma Yasası'nın 27.maddesine göre geliştirilip yönetilen ve büyük ölçüde peyzaj koruma alanları veya doğa koruma alanlarından oluşan büyüklükteki alanlardır. Peyzaj varlıklarından dolayı ve sürdürülebilir turizmi teşvik etmek için çaba sarf edilen alanlar olup, bölge planlamasının gerekliliklerine uygun olarak rekreasyon amaçlı alanlardır. Çeşitli kullanımlarla ve peyzajın sahip olduğu tür ve biyotop çeşitliliğiyle karakterize edilen peyzajların korunması, geliştirilmesi veya restorasyonuna hizmet eder. Sürdürülebilir çevre dostu arazi kullanımına yönelik alanlardır.

7. Federal Orman Yasası'nın 30. Maddesi kapsamında özel olarak Korunan Habitatlar

8. Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar: Federal Orman Yasası ise, ormanlardan ekonomik fayda, hava, su kaynakları ve toprak verimliliği, peyzaj, tarım, altyapı, rekreasyon, nüfusu korumak ve gerektiğinde artırmak, uzun vadede uygun yönetimini sağlamak, ormancılığı tanıtmak ve genel halkın çıkarları ile orman sahiplerinin çıkarları arasında bir denge kurmak için çıkarılan bir yasadır. Federal Hukuk Gazetesi'nde 1975 yılında yayınlanan Federal Orman Yasası'nda doğa koruma alanlarına ilişkin olarak 12. maddesinde koruma ormanı, 13.maddesinde ise orman rekreasyonu başlıkları altında açıklamalar yaparak iki doğa koruma alanını tanımlamıştır (BWaldG, 1975). Böylece koruma alanları ile ilgili Federal Doğa Koruma Yasası'ndan önce bir adım atılmıştır.

1985 yılında tekrar düzenlenerek yürürlüğü koyulan yasada doğa koruma ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. 1975 yılındaki yayınlanan yasada düzenlemeler yapılarak 2017 yılında bu yasa tekrar yayınlanmıştır. Bu yasanın 13.maddesine göre; ormanlar, halkın refahını sağlamak,

ormanları rekreasyon amacıyla korumak, beslenmek veya peyzajını düzenlemek için gerektiğinde bir rekreasyon ormanı olarak ilan edilebilmektedir. Yine aynı yasanın 14.Maddesi'ne göre ormanın rekreasyon amaçlı kullanılmasına izin verilmektedir. Bu alanlar daha çok yaşlı ağaçlar ve yoğun yol ağları (bisiklet, yürüyüş yolları) ile karakterize edilir. Genellikle rekreasyon altyapısında doğal yollar, oyun alanları ve depolama alanları, sabit spor malzemeleri, spor parkurları, çocuk oyun alanları, küçük kulübeler, hayvan sığınakları ve kültürel unsurlar bulunmaktadır (Demirayak, 2006). Çağdaş düzeyde yapılan son düzenleme ile aşağıda doğa koruma statüleri ve özellikle rekreasyon kullanımına ilişkin bilgiler verilmiştir (BWaldG, 2017). Federal Orman Yasası'ndaki doğa koruma alan statüleri şu şekildedir;

1. Koruma Ormanı

2. Orman Rekreasyonu: 13. Maddesine göre ormanları muhafaza etmek ve korumak şartıyla kamu yararı adına ormanlar, rekreasyon alanı olarak kullanılabilir. Daha çok yaşlı ağaçlar ve yoğun yol ağları (bisiklet, yürüyüş yolları) ile karakterize edilir. Genellikle rekreasyon altyapısında doğal yollar, oyun alanları ve depolama alanları, sabit spor malzemeleri, spor parkurları, çocuk oyun alanları, küçük kulübeler, hayvan sığınakları ve kültürel unsurlar bulunmaktadır.

Almanya'da toplam doğa koruma alanlarının sayısı 22,896'dır. Bu alanlar içerisinde ormanlık alanlar, Almanya'da yoğun olarak kullanılan en önemli rekreasyon alanıdır. Özellikle kentlerde ve köylerde bireylerin fiziksel ve psikolojik açıdan yenilenmesinde önemli bir rol oynayan rekreasyon alanları, boş zaman ve spor için de ayrıca yoğun olarak kullanılmaktadır. Almanların yaklaşık yüzde 70'i, belirlenen rekreasyon alanlarının dışında bile rekreasyon amaçlı ormanları düzenli olarak kullanmaktadır (Waldbericht der Bundesregierung, 2017).

Almanya'nın Federal Doğa Koruma Yasası ve Federal Orman Yasası ile ortaya konulan doğa koruma statüleri içerisinde rekreasyon kullanımına olanak veren alanlar Peyzaj Koruma Alanları, Doğa Parkları ve Orman Rekreasyon Alanlarıdır. Bunlardan Peyzaj Koruma Alanlarının sayısı 8755 (UNEP-WCMC, 2018) iken Doğa Parklarının sayısı ise 105'dir (URL-6, 2018).

Almanya'da doğa koruma statüleri kapsamında rekreasyon amaçlı kullanılan bazı ormanlık alanları aşağıda örnek olarak gösterilmiştir.

Şekil 1. Barnim Doğa Parkı (URL-7, 2021)

Şekil 2. Stadtwald Augsburgger Rekreasyon Ormanı (URL-8, 2018)

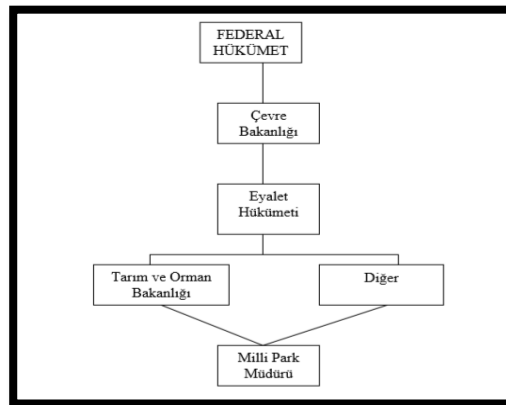
1.1.1. Almanya Örneği/Korunan Alan Yönetim Planlaması

Almanya’da doğa korumanın yasal çerçevesini çizen ilk “İmparatorluk Doğa Koruma Yasası” 1935 yılında yürürlüğe girmiştir. 1976 yılında çıkarılan “Federal Doğa Koruma Yasası” çağdaş düzeyde doğa koruma kavramı geliştirmiştir. Bu kanun, türlerin, ekosistemlerin, habitatların ve peyzajların korunmasını da teminat altına alan farklı tarihlerde (1998, 2009, 2010) yapılan güncelleştirmelerle 2013 tarihinde son halini almıştır. Almanya’da korunan alanların ülke yüzölçümüne oranı %15,59 gibi oldukça yüksek bir orandır. Almanya’da altı değişik koruma statüsü bulunmaktadır. Bunlar; Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Anıtı, Biyosfer Rezerv Alanları ve Peyzaj Koruma Bölgeleri’dir.

Almanya’daki milli parkların tamamına yakını biyolojik niteliği ağır basan milli parklar olup, içerisinde yerleşim alanları bulunmamaktadır. Milli park içinde değişik koruma statüleri de bulunmakta olup milli parklar çoğunlukla tabiat parkları, biyosfer rezerv alanları veya diğer koruma statüleri çemberinin içinde yer almaktadır.

Almanya’da federal bir yönetim sistemi bulunmaktadır. Söz konusu sistem koruma alanları yönetimine de yansımıştır. Üst düzeyde Çevre Bakanlığına bağlı olan koruma alanları, federal düzeyde farklı bakanlıkların sorumluluğunda yer almaktadır. Bazı eyaletlerde Tarım ve Orman Bakanlığına, bazı eyaletlerde ise farklı bir bakanlığa bağlı olabilmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Almanya’daki Milli Park İdaresi Yönetim Şeması

Kaynak: (Arda, 2003)

Almanya'daki korunan alan yönetiminden sorumlu birimler, Türkiye'dekilere oranla daha özerk bir yapı göstermektedirler. Almanya'da her bir koruma alanı için gerekli olan bütçe, Federal Hükümetlerin ilgili bakanlıkları tarafından karşılanmaktadır.

Almanya'da yönetim planları etkili olmakla birlikte zorunlu olmasının yanı sıra bağımsız bir hukuk kurumu anlamında bir plan olarak yasal niteliklerine göre sınıflandırılmış, doğa koruma ve peyzaj yönetiminin mekansal bir planlamasıdır. Yönetim planı genel olarak bağlayıcı bir düzenleme içermez, ancak kendi gelecekteki davranışını kendisinin belirlemesi anlamında iç planlamadır. Yönetim planının hazırlanması ve güncellenmesi, Federal Doğa Koruma Bürosunun sorumluluğu altındadır. Federal Doğa Koruma Bürosunun temel görevleri, korunan varlıkların koruma durumunun değerlendirilmesini ve bazı bozulmalara karşı duyarlılıklarını ve korunan alanlar üzerindeki yönetmelikte belirtilen koruma hedeflerinin belirtilmesini içermektedir (Gorte and Cody, 1995).

Almanya'da 1976 yılında çıkarılan Federal Doğa Koruma Yasası ile peyzaj planlama ülke çapında tanıtılmıştır. Bu doğa koruma ve peyzaj yönetimi için merkezi planlama aracıdır. Peyzaj planlaması ile formüle edilen spesifik hedefler, gereksinimler ve önlemler, doğa koruma kurumlarına, binaların mekansal planlamasından sorumlu kuruluşlara, uzman idarelere, belediyelere, derneklere, aynı zamanda dolaylı olarak kullanıcılarına ve vatandaşlara yöneliktir. Peyzaj planlamasının içeriği, kararlarının planlama alanındaki doğayı ve peyzajı etkileyebileceği tüm planlama ve idari prosedürlerde dikkate alınmalıdır. Sürdürülebilir kalkınma ve planlama gereksinimlerini karşılamak için, doğanın korunması ve peyzaj koruma endişelerini genel mekansal planlamaya ve uzman planlamaya giderek daha başarılı bir şekilde entegre etmek gerekmektedir (Demirel, 2005) Doğa koruma alanlarına ve peyzaj planlamaya yönelik yapılan planlama adımları 5 temel başlık altında ele alınmıştır (Foresta, 2011) Bunlar;

1. Çalışma alanı üzerinde sorunun belirlenmesi

- Ekolojik sorunlar; arazi kullanımı üzerindeki istekler sonucunda ortaya çıkmaktadır.
- Hedeflerin belirlenmesi
- Planlamanın hayata geçirilebilmesi için gerekli şartlar, plansal öncelikler

2. Arazi yapısı ve dinamiğinde ortaya çıkabilecek ekolojik sorunları belirlemeye yönelik amaçlanmış bilgi toplama çalışmalarının yapılması ve bunların yorumlanması

Bu adımda, alanın içerdiği doğal fonksiyon özellikleri, hassasiyetleri, kapasitesi ve alanın kullanımından kaynaklı baskılar konu olarak ele alınır.

3. Amaçların doğa koruma ve peyzaj düzenlenmesi açısından belirlenmesi

Bu adımın konusu ise gelişim amaçları, amaçların konsepti, türleri, tartışmalarını önleyecek diğer alternatif çözümlerin araştırılmasıdır.

4. Peyzaj planlama faaliyetlerinin programlanmasının farklı ölçekteki yönetim alanlarına uygulanması (Önlemler Katalogu)

- Peyzaj Programı (Eyalet)
- Peyzaj Çerçeve Planı (İl)
- Peyzaj Planı (İlçe)

5. Planlamanın Hayata Geçirilmesi

Bu adımda diğer soyut bilgilerin bulunduğu ilgili alanlarda yer alan uzmanlar arasında çakışan planlama konularına ilişkin karşılıklı görüşme yapılmaktadır. Çakışmalar sonucunda ortaya çıkan ekolojik-biyolojik-sosyal çatışmaların çözülmesi, zararlara karşılık alternatif çözümler üretmek, alan kullanımlarının yeniden düzenlenmesi, planlama süreci içerisinde ortak çalışma gruplarının oluşturulması, katılımı sağlama ve kamuoyuna gidilerek yapılan planlamanın hayata geçirilmesi için gerekli faaliyetleri içermektedir.

- Önlemlerin uygulamaya geçirilmesindeki mekanizmalar;
- Yerel yönetimler
- Kurumsal yönetimler
- Doğa koruma kurumu
- Peyzaj ve doğa koruma alanındaki sivil toplum inisiyatifleri
- Kamu özel araçları
- Yapılan uygulamadaki başarıların kontrolü edilmesi

1.2. İngiltere Örneği

İngiltere’de 18.ve 19. yüzyıllarda belli sayıda korunan alan kurulduğunu ve bunların özünde, üst tabakaların avcılığı için yaban hayvanlarının korunması amacının bulunduğu belirtilmektedir.

İngiltere’de doğa koruma tarihi, ülke sakinleri, sporcular, günlük turistler, ülke ve kasaba planlayıcıları ve bazen de korumacılar tarafından şekillenmiştir (Evans, 2003). Doğa korumaya yönelik kamu menfaatinin kökenleri, 19 yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Wordsworth’un Göller Bölgesi için “Her insanın, algılayacağı bir göze ve zevk alabileceği bir kalbe sahip olduğu bir hak ve menfaatin sahip olduğu bir tür ulusal mülkiyet” konusunda yazdığı yazı etkili olmuştur. Sistemik olarak bakıldığında doğa koruma çabaları, 19. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. İlk olarak 1872 yılında “Yabani Kuşlar Koruma Yasası (Wild Birds Protection Act)” ve peyzaj da dahil olmak üzere tarihi öneme sahip anıtlara dikkat çekmek için “1882 Antik Anıtlar Yasası (Ancient Monuments Act)” gibi yasalar ile koruma mevzuatı oluşturulmuştur. Ayrıca tarihi ilgi ve doğal güzellikteki yerler için ulusal güvenin yaratılması gibi özel çabalar da bulunmaktadır. Özellikle, Göller Bölgesinin bir vekili ve tecrübeli kırsal planlamacı olan Canon Hardwick Rawnsley’in Manchester Kenti Thirmere Derneği’ne karşılık olarak Göl Bölgesi Savunma Derneği’ni 1876’da kurması bu özel çabalardan bir tanesidir (URL-9, 2018).

1919’da ise İngiltere’de ormanların korunması için kapsamlı orman yasaları çıkarılmıştır. İngiltere’de halen 14 adet milli park bulunmaktadır. Yasal açıdan doğa koruma, İngiltere’de ulusal bir strateji olarak 1947 yılında (Ratcliffe, 2011) başlayıp 1949’dan bu zamana kadar değişen bazı hükümlerle yürürlüğü devam etmektedir. Büyük Britanya Adası’nda 1949 yılında Kabul edilen Milli Parklar ve Kırsal Alanlar Yasası ile Milli Parklar Komisyonu kurulmuştur.

1949 yılında ilan edilen “Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası”, Milli Parklar ve Milli Parklar Komisyonu kurulması için gerekli hükümleri içermektedir. Ayrıca bu yasa, doğa rezervlerinin kurulması ve bakımı için doğa koruma kurumları ile yerel yönetimlerin yetkilerini görüşmek, kamu yollarının kayıt altına alınması, oluşturulması, bakımı, iyileştirilmesi ve erişimin sağlanması ve yol hakları ile ilgili kanunun değiştirilmesi için daha fazla hüküm hazırlamak, doğal güzelliğin korunması, geliştirilmesi ve yukarıda belirtilen amaçlarla bağlantılı konularda daha fazla

yetki vermek için oluşturulmuş bir yasadır (UK Public General Acts, 1949). Ayrıca bu yasa, İngiltere ve Galler'deki Ulusal Parklar ve Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanların oluşturulmasına yönelik bir çerçeve sağlamış ve aynı zamanda kamu haklarına ve açık arazilere erişim haklarına da hitap etmiştir. Yasa, Milli Parklar, Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanlar, Ulusal Doğa Rezervleri ve Özel Bilimsel İlgi Alanları gibi doğa koruma alanlarının nasıl belirlenebileceğini ortaya koymaktadır. İngiltere'nin ilk 10 Milli Parkı, çoğunlukla "Kalitesiz Tarım Yaylası Yasası" altında 1950'lerde belirlendi. 1951 yılında Peak Bölgesi Milli Parkının ilan edilmesiyle başlamış, on yılın sonunda Göller Bölgesi, Snowdonia, Dartmoor, Pembrokeshire Sahili, North York Moors, Yorkshire Dales, Exmoor, Northumberland ve Brecon Beacons Milli Parkları kurulmuştur (URL-10, 2018). İngiltere ve Galler'de Milli Parklar ve Olağanüstü Doğal Güzelliklere Sahip Alanlar, 1949'da ilan edilen "Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası" altında belirlenmiştir.

Şekil 4. Peak Bölgesi Milli Parkı (URL-11, 2021)

Şekil 5. Göl Bölgesi Milli Parkı (URL-12, 2018)

1968 yılında çıkarılan bir yasa ile Milli Parklar Komisyonu, **Kırsal Alanlar Komisyonu (Countryside Commission)**'na çevrilmiş ve etkinlik alanları genişletilmiştir. İngiliz Milli Parkçılığının ilginç yanı kapsadığı alanların %75'ten fazlasının özel mülkiyete ait olmasıdır. İngiliz Milli Parkları içinde çiftlikler, tarım alanları, köyler ve kasabalar bulunmaktadır. Bu nedenle milli parkların korunmaları ve yönetimi özel arazi sahipleri ile yapılan çeşitli sözleşme ve anlaşmalarla olmaktadır. Her milli park idaresi 5'er yıllık yönetim planlarını kendileri yapıp Çevre Bakanlığı'nın onayını almak zorundadır.

Kırsal Alanlar Komisyonu'nun Etkinlik Alanları

Milli Parklar, Üstün Doğal Güzelliklere Sahip Alanlar, Kırsal Parklar, Piknik Alanları, Miras Kıyıları

Büyük Britanya'da Kırsal Alanlar Komisyonu'ndan ayrı olarak Doğal alanların korunmasıyla ilgili bir diğer kuruluş ise **Doğa Koruma Konseyi (Nature Conservancy Council)**'dir.

Doğa Koruma Konseyi'nin Etkinlik Alanları

Doğa Rezervleri, Bilimsel Özel İlgi Alanları

Bu alanların ortalama %30'unun mülkiyeti Doğa Koruma Konseyi'ne aittir. Geri kalan alanlar için ise ya kiralama ya da arazi sahipleriyle özel anlaşma yapılmaktadır. Yukarıda verilenlerin dışında ayrıca Büyük Britanya'da **Ormancılık Komisyonu'nun** etki alanına giren **Orman Parkları** bulunmaktadır.

İngiltere'nin korunan alanları, çevresel, tarihi veya kültürel değerleri nedeniyle korunması gereken alanlardır. Koruma yöntemleri ve amaçları, kaynağın doğasına ve önemine bağlı olarak

değişmektedir. Koruma, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleşmektedir. Mevzuat, uluslararası antlaşma tarafından desteklenirken koruma statülerinin belirlenmesinde farklı yasalar ortaya çıkmıştır (URL-13, 2018). Bunlar;

- 16 Aralık 1949 Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası
- 3 Temmuz 1968 Kırsal Alan Yasası
- 30 Ekim 1981 Yaban Hayatı ve Kırsal Alan Yasası
- 19 Temmuz 1995 Çevre Yasası
- 30 Kasım 2000 Kırsal ve Yol Hakları Yasası
- 30 Mart 2006 Doğal Çevre ve Kırsal Topluluklar Yasası
- 12 Kasım 2009 Deniz ve Kıyı Erişim Yasası
- 10 Mart 2010 Deniz (İskoçya) Yasası

İngiltere Ortak Doğa Koruma Komitesi (JNCC), koruma statüleri konularında yaptığı çalışmalarla ayrıca Uluslararası sözleşmeler ve Avrupa direktiflerine esas olarak Ramsar siteleri, Natura 2000 Avrupa Birliği Uluslararası Ekolojik Ağı (Yabani Kuş Direktifi- Yaban Hayatı Direktifi/SPA-SAC) kapsamında belirlenen koruma statüleri ile İngiltere, Denizaşırı bölgelerinin doğa koruma alanlarının harmanlanmasından oluşan bir sisteme sahiptir. Bununla birlikte, İngiltere’de bir dizi diğer uluslararası, ulusal doğa koruma ve peyzaj tanımları bulunmaktadır. İngiltere’nin doğa koruma statüleri ulusal, bölgesel ve uluslararası olmak üzere aşağıda başlıklar halinde belirlenmiştir (URL-14, 2018; URL-15, 2018; UNEP-WCMC, 2018).

• Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanlar (AONBs): Milli parklara benzer gelişim göstererek korunma seviyelerini ortaya koymaktadır. Ancak milli parklardan farklı olarak sorumlu organların kendi planlama güçleri yoktur ve geniş açık hava rekreasyonu için daha sınırlı fırsatlar sunmaktadır (URL-15, 2018).

• Özel Koruma Alanları (AoSP) (İngiltere ve Galler) ve Yaban Hayatı Sığınakları (Kuzey İrlanda’da)

• Yerel Doğa Rezervleri (LNRs) (İngiltere, İskoçya ve Galler) / Yerel Yönetim Doğa Rezervleri (LANRs) (Kuzey İrlanda)

- Deniz Koruma Bölgeleri (MCZs)
- Deniz Korunan Alanları (MPAs)
- Deniz Doğa Rezervleri (MNRs)
- Miras Sahil Alanları

• Ulusal Doğa Rezervleri (NNRs): Habitatlarını korumak veya içerisinde temsil edilen habitat topluluklarının ve türlerin bilimsel açıdan çalışması için özel fırsatlar sağlamak için yönetilirler. Buna ek olarak, doğal mirasın korunması şartıyla ve koruma amacına uyumlu halkın rekreasyonunu sağlamak için yönetilebilirler.

- Ulusal Doğa Koruma Alanları
- Ulusal Manzara Alanları
- Doğa Koruma Alanları

- Bölge Parkı
- Gönüllü Rezerv Alanları
- Yabanıl Rezerv Alanları

• Milli Parklar: Milli Parklar, İngiltere'nin korunmuş ilk koruma alanıdır ve yönetimin uyguladığı politikalarında doğal güzelliğinin korunmasının ve geliştirilmesinin hayati önemi vurgulanmıştır. İngiltere'de gerçek yabanıl bir alan kalmamasına rağmen, Milli Parklar nispeten vahşi, açık ve bozulmamış kalan geniş ve açık hava rekreasyonu için fırsatlar sunan alanlardır. 1932'den itibaren, ulusal planlamanın çiftçilik, ormancılık ve rekreasyon alanlarını ayırmasına izin vermek için yasalar çıkarıldı ve en kullanışlı kırsal alanın tamamen yapılaşmaya izin verilmemesine veya bozulmamasına dikkat edildi (URL-16, 2018)

- Natura 2000 (Avrupa Ekolojik Ağı) Alanları
- Ramsar Siteleri
- Özel Bilimsel İlgi Alanları (SSSI) (İngiltere, İskoçya ve Galler) ve Özel Bilimsel İlgi Alanları (ASSI) (Kuzey İrlanda)
- Özel İlgi Alanları (SSI) (Jersey) ve Özel İlgi Alanları (PSSI)(Jersey)
- Yaban Hayatı Direktifi (SAC) ve Kamu Koruma Siteleri (SCI)
- Yabani Kuş Direktifi (SPA)
- Önemli Yaşam Alanı (Habitat Direktifi)
- Dünya Miras Siteleri
- Biyosfer Rezervleri
- Jeolojik Koruma İnceleme siteleri (İngiltere, İskoçya, Galler) ve Yer Bilimi Koruma İnceleme Siteleri (Kuzey İrlanda)
- Jeoparklar
- UNESCO-MAB Biyosfer Koruma Alanı

• Ormanlık Alan Parkları/Orman Parkları: Ormanlık Alan Parkları, Orman Parklarına benzer, ancak daha küçük ölçeklidir ve yerleşim merkezine yakındır. Orman Parkları, Orman Tabiatı Koruma Alanları veya Ormanlık Alan Parkları, öncelikli olarak rekreasyon amaçlı olarak İngiltere Ormancılık Komisyonu, İskoçya Orman Komisyonu ve Galler Doğal Kaynakları tarafından belirlenmekte ve yönetilmektedir (URL-33, 2018). İngiltere ve Galler'de, neredeyse bütün devlete ait ormanlık alanlar, 2000 yılında çıkarılan "Kırsal ve Haklar Yasası" kapsamında halka açık erişim için tahsis edilmiştir. Kamu haklarına ek olarak Kamu mülkiyetindeki neredeyse tüm ormanlık alanlar ve diğer korunan alanların yaklaşık %30'u, yasal ve izinli girişe ek olarak halkın erişimine ve eğlencesi için özel bir hükümlerle ayrılmıştır. İngiltere gibi yoğun nüfuslu kentlerde ve kasabalarda yaşayan insanların yaklaşık %90'ı, ormanların ve ormanlık alanların rekreasyon amaçlı avantajlarından faydalanmaktadır. Ormanlar, hem fiziksel etkinliklerin yapılabilmesine fırsat tanınmasıyla hem de modern yaşamın baskılarından kurtulmayı sağlayarak toplumun sağlığını iyileştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda ağaçlar ve ormanlık alanlar, rekreasyon ve öğrenme için hayati bir kaynak sağlar ve sosyal uyum, sağlık ve rehabilitasyona katkıda bulunur (The Uk Forestry Standard, 2017).

Şekil 6. Bedgebury Ulusal Çam Alanı ve Ormanı (URL-17, 2018)

Şekil 7. Bellever Ormanı (URL-18, 2018)

İngiltere yüzölçümünün %2,2'sini (2,938 km²) kaplayan 11,684 adet korunan alan bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında korunan alanların %59'u kırsal, %41'i ise kentsel alanda bulunmaktadır. Aynı zamanda %39,03'ü karasal korunan alan iken, %61,49'ı ise deniz korunan alanlarıdır. Bütün bu korunan alanların içerisinde rekreasyon kullanımına izin veren koruma alanları Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanlar, Milli Parklar, Ulusal Doğa Rezervleri ve Ormanlık Parklar / Orman Parkları'dır. Ülke genelinde Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanların sayısı 38, Milli Parkların sayısı 15, Ulusal Doğa Rezervleri alanlarının sayısı ise 364'dür (URL-19, 2018).

1.2.1. İngiltere Örneği/Korunan Alan Yönetim Planlaması

İngiltere'de yönetim planları için birçok tanım bulunmaktadır. Temel olarak, genel planlama, disiplinin alt kümesidir. 20.yüzyılın ortalarından bu zamana kadar gelişmiş dünyanın bazı bölgelerinde korunan alanlara uygulanmıştır. Bir alanın bugün ve gelecekte nasıl yönetilmesi gerektiğine ilişkin olarak yöneticilere ve diğer ilgili taraflara rehberlik etmek için bir araçtır. Bir yönetim aracı olarak planlama, korunan alan yöneticilerinin korunan alanın görevlerini yerine getirmelerine yönelik tanımlamaları ve sonra da görevlerini yerine getirmelerine yardımcı olmaktadır. Yönetim planlaması bir süreçtir. Yönetim Planı tüm korunan alanı kapsamalıdır. Yönetim tarafından neyin başarılacağı ve alınan yönetim kararlarının ardındaki mantık hakkında bilgi içermelidir (Thomas and Middleton, 2003). İyi bir yönetim planı şöyle olmalıdır (Clarke and Mount, 1998);

1. Açık ve erişilebilir: kişiler tarafından kolay olarak okunabilen ve kişiye iyi sunulmuş olmasıdır.
2. Kısa ve kapsamlı: gerektiğinden fazla uzun olmamalı, işlevini yerine getirecek kadar bilgiye sahip olmalıdır.
3. Doğru ve nesnel: bugüne kadar yapılan muhtemel büyük hatalar veya ifadeler olmadan, tüm kararların kriterleri ile açıkça açıklanmalıdır.

4. Sistematik ve mantıksal: sitenin değerlendirmesinden türetilen yönetim politikaları ve tüm teklifler için verilen açık bir gerekçe vardır.

5. Kabul edilebilir ve motive edici: Siteye ilgi duyan ve duygusal bağlılığı olan herkes için kabul edilebilir seviyede ve motive edici olmalıdır.

6. Kesin ve pratik: net hedeflerle birlikte bunları başarmak için gerçekçi yöntemler ve izlenmesi istenen sonuçlarla sonuçlanmalıdır.

7. Odaklanmış ve etkili: Site yönetimi için bir araç olarak amacını yerine getirmek, kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak ve yasal veya diğer yükümlülükleri yerine getirmelidir.

2. SONUÇ

Korunan alanların klasik ve merkeziyetçi yaklaşımlar yerine etkin, bütüncül ve uygulanabilir bir anlayışla planlanması ve yönetilmesi gerekliliğinin gündeme gelmesiyle birlikte “katılımcılık”, “katılımcı yaklaşım” ve “katılımcı yönetim planları” gibi kavramlar artık planlama ve yönetim literatürüne girmiştir. Avrupa Birliği Habitat Direktifleri ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi doğrultusunda ilgi gruplarının planlamanın ilk aşamasından son aşamasına kadar katılımın temel bir yaklaşım olarak kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır (Düzgüneş ve Demirel, 2018). Bu çalışmalarda üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri ile yerel yönetimlerin ve halkın katılımının sağlanması da büyük önem arz etmektedir.

Bu bağlamda diğer öneri ise yapılacak kurumsal değişikliklerin uzun vadeli çözüm oluşturacak ve küresel gelişmelere uyumlu olarak yapılmasına yönelik kapsamlı bir çalışma doğrultusunda şekillendirilmesidir. Almanya ve İngiltere örnekleri dikkate alındığında Türkiye’de rekreasyonel ve turistik kullanımların ön planda olduğu koruma statülerinin sayısal değerlerine bakıldığında, orman içi rekreasyon alanlarının diğer koruma statülerine göre hem sayı olarak hem de kapladığı alan bakımından yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, bu alanlara yönelik yapılacak kapsamlı ve bütünlüklü planlama çalışmalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Türkiye’de koruma politikalarının oluşturulmasında katılımcı bir yaklaşımla çok farklı kaynak değerlerine sahip korunan alanlarda farklı disiplinlerin ilgi alanlarına giren bölümlerin ortak akılla ele alınarak değerlendirilmesi ile mevzuata taşıyacak düzenlemelerin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda ülkemiz korunan alan mevzuatında eksikliği hissedilen sorunlar olarak özellikle korunan alanların rekreasyon amaçlı olarak kullanılan bölümleri olan orman içi rekreasyon alanlarına yönelik planlama yöntem önerilerini içeren metodolojik kurgunun yönetim planı temelinde ele alınması ve katılımcı planlama yaklaşımıyla şekillendirilmesi ile her geçen gün yoğun insan kullanımlarına sahne olan bu alanlardaki bozulmaların önüne geçilerek korunmalarına katkı sağlayacak bir çözüm olacaktır.

Dipnot: Bu yayın Prof. Dr. Öner Demirel’in danışmanlığında Arş. Gör. Seyhan SEYHAN tarafından hazırlanan “Orman Rekreasyon Alanlarında Hukuki, Yönetimsel ve Planlama Yaklaşımları” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KAYNAKÇA

Arda, S.S., (2003). *Türkiye’de doğa koruma alanı uygulamaları ve Avrupa Birliği Mevzuatı ile karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

BNatSchG, (1976). Bundesnaturschutzgesetz (Federal Doğa Koruma Yasası).

BNatSchG, (2009). Bundesnaturschutzgesetz (Federal Doğa Koruma Yasası).

BNatSchG, (2017). Bundesnaturschutzgesetz (Federal Doğa Koruma Yasası).

- BWaldG, (2017). Drittes Gesetz zur Änderung des Bundeswaldgesetzes (Federal Orman Yasasını değiştiren üçüncü yasa).
- BWaldG, (1975). Bundeswaldgesetz (Federal Orman Yasası).
- Clarke, R., Mount, D., (1998). *Management plans and planning: a guide. countryside commission*, Cheltenham, UK.
- Demirayak, F., (2006). *Türkiye’de korunan alanlar için yeni bir yaklaşım ortaklaşa yönetim*, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö., (1997). *Çoruh Havzası (Yusufeli Kesimi) doğal ve kültürel kaynak değerlerinin turizm ve rekreasyon potansiyeli açısından değerlendirilmesi üzerine bir araştırma*, (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon
- Düzgüneş, E., Demirel, Ö., (2018). *Milli park planlamasında ziyaretçi yönetimi*, Lambert Academic Publishing, Isbn: 978-620-2-19691-8, 142 S.
- Erdönmez, C., (1997). *Bursa-Keles kırsal alanlarındaki toplumsal yapının çevre sorunları üzerine etkisi*, (Doktora Tezi), İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eryılmaz, A.Y., (1990). *Çevre korumasının cumhuriyet dönemi ormancılığımızdaki yeri*. İ.Ü Orman Fakültesi Dergisi, A40,2,123-131.
- Foresta, R.A., (2011). *America’s National Park and their keepers*. Resources For The Future Library Collection Forests, Lands, And Recreation, Volume 5. Rff Press Resources For The Future, New York, London. Forestry and Urban Greening, 4-3-4,93-103.
- Gorte, R.W., and Cody, B.A., (1995). *The forest service and bureau of land management: history and analysis of merger proposals*. Congressional Research Service Report For Report For Congress 95-117 ENR, Washington, DC: Committee for the National Institute for the Environment.
- Gül, A., (2000). *Peyzaj-insan ilişkisi, peyzaj mimarlığı*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi. Seri: A 1.97-114.
- Güleç, S., (1983). *Orman içi rekreasyon planlaması*. Karadeniz Üniversitesi Basımevi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Dergisi*, 6,2, Trabzon.
- İnal, S., (1949). *Tabiatı koruma karşısında biz ve ormancılığımız*. Orman Genel Müdürlüğü Yayını, Özel Sayı 84. Osmanbey Matbaası, İstanbul.
- Mac Kinnon, J., Mac Kinnon, K., Child, G., and Thorrell, J., (1986). *Managing protected areas in the Tropics*. *International Union for Conservation of Nature and Natural Resources and The United Nations Environment Programme*, Gland, Switzerland
- OGM, (2014). T.C. Orman Genel Müdürlüğü, Proje Sonuç Raporu Tabiat Parkı – Mesire Yeri (Orman İçi Dinlenme Yeri) Kavramları ve Tabiat Parkı Belirleme Kriterleri Üzerine Yeniden Yapılandırma Önerisi: Belgrat Ormanı Örneği, Proje Numarası: 10.8401/2013-2014, Marmara Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul.
- OGM, (2015). T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Erişim adresi: <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Yayinlar/T%C3%BCrkiye%20Orman20Varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2016-2017.pdf>, 15 Eylül 2015.
- Pehlivanoglu, M., (1987). *Belgrad ormanının rekreasyon potansiyeli ve planlama ilkelerinin tespiti*, (Doktora Tezi), İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ramanpong, J., Yu, C. P., Chiang, P. N., & Tsai, M. J., (2020). Risk management in suburban forest recreation areas: a retrospective analysis of illness cases. *Urban Forestry & Urban Greening*, 126710.
- Ratcliffe, D.A., (2011). *A nature conservation review. volume 1: the selection of biological sites of national importance to nature conservation in Britain*, Cambridge University Press. Cambridge, London, New York, Melbourne

- The Uk Forestry Standard, 2017. The governments approach to sustainable forestry, Fourth Edition, Edinburgh. Erişim adresi: [https://www.forestry.gov.uk/pdf/FCFC001.pdf/\\$FILE/FCFC001.pdf](https://www.forestry.gov.uk/pdf/FCFC001.pdf/$FILE/FCFC001.pdf), 17 Temmuz 2017.
- Thomas, L., and Middleton, J., (2003). *Guidelines for management planning of protected areas*. World commission on protected areas (WCPA) Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 10, IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK. ix + 79pp. Series Editor: Adrian Phillips).
- UK Public General Acts, (1949). National Park and Access to the Countryside Act (Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası).
- UNEP-WCMC, (2018). *Protected area profile for Germany from the world database of protected areas*, october. Erişim adresi: www.protectedplanet.net.
- UNEP-WCMC, (2018). *Protected area profile for United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the world database of protected areas*, December. Erişim adresi: www.protectedplanet.net.
- URL-1, (2018). U.S. Forest Service. Erişim adresi: <https://www.fs.fed.us/recreation/> .14 Kasım 2018
- URL-2, (2018). U.S. Forest Service. Erişim adresi: https://www.fs.usda.gov/Internet/FSE_DOCUMENTS/stelprdb5346156.pdf.14 Kasım 2018.
- URL-3, (2018). Erişim adresi: <https://www.flickr.com/photos/forestservicenw/sets/72157662485451432/>, 15 Kasım 2018.
- URL-4, (2018). Erişim adresi: <https://www.flickr.com/photos/usfwsmtnp/sets/72157629666768844/with/7171363174/>, 15 Kasım 2018
- URL-5, (2018). Erişim adresi: <https://www.nps.gov/obed/planyourvisit/2017-photo-contestwinners.htm>, 06 Kasım 2018.
- URL-6, (2018). Erişim adresi: <https://www.flickr.com/photos/blmcalifornia/sets/72157653908108571/>.06 Kasım 2018.
- URL-7, (2021). Barnim Doğa Parkı. Erişim adresi: <https://www.barnim-naturpark.de/en/> 13.02.2021
- URL-8, (2018). Erişim adresi: <https://www.rivers.gov/national-system.php>, 06 Kasım 2018.
- URL-9, (2018). Erişim adresi: <https://www.blm.gov/programs/national-conservation-lands/about/maps-data-and-resources>, 06 Kasım 2018.
- URL-10, (2018). Erişim adresi: https://www.blm.gov/sites/blm.gov/files/NLCS%20Summary%20Table_Q1_2019.pdf, 06 Kasım 2018.
- URL-11, (2021). Peak Bölgesi Milli Parkı. Erişim adresi: <https://www.peakdistrict.gov.uk/visiting> 13.02.2021.
- URL-12, (2018). Erişim adresi: https://de.wikipedia.org/wiki/Naturschutz#cite_note-17, 06 Kasım 2018.
- URL-13, (2018). Erişim adresi: <https://www.eh-resources.org/origins-nature-conservation-in-britain/>. 12 Aralık 2018.
- URL-14, (2018). Erişim adresi: <http://jncc.defra.gov.uk/page-1527>, 13 Aralık 2018.
- URL-15, (2018). Erişim adresi: <http://publications.naturalengland.org.uk/category/10001>, 13 Aralık 2018.
- URL-16, (2018). Erişim adresi: https://web.archive.org/web/20080228002224/http://www.exmoor-nationalpark.gov.uk/filex_01.pdf, 18 Aralık 2018.
- URL-17, (2018). Bedgebury Ulusal Çam Alanı ve Ormanı, Erişim adresi: <https://www.forestryengland.uk/bedgebury>, 18 Aralık 2018.
- URL-18, (2018). Bellever Ormanı, Erişim adresi: <https://www.forestryengland.uk/bellever-forest>, 18 Aralık 2018.
- URL-19, (2018). Erişim adresi: <https://historicengland.org.uk/listing/what-is-designation/local-conservation-areas/>.13 Aralık 2018.

Seyhan, S. & Demirel, Ö. (2021). Protected Area Policies and Planning and Legal Status and Legislation of Forest Recreation Areas in the Examples of Germany and England. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 4 (1): 82-98

Velioğlu, N., (2008). Orman sınırları dışına ıkarma işleminin tanımı ve tarihsel gelişimi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakóltesi Dergisi*. Seri: B 58,2, 0535-8418.

Waldbericht der Bundesregierung, (2017). Waldbericht der Bundesregierung Kurzfassung, Bundesminis terium für Erharung und Landwirtschaft (Federal Eğitim ve Tarım Bakanlığı). Erişim

adresi:https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/Broschueren/Waldbericht2017Langfassung.pdf?__blob=publicationFile, 27 Eylöl 2017.

Yeşil, M., (2016). Doğa koruma yaklaşımlarındaki değişimlerin dölnyada ve Türkiye'deki tarihsel süreci. *Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4/10, 867-876.

Yücel, M., ve Babuş D., (2005). Doğa korumanın tarihçesi ve Türkiye'deki gelişmeler. *Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Doa Dergisi (Journal Of Doa)*, 11, 151-175.